

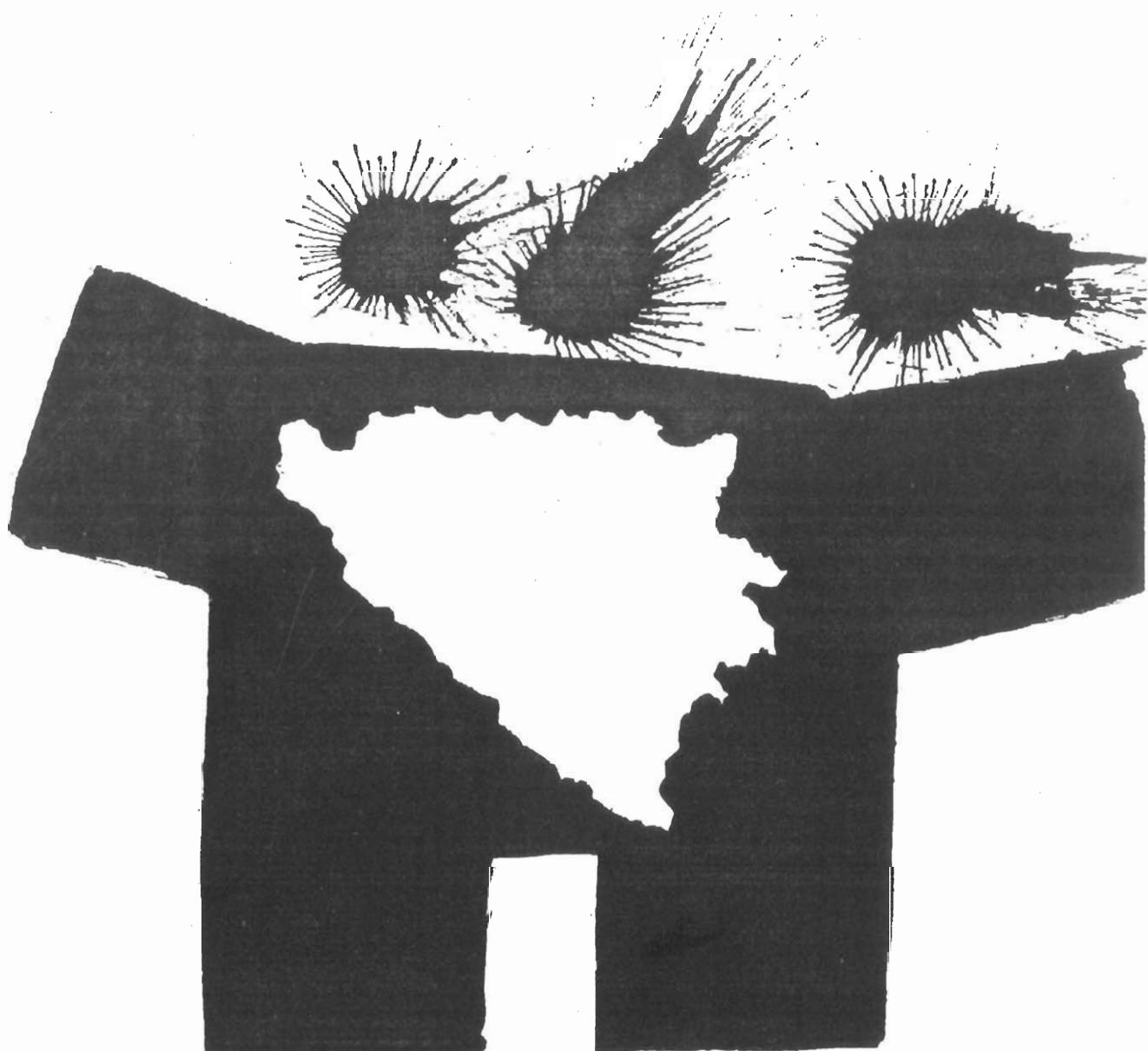
ZAGREB, 7. svibnja/maja 1992.

ARKzin

5-6

FANZIN ODBORA ANTIRATNE KAMPAÑE ZAGREB

CIJENA 140 DINARA
KUPOVINOM ARKzina POMAŽETE RAD
ANTIRATNE KAMPAÑE ZAGREB

MIRNA BOSNA

ZAR STRADANJE HRVATSKE NIJE OPOMENA?

**APEL GRAĐANIMA I POLITIČKIM DJELATNICIMA
BOSNE I HERCEGOVINE**

S dubokim bolom pratimo zbivanja u Bosni i Hercegovini. Nažalost, ne možemo reći i sa nevjericom, jer širenje rata iz Hrvatske na Bosnu i Hercegovinu odavno smo očekivali.

U ovim dramatičnim trenucima konkretnе političke opcije za koje se netko zalaže padaju u drugi plan. Prvenstveni zadatak svih mora biti da se sprječi dalje krvoproljeće.

Preklinjemo sve gradane Bosne i Hercegovine, bez obzira na nacionalnu pripadnost: imajte neprestano na umu ono što se dogodilo u Hrvatskoj, užasna razaranja (gora nego u drugom svjetskom ratu), golemi broj izbjeglica i poginulih, patnje i Srba i Hrvata i svih ostalih. Sve to, i još mnogo gore, dogodit će se u Bosni i Hercegovini, ako se ludilo ne zaustavi.

Do sada, prema vijestima, broj mrtvih mjeri se stotinama. Vrlo brzo će taj broj postati deset i stotinu puta veći. Tisuće ljudi bježi iz svojih domova. Taj broj postat će deset i stotinu puta veći. Spaljuju se kuće i uništavaju privredni objekti. Hrvatskoj već danas prijeti glad zbog neizvršenih poljoprivrednih radova prošle jeseni i ovog proljeća, u Bosni i Hercegovini situacija može biti samo teža.

Ako se ludilu ne stane na put sada, za pola godine izglađnjeli će beskućnici umirati od gladi i zime u spaljenoj zemlji, dok će preostali bjesomučnici i dalje tamaniti jedne druge; jedino oružja i municije bit će uvijek u izobilju.

Preklinjemo vas, shvatite: ova apokaliptička vizija nije pretjerivanje, nego realna slika vaše moguće budućnosti. Ne postoji politički cilj koji je toga vrijedan, ne postoji gora solucija za bilo koji narod. U ovom trenutku nužno je postići da se oružje odloži i da započnu pregovori o budućnosti Bosne i Hercegovine kao suverene države, u kojoj će njeni gradani i narodi sami odlučivati o svojoj sudbini.

Ne možemo vjerovati kako je većina ljudi bilo koje nacionalnosti u BiH povjerovala u realnost solucije beskonačnih dioba, koje bi morale ići ne samo kroz bračne krevete, nego bi se i milijuni ljudi morali bukvalno podijeliti na više dijelova. Ne možemo povjerovali da održanje zajedništva koje ste gajili stoljećima smatrati tako nepoželjnim da ćete radije ubijati i biti ubijani, uništavajući sve što ste postigli.

Kao gradani Hrvatske, moramo reći još nešto, pogotovo onima koji su sada okupljeni u zgradama Skupštine BiH: nipošto ne smijete dalje podlijegati iluzijama o JNA kao mogućoj neutralnoj sili koja bi mogla uvesti red. U Hrvatskoj, JNA

je utobože neutralnoj ulozi permanentno branila i naoružavała srpske ekstremiste, na taj način onemogućavala sve glasove razuma na obje strane i konačno objavila otvoreni rat hrvatskom narodu. Da nije bilo tih fanatika, vjernih jednoj davno propaloj iluziji baziranoj na nasilnom zatiranju svih razlika, vjerojatno bismo postepeno došli do kompromisa uz mnogo manje žrtava. Bivša JNA kriva je za 90 posto žrtava u Hrvatskoj. Znamo da vam je teško lišiti se te iluzije, ali to su činjenice. Snagu koja će sprječiti uništenje ne možete tražiti nigdje van vassamih. Obraćamo se posebno srpskom narodu u Bosni i Hercegovini. Vaši politički lideri uvjерavaju vas da bi zajednički život u suverenoj Bosni i Hercegovini za vas bio nepodnošljiv, te da morate biti spremni bez okljevanja ubijati i biti ubijani da biste to sprječili. Oni vam kažu da ste sa svojim susjedima katolicima, muslimanicima i Židovima mogli manje-više mirno živjeti kada ste bili pod tuđom vlasti (Turškom i Austro-Ugarskom), odnosno pod komunističkim režimom, a da to postaje nemoguće kada ostajete sami da se dogovorite sa svojim susjedima o budućem slobodnom zajedničkom životu. Zar ste zaista povjerovali u to? Vi činite jednu trećinu stanovništva u Bosni i Hercegovini, dovoljno ste jaki da političkim i ekonomskim sredstvima zaštite svoje interese. Pa čak i ako oni ponekad budu ugroženi, da li je vrijedno riskirati toliko smrti i uništavanja da bi se to izbjeglo? Vi znate vjerojatno bolje od nas kakva je situacija Srba u Hrvatskoj danas, koliko ih je u izbjeglištvu, koliko ih je ostalo zauvijek bez domova. Tisuće su poginule. Možete li povjerovali da bi im se dogodilo nešto gore da nisu krenuli u oružani ustank i prihvatali zlosretno tutorstvo ekstremista ubačenih iz Srbije i bivše JNA?

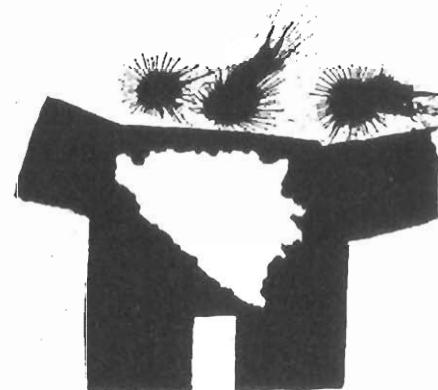
Gradani i narodi Bosne i Hercegovine! Pristaše ratovanja mjesecima su vodili propagandni rat protiv svih vas, ubjedujući vas kako je ubijanje i uništavanje jedino rješenje. Naoružavaju najgore medu vama i šalju ih da pucaju na svoje susjede, a kada to nije dovoljno ubacuju ekstremiste izvana.

U ovom trenutku najvažnije je da odlučno odbijete sve koji vas pozivaju na međusobno ubijanje. Čak i ako se osjećate ugroženi, čak i ako je taj osjećaj opravдан, ono što vas čeka, nastavi li se ovaj rat, nesumnjivo je gore od onoga što može donijeti mir.

Odlukaje, naravno, u vašim rukama, ali pitanje

je da li se poništavanjem svega što postoji može dospijeti do rješenja. Zahtjevi za trenutnim opozivom legalnih organa vlasti prije mogu donijeti kaos u kojem će se nesreća samo povećati. Viste izašli na slobodne izbore prije 15 mjeseci i izabrali skupštinske zastupnike i Predsjedništvo, koji usprkos svemu još uvijek jedini imaju legitimitet da rješavaju bitna pitanja u Bosni i Hercegovini. Može se zahtijevati prijevremene izbore na kojima ćete glasati drugačije, ali u međuvremenu jedini je izlaz natjerati lide vodećih stranaka da se dogovore. Jedino što im morate odlučno reći jeste da ne želite ginuti i da ne želite ubijati svoje susjede ni po koju cijenu. Mi u Hrvatskoj smo vjerojatno ono najgore već pretrpjeli, iako mira neće biti još dugo. Nadamo se da ćete biti dovoljno mudri da izbjegnete većinu onoga što smo mi morali proživjeti.

7. travnja 1992.

U dodatku tom apelu, dajemo naše političke stavove.

Zalažemo se:

- za dosljedno poštovanje suverenosti BiH, protiv svakog stranog vojnog miješanja u zbijanju (osim UN)
- redovni sastav JNA u kasarne, rezervisti u svoje republike, hrvatska vojska u Hrvatsku
- protiv cijepanja BiH u vidu "kantonizacije", koja je evidentno absurdna
- hitna internacionalizacija problema, uključujući i poziv UN da pošalje plave šljemeve
- protiv nasilnog rušenja legalnih organa vlasti, osnivanja Komiteta nacionalnog spasa itsl.
- upozorenje građanima BiH da ne zovu u pomoć tzv JNA koja je kriva za 90 posto žrtava u Hrvatskoj.

8. travnja 1992.

ODUMIRANJE BOSNE I HERCEGOVINE

SVI SMO BILI NAIVN...

Bosna i Hercegovina, najmlada država na svijetu, preživljava najstarije i najstrašnije političko sredstvo razjašnjavanja — rat! Priznanje neovisnosti i suverenosti centralne yu-republike poklopilo se s početkom razaranja njenih najvećih gradskih centara i svojevrsnim političko-ratnim terorizmom koji ugrožava bosanskohercegovačku budućnost čak i za period poslije mogućeg dogovora danas zaraćenih strana. Svakog odgođenje dileme što je BiH dobila a što izgubila međunarodnim priznanjem i započetim ratnim okršajima, moralno bi uvažiti startnu činjenicu da ova Republika, ni prije a ni poslije priznavanja, nije postojala kao jedinstvena državna zajednica u avnojskim granicama.

Odumiranje Bosne i Hercegovine zapravo počinje pristajanjem Bosanaca i Hercegovaca na suludu ideju partnerstva tri nacionalne stranke u vlasti koje kao takve u svojim programima neminovno imaju zacrtane i nacionalne progarme u, nužno, nacionalnim državama. Dakle, sama postizborna promocija tri nacionalna koncepta na vlasti potvrđivala je činjenicu da se daljnja sudbina BiH predviđa u nacionalnom dijeljenju (po civilizacijskim uzusima nedjeljivog prostora) kao posljedice završetka vladajućih nacionalnih programa. Pitanje je samo da li će se mirnim dogovorom moći izdještovati imaginarna "Bosna cijela iz tri dijela" ili će je mogući ratni sukobi dovesti do totalnog kraha i nenadoknadivih žrtava. Ono što se danas zbiva na bosanskohercegovačkim prostorima upravo pokušava da odgovori na to pitanje.

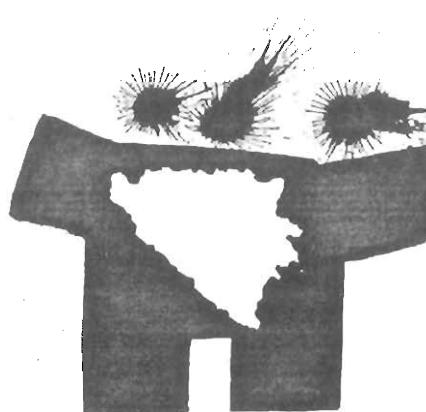
Suludost i nemogućnost održanja tri nacionalna koncepta na vlasti ogledalo se u svakim danom sve većoj blokadi tri najbitnije državotvorne institucije — Skupštine, Vlade i Predsjedništva republike. Zasjedanja BH Skupštine (redovito uz direktni TV-prijenos) su svojim neizglasavanjem ili nacionalnim preglasavanjem bila najbolji pokazatelj do kojeg se stupnja rastakanja BiH došlo. Skupštinska blokada svegašto bi ovu Republiku s nacionalnih putova moglo prestrojiti na kurs pragmatičke politike, po pravilu se prenosila i na rad Vlade i Predsjedništva. Promoviranje skupštinske koalicije Stranke demokratske akcije i Hrvatske demokratske zajednice u BiH rezultiralo je opstruiranjem srpskih ministara i zaledivanjem članstva srpskih predstavnika u Predsjedništvu. Jedini pokušaj da rekonstruiranjem Vlade nova vlast uistinu počne vladati cjelokupnim BH prostorom upravo u Skupštini ne dobija "zeleno svjetlo". Razlog, na prvi pogled marginalan, najbolji je dokaz kakvu budućnost Bosni i Hercegovini predviđa njen tronacionalni koncept. Naime, Srpska demokratska stranka obara program rekonstruiranja Vlade zbog predvidene mogućnosti da se ministarstvo za

šumarstvo, poljoprivredu i vodoprivredu sa srpskim ministrom na čelu podijeli na buduća dva ministarstva, što bi uz srpskog promoviralo još jednog ministra iz muslimanskih redova za njemu ravna a to bi, po SDS, u kasnijim teritorijalnim podjelama na srpski, muslimanski i hrvatski dio Bosne i Hercegovine moglo predstavljati opasnost po već planirano "grabljenje" što većih prostora. Mada se za ove razloge odbijanja rekonstruiranja Vlade znalo u muslimanskom i hrvatskom taboru, ništa nije učinjeno da se objelodani istina o neuspjelom

gradove i armijsko-srbijanskem zaposjedanju "svojih" dijelova Republike. Naravno, i u dosta dosljednoj srpskoj nacionalnoj koncepciji u BiH dolazilo je do korigiranja početnih stanovašta SDS. Kako je svesrpski vožd Milošević bio prisiljavan da mijenja "srpski projekt" od federalne Jugoslavije, preko "svih Srba u jednoj državi" do Jugoslavije koju će činiti Srbija i Crna Gora, tako je i voda BH Srba Radovan Karadžić "prilagodavao" kolektivnu svijest svojih podanika od one "do groba lojalne federalne Jugoslavije" do separirane bosanskohercegovačke, koja se može ostvariti isključivo ratom. Karadžić BH Srbima nudi srpsku državu u međunarodno priznatoj državi. Nudi im državu za koju treba žrtvovati bar 40 posto Srba koji bi u najboljem slučaju ostali kao taoci u nerspskoj BiH, državu u čije se temelje danas ugraduju nevine žrtve, zbog koje se puca u neonaoružane civile, bacaju granate na njen najveći grad — Sarajevo, desetine hiljada žena i djece tjeera u zbijeg. Bosanskohercegovačkim Srbima koji svoja politička premišljanja nikada nisu vezivali za polititiku SDS nije bilo teško razumjeti da takva srpska BiH ne može egzistirati na bosanskom tlu. Uostalom, kako vjerovati projektima onih koji su sebe i svoje bližnje zaštitili i materijalno osigurali još u danima prije rata, a od drugih traže da ginu, pate i napuštaju ionako slabo plaćene poslove. Kako vjerovati onima koji su bombardirali Sarajevo prijećeći da će ga sravniti sa zemljom ukoliko se ne pusti na slobodu snajperist koji je uhićen pri pucnjavi na gradane Sarajeva? Takvu politiku zdrav razum ne može ni percipirati, a kamoli odobravati. No, odbijanje SDS politike se, nažalost, u ovim vremenima dokazuje isključivo lojalnošću politici Alije Izetbegovića i njegovom zamišljanju budućnosti Bosne i Hercegovine.

Gospodo oficiri, vreme je!

Činjenica je da je srpska politika u Bosni i Hercegovini uvijek išla par koraka ispred ostalih nacionalnih programa. Čak i očekivani ratni sukobi u BiH počinju onda kada Srbi zaključe da je "došlo vrijeme" i za takav nastavak političkih nadjačavanja. Na svaki nesporazum između partnera na vlasti, kakvih je bilo svakodnevno, SDS je uzvraćao svojom taktikom "kaži mi nešto što ne želim, uradiću ti ono što ne želiš". Dok je navodna muslimansko-hrvatska koalicija svoju energiju usmjeravala na skupštinska "nadmudrivanja" i preglasavanje srpskih poslanika na ne toliko bitnim pitanjima, SDS je uzvraćao zaledivanjem rada svojih članova u Predsjedništvu BiH, opstruiranjem rada Vlade, formiranjem Srpske skupštine u BiH, formiranjem Srpske vlade, sačinjavanjem srpskog Ustava dok se bosanskohercegovački još nije pojavio niti na dnevnom redu u legalnim organima vlasti, proglašenjem Srpske republike Bosne i Hercegovine, objelodanjivanjem mapa sa ucrtanim 65 posto srpske teritorije dosadašnje BiH, i na kraju terorističkim napadima na BH

Kukanjac — mirotvorac

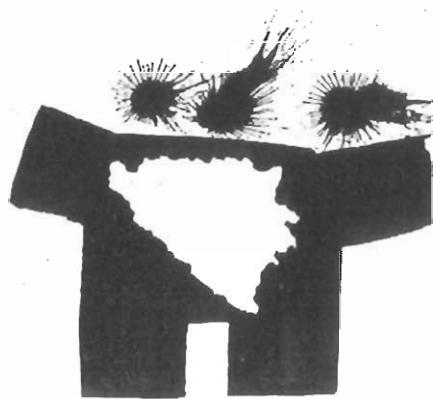
Medunarodno priznata Bosna i Hercegovina postala je sinonim za vladavinu Izetbegovića. Lojalnost neovisnoj BiH vješto se, zahvaljujući neprofesionalnim BH medijima i krnjoj republičkoj vlasti, poistovjećuje s lojalnošću Aliji Izetbegoviću i onom što on radi. Izmedu Izetbegovića kao lidera SDA i neovisne i cjelovite BiH već mjesecima stoji neargumentirani znak jednakosti, a sama stranka SDA i njen lider dobijaju nezasluženo ekskluzivno pravo da se postavljaju kao jedini čuvari cjelovite i mirne Bosne i Hercegovine. Međutim, sve Izetbegovićeve odluke i rabote treba mjeriti istim aršinima kao i u druga dva nacionalna lidera, ako ni zbog čega drugog ono zbog načina na koji se došlo do vlasti. Izetbegović je lider nacionalne stranke i za inkliniranje s gradanskim opcijom u parlamentu i pri dogovorima o budućnosti BiH ne posjeduje nikakva ni

legitimna ni moralna prava. Alija Izetbegović, koji je isuviše često u ulozi predsjednika Predsjedništva nastupao kao lider SDA, još je pri prvim stranačkim neslaganjima u BH parlamentu izrekao ono što što se danas događa u BiH. "Žrtvovaču mir zbog suvereniteta BiH, ali njen suverenitet nikada ne bih žrtvovao zbog mira", rečenicaje koju je Izetbegović uputio BH javnosti da bi nedugo poslije toga budućnost BiH prokomentirao riječima "Sve je u božjim rukama". Na Izetbegovićevu dušu danas se stavlja i neriješenost statusa JA, ali i propast dogovora tri nacionalne stranke pod pokroviteljstvom Evropske zajednice. Naime, u vremenu kad a se, posredstvom rata u Hrvatskoj, vlast u Bosni i Hercegovini već trebala pozabaviti odnosom spram JA i zauzimanjem određenog stava prema već očitom prestrukturiranju u armijskim redovima, Izetbegović i politički vrh njegove stranke pokušava da plivajući između pro et contra JA sačini neki prazni hod u kojem bi prema svojim potrebama mogao da koristi ili napada armiju. Odgadanje rješavanja pitanja statusa JA u BH javnosti razumijevalo se kao pokušaj da se sačini jedna vrsta koalicije između SDA i JA. Naime, za razliku od SDS i HDZ koji svaku pomoć, bilo u oružju ili u ljudstvu, mogu očekivati iz matičnih republika, SDA bi idealnog saveznika mogla pronaći u JA. Čuvajući avnojske granice i teritorijalni integritet sadašnje BiH, što je prvenstveni zahtjev SDA, JA bi, ustvari, pravila svoju novu moguću domovinu. Status paravojne formacije u koji je došla raspadom šesterotčlane Jugoslavije u kojoj je nastala, JA bi zamijenila legalnim udomljenjem u "Jugoslaviji u malom" pod blagoslovom predsjednika Predsjedništva BiH i njegove stranke. Početak rata u BiH donekle je potvrđivao ovu opciju, uz mnogobrojne pozive iz tabora SDA generalu Milutinu Kukanjcu, komandantu II armijske oblasti, da izade na ulice Sarajeva i uspostavi mir u gradu. No, generalov odgovor da bez trostranačkog dogovora partnera na vlasti ne može aktivno sudjelovati u radnim dešavanjima glavog grada BiH, nije doživio osudu SDA i Izetbegovića uz očiglednu argumentaciju da nikakav dogovor ili poziv nije bio potreban JA za dejstvovanje po zapadnoj Hercegovini ili Kupresu. Ponudenom mogućnošću za transformaciju, no bez ikakvog vremenskog

roka, Izetbegović još jednom čini ustupak JA, koja čak ni načelno ne daje nikakve znakove o priznanju civilne vlasti novonastale neovisne države.

"Još samo pola sata!"

Potporna priča kako je Muslimanima JA potrebna i zbog lošeg naoružanja i zbog mogućnosti da suludim žrtvovanjem i svog i drugih naroda postanu relevantna strana u ratnim sukobima, daju izjave Alije Izetbegovića prilikom prijetnji Murata Šabanovića iz Višegrada o miniranju brane hidroelektrane na Drini. Šabanović se danima direktno uključiva u najslušanje i najgledanje informativne emisije RTV Sarajevo, dajući obavezno "još samo pola sata" za prestanak napada srpskih teritorijalaca i JA na Višgrad, ili će u protivnom postavljenim eksplozivom dići branu u zrak i uništiti mesta uz Drinu bez obzira što su ona naseljena pretežno muslimanskim življem. Na Šabanovićeve prijetnje i konstatacije "Bole da ih pobijem ja nego četnici" Izetbegović mu se u emisiji TV Sarajevo obratio riječima "Murate, ne diži branu

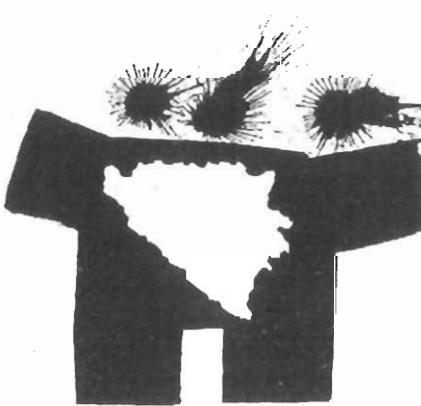

o SDA-HDZ koaliciji trajala je onoliko koliko je vlasti u Zagrebu trebalo vremena da iskristalizira svoj interes u BH rebusu. Rat u Hrvatskoj nije ostavljao dovoljno prostora da se zvanični Zagreb pozabavi sudbinom BiH. Onog momenta kada se "sarajevsko primirje" kako-tako počelo ogledati na hrvatskim ratištima, te kada su počela stizati prva priznanja neovisnosti hrvatske države, otpočele su užurbane pripreme za rješavanje hrvatskog interesa u BiH. Dotadašnji lider HDZ BiH Stjepan Kljuić postaje neželjena osoba za daljnje pregovore, ne zbog svoje lojalnosti Izetbegoviću i cijelovitoj Bosni i Hercegovini, kako se to u javnosti predočavalo, već zbog odabira potpuno novih ljudi koji će prekinuti "hrvatsku šutnju" u BiH i prići istinskom artikuliranju hrvatskih interesa u BiH po recepturi iz Zagreba. Inzistiranje da se odgodi referendum o suverenosti BiH ili da dode do izmjene referendumskog pitanja prvi put je ustvari prikazao koji su to hrvatski interesi, odnosno interesi hrvatske stranke na vlasti, u BiH na djelu. Promijenjeno referendumsko pitanje upućivalo je na novi korak ka cijepanju BiH. To se trebalo elegantno izvesti kantonizacijom Republike na nacionalnoj osnovi. Mada hrvatsko pitanje nije prihvaćeno pri provedbi referendumuma, ono, s oduševljenjem prihvaćeno od strane SDS koji je obećavao poštovati takav referendum bez obzira što je odluka o njemu donesena bez prisustva srpskih zastupnika, postaje osnova za daljnje razgovore o budućnosti BiH pod pokroviteljstvom Evropske zajednice. Upravo na takvim zahtjevima iz HDZ BiH i već poznatim srpskim stremljenjima da ostanu u uskoj vezi s Beogradom, u Sarajevu dolazi do pronalaženja rješenja koje bi trebalo zadovoljiti nacionalne lidere u BiH. Ponudena karta o mogućem izgledu transformirane Herceg-Bosne nije oduševila niti jednu od tri nacionalne stranke, ali je predstavljala osnovu i pokazatelj što će se dalje dogadati u Republici. Kantonizacija i etnička podjela postaje BH stvarnost, kojoj Evropa daje politički i pragmatiski legitimitet. Pristanak na takvu transformaciju BiH Alija Izetbegović nevoljko daje pred evropskim izaslanicima, ali već po polijetanju njihovih aviona iz vrha SDA se poručuje drugim dvjema nacionalnim strankama da je, bar što se tiče muslimanskog vodstva, pristanak na kanto-

do daljnog! A ako je i dignes, nećemo mi, odnosno nećeš ti biti kriv." Na ovakvu liderovu poruku Šabanovićev odgovor da se sad više ne vodi rat za Bosnu već da je on već krenuo u Džihad, samo je logična reakcija. To što se nakon par dana Šabanović izgubio sa ratno-političke scene BiH ne ostvarivši crne prijetnje, te što je branu zaposjela JA uz tvrdnje da nikakav eksploziv tamo nije pronašla, potenciralo je sumnje kako je Šabanović bio "igrač" SDA koja se, vojno podredena ostalim ratnim akterima u BiH, služi i ovakvim djetalnostima.

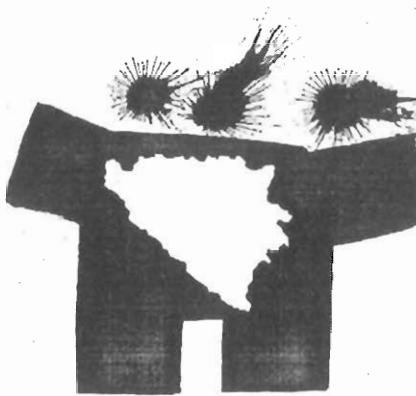
"Hrvatska šutnja" i kantonizacija Bosne

Drugi dio priče o nesnalazeњu vrha SDA uvjetovanog nedefiniranim autentičnim interesima Muslimana u BiH, ogleda se u zatvaranju očiju pred onim što tako jasno čini HDZ u BiH pod pokroviteljstvom zagrebačke centrale. Mada će gotovo godinu i pol BH HDZ javno podržavati ideju o muslimansko-hrvatskoj koaliciji i zajedničkim interesima u BiH, prvi autentični iskaz ove stranke glede referendumu o neovisnosti i suverenosti BiH otkrio je karte vodstva bosanskohercegovačkih Hrvata. Idila

nizaciju samo taktička igra za dobijanje priznanja, a Bosna i Hercegovina i dalje ostaje ono što je bila. (A bila je država u odumiranju.) Srpski odgovor na ovu "taktičku igru" SDA i Izetbegovića bilo je odustajanje od daljnjih pregovora oko kantonalne BiH i proglašenje Srpske republike Bosne i Hercegovine.

HDZ je u načelu prihvatala neovisnost i suverenost BiH jer bi se nepoštivanje avnojskih granica Bosne i Hercegovine direktno odrazilo i na nepriznanje avnojske granice između Hrvatske i Srbije. Upravo radi toga BH HDZ teorijski priznaje teritorijalni integritet BiH, ali u praksi čini ono što i SDS, s malim izmjenama. Dok se SDS bavi ozakonjenjem i javnim proglašavanjem svojih teritorija, HDZ se bavi "tim" zaposjedanjem svog komada Herceg-Bosne, ali i uspostavljanjem svoje vlasti na tim područjima.

obrane Herceg-Bosne jasno poručuju da im to ne pada napamet, pa čak da i ne priznaju никакve odluke, a ni samo Predsjedništvo Bosne i Hercegovine.

Alijine osobne dosjetke

To isto Predsjedništvo BiH koncentriralo se u lik samo jednog člana — njegova predsjednika Izetbegovića. Naime, nakon ostavki srpskih predstavnika Nikole Koljevića i Biljane Plavšić, zatim gubljenja legitimite Eujupa Ganića, koji je u njega ušao s liste Jugoslavena, "otpuštenog" Stjepana Ključića, negdje izgubljenog Franje Borasa i distanciranog i stalnog "terenskog radnika" Fikreta Abdića, sve odluke Predsjedništva BiH se i u srpskom i u hrvatskom taboru dočekuju kao "Alijine osobne dosjetke". Pokušaj da se upražnjena srpska mjesta u Predsjedništvu popune opozicionim kandidatima s izborne liste Srba u BiH stopirao je sam Izetbegović, s obzirom na to da trećeplasirani i četvrtoplasirani na izborima ulazak u taj organ uvjetuju direktnim smjenjivanjem Izetbegovića, odnosno njegovim raskidom s SDA. Nenad Kecmanović (reformista) i Mirko Pejanović (socijalista), uvjetuju svoj ulazak u Predsjedništvo raspisivanjem novih izbora u roku osam mjeseci i formiranjem nestrančake Vlade stručnjaka. U Predsjedništvu bi se odlučivalo konsenzusom, a vode nacionalnih stranaka ne bi mogli biti na čelu Predsjedništva i drugih državnih organa. Iako se Izetbegović tražilo da se javno odredi prema ovim uvjetima, on to još nije učinio. Za to vrijeme Bosna i Hercegovina krvari i ratuje. Rat koji je započela, sada već objelodaneno teroristička Srpska demokratska stranka, a u kojem su hrvatski borci otvorili zapadni front na kojem postoji samo jedan agresor kojeg treba protjerati — jugoarmija, u biti je samo daljnje razradivanje dogovora o kantonizaciji postignutog u Sarajevu. S obzirom na to da se mirnim putom i pregovorima ni u kom slučaju ne mogu podjeliti mjesta i gradovi na zadovljstvo sve tri zainteresirane strane, oružani sukobi i sila su jedini način za ostvarivanje "leopardove kože" na koju bi Herceg-Bosna trebala sličiti nakon završenih radova i zaokruženih nacionalnih torova.

Hrvatske oružane snage

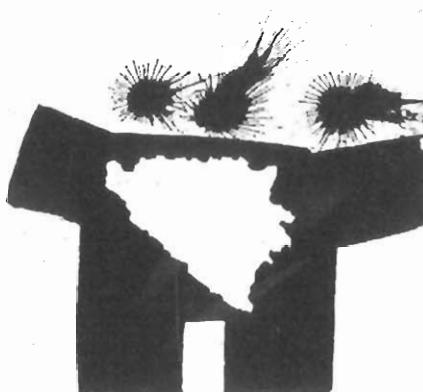
Formiraju se četiri hrvatske zajednice — Herceg Bosna (zapadna Hercegovina), Srednja Bosna, Posavina i Usora. Koordinirani rad svih hrvatskih zajednica demantira tvrdnje da se djeljenjem BiH bavi samo hercegovačko jezgro HDZ BiH. Na granicama zamišljene hrvatske zemlje u BiH koncentrirala su se jaka vojna naoružanja, poput protuavionske obrane, za koju je suludo i pomisliti da su je bosanski Hrvati nabavili bez pomoći svoje matične republike. Pred sam početak rata u BiH u ovoj surepublici proglašene Hrvatske oružane snage, koje su pod svojom jurisdikcijom držale sve naoružane Hrvate, pa čak i pripadnike HOS. Ništa čudnoga kada se shvati da su i pravaši i hadezeovci u Herceg-Bosni na istom zadatku. Razlika je samo u predviđanju granica buduće hrvatske teritorije — na Drini ili negdje bliže hrvatskim enklavama. Dok sami sebi prepusteni sarajevski funkcionari HDZ (Stjepan Ključić, Jerko Doko — ministar obrane BiH, ili premijer u ostavci Jure Pelivan) i dalje pokušavaju održati sliku Muslimana i Hrvata s jedinstvenim zahtalom obrane od vojno-srbijanske agresije i maksimalističkih apetita Slobodana Miloševića, što za posljedicu ima tvrdnje vrha novoformirane TO BiH da su se svi naoružani Hrvati stavili pod njenu komandu, iz Hrvatskog vijeća

Krvavi zagrljaj

Ni Beograd ni Zagreb ne štede ni ljudstvo ni novce za što bolji učinak u diobnom poslu na prostorima BiH. Da bi uplitanja iz susjednih država bilo što neprimjetnija, uz ignoriranje da se na BH ratišta bore na stotine dobrovoljaca iz Srbije i Crne Gore, ali i nemali broj iz Hrvatske, prethodno je uspješno stvorena atmosfera "nekontroliranih medunacionalnih incidenta" koji su morali prerasti u veće ratne sukobe. Na BH ratišta, gdje se ubiti sukobljavaju tri naroda, stradavaju svi, bez obzira na nacionalnost, vjeru, spol, godište. Uplašeni i izluden gradani, koji već prijete — primjer je iz Sarajeva — da će izlaziti pred tenkove i rafale jer više ne mogu izdržati svakodnevnu životnu neizvjesnost, počinju uvidati da su žrtve nacionalnih politika koje ih nemilosrdno guraju u međusobni "krvavi zagrljaj". Na žalost, na prostorima Bosne i Hercegovine nema političke i vojne snage koja bi mogla artikulirati tu svijest i učiniti je vladajućom i u državnom i u pravnom smislu. Optimalno rješenje, po kojem bi se Herceg-Bosna stavila pod medunarodni protektorat, doima se neostvarivim s obzirom na to daje EZ ponudenim etničkim podjelama unutar teritorijalno jedinstvene BiH praktički blagosilala današnje ratno ispisivanje buduće karte etnički kantonizirane Bosne i Hercegovine. Po svemu sudeći, rat u Bosni i Hercegovini trajaće sve dok se, po receptu sarajevskih "nadrealista", ne dode do konačnog razgraničenja između SAO dječije sobe, HZ kuhanje i MAO kupatila, jer se jedino u tom slučaju više ništa neće morati dijeliti po etničkom principu. To što će život za one koji prežive ratno završavanje nacionalnih programa biti isto toliko nemoguć kao i u ovoj danas u ratnim vihorom paraliziranoj Herceg-Bosni, nije pitanje kojim se bave današnji politički lideri. Glas stigao iz engleske diplomacije, po kojem su sadašnji bosansko-hercegovački političari istrošeni za bilo kakvo daljnje pregovaranje i dogovaranje o sudbini BiH, te da za to trebaju novi, nekompromitirani i nacionalno nezaslijepljeni ljudi, još niko ne čuje. Možda će sve glasniji krvavi plać izranjivane Herceg-Bosne ipak nekog nagnati da ga sasluša i uvaži.

Dražena Peranić

PORUKA GRADANIMA BIH UOĆI RATA

MEDUNARODNI CENTAR ZA MIR
GRADANSKI FORUM SARAJEVO, BiH
HELSINSKI PARLAMENT GRAĐANA
SARAJEVO, BiH

KOMITET ZA LJUDSKA PRAVA I
DEMOKRACIJU SENSBACHTAL,
NJEMACKA

Internacionalni simpozij "Bosna i Hercegovina: samostalnost i perspektive mira" koji je u Sarajevu održan od 20. do 22. marta 1992. godine sa svoje završne sjednice uputio je poruku

Gradanima Bosne i Hercegovine

Nama je jasno da uvođenje tržišne privrede i državno-pravnog i demokratskog ustavnog uredenja osiguranja svih gradanskih prava i sloboda, mora naročito voditi računa o potrebama u multietničkom, multikulturalnom i multikonfesionalnom društvu. Mi podržavamo traganje za rješenjem postojećih problema zajedno sa svim gradanima BiH, koji se zalažu, usprkos svim konfliktima i razaranjima, za održanje i daljnji razvoj osnovnih vrijednosti društva.

Naročito podržavamo gradansku inicijativu za mir u BiH. I mi odbacujemo sve pokušaje da se zemlja podijeli po etničkim kriterijima, koji bi proizveli nove konflikte.

Regionalna organizacija treba biti razmatrana u demokratskoj proceduri.

Zajedno sa gradanskim inicijativom za mir dižemo glas protiv svakog pritiska i svake upotrebe sile, spolja ili iznutra. Mi, Gradanska mirovna inicijativa zalažemo se za modernu demokratsku, jedinstvenu nezavisnu i suverenu državu BiH, otvoreno i pluralističko društvo, mir i dobrobit svih građana.

Mi vjerujemo da je samo pitanje vremena kada će se završiti rat i neprijateljstva u jugoslovenskim republikama i početi orientisati na ponovnu izgradnju i saradnju.

U tom smislu zahtijevamo i apeliramo na sve vlade i vojne organe da odmah oslobole sve zarobljenike i svim dezerterima i onima koji su izbjegavali mobilizaciju omoguće povratak kući bez kažnjavanja.

Mi smo za demilitarizovanu i gradansku BiH.

BOSANSKOHERCEGOVACKI MIROVNJACI: RAT ZA MIR!

Od Centra za antiratne akcije iz Sarajeva primili smo nekoliko apela za mir upućenih cjelokupnoj evropskoj i svjetskoj javnosti. U tim se apelima BH mirovnjaci zalažu za mirno i demokratsko rješavanje svih problema, za cjelevitu i suverenu BiH u kojoj će svi građani biti ravnopravni bez obzira na naciju, vjeru, spol. U njihovom apelu od 4. travnja, između ostalog, piše:

Iz sata u sat u Bosni i Hercegovini izbijaju nova krizna žarišta, a u mnogim mjestima vode se pravi ratovi. Izvode se brojni teroristički napadi na civilne objekte, groblja, kulturne i istorijske spomenike. Sve ono što je ljudski um stvorio bezogo se uništava, ginu ljudi, strada nedužno stanovništvo.

Praktično, kod nas se vodi gradanski rat. Rat se provočira od snaga koje definitivno žele razbiti Bosnu i Hercegovinu i "dokazati" da Srbi, Hrvati i Muslimani ne mogu živjeti zajedno na ovim prostorima. Brojne oružane formacije, spolja i iznutra, različitih pripadnosti i oznaka, namjera i ciljeva siju strah mržnju, huškaju na rat, pljačaju i ubijaju, vrše nečuven teror. Podržavajući pojedine paravojne formacije, u svemu ovome ni JNA nije nedužna.

Pri rata su odani naručiocima posla i ne biraju sredstva da svoj posao "dobro odrade". Egzekutori nakaznih ideja i bolesni umovi koji su inspirisali gradanski rat, počinili su bestijane zločine u našoj Republici.

Legealne vlasti nisu u stanju osigurati bezbjednost i zaštitu stanovništva. Samo je jedan korak do totalne anarhije i haosa.

U Bosni i Hercegovini nema mira. Pomozite nam dok nije kasno!

Uratu u Hrvatskoj poginulo je preko 30.000 ljudi, blizu milion izbjeglica bescijljno luta prostorima bivše Jugoslavije, desetine hiljadaju fizički i psihički invalida, razorenih su i uništena brojna sela i gradovi. Ne smijete dozvoliti da se ovo desi i Bosni i Hercegovini.

Uime svih onih koji su do sada položili svoje živote, molimo Vas da učinite sve da nam pomognete da spasimo Bosnu i Hercegovinu od daljeg uništavanja, da odbranimo i zaštitimo ljudske živote, da odbranimo dosjedanstvo ljudskog bića.

Apelujte i izvršite pritisak na gospodina Miloševića i gospodina Tuđmana, na Jugoslovensku Armiju, da prepuste Bosnu i Hercegovinu njenim građanima koji su u stanju razumno rješiti sve nesporazume.

Apelujte na hidere nacionalnih stranaka u Bosni i Hercegovini da ne dijele ono što se vjekovima nije moglo podijeliti, da ne razgraduju temelje našeg suživota i postojanja. Apelujte na njih da učine sve da se kriza u našoj Bosni riješi mirnim putem.

Centar za antiratne aktivnosti apeluje na Vas — dodite i uvjerite se. Pred istorijom ćemo svi snositi odgovornost. Za ono što JESMO i za ono što NISMO UČINILI.

Prva dječja ambasada na svijetu osnovana je 8. lipnja 1991. u Medašima, na tromeđi Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Srbije. Taje ambasada nastala na inicijativu Udruženja prijatelja djece "Mir", a u skladu s Deklaracijom o pravima djeteta OUN. Na prostorima gdje stoljećima zajedno žive Srbi, Muslimani i Hrvati, gdje se susreću kulture Istoka i Zapada, utemeljena je prva Dječja zemlja.

U njezinu povelji piše: "Djeca su narod za sebe. Ona nemaju nacionalnih, religijskih ili vojnih voda. Nikada nisu dizala revolucije niti započinjala ratove. Djeca nisu ni klasno niti nacionalno potomstvo. Ona su naprosto potomstvo. U ratovima djeca najviše pate. Djeca su samo djeca. Nema tog idealja na svijetu koji bi bio vrijedan jedne jedine suze dječeg oka."

Rat nije zaobišao Dječju zemlju. Predsjednik Savjeta Dječje zemlje, akademik Ljubomir Berberović, zamolio je svjetsku javnost za pomoć nevinima. Djecu je potrebno što prije skloniti na sigurno.

Nakon upućivanja apela za pomoć razoren je sarajevski konzulat Dječje ambasade, a na

nekoliko aktivista pucano je iz vatrenog oružja. To je bio razlog da Helsinski parlament građana, Međunarodni centar za interreligijski dijalog i Predsjednik savjeta prve dječje ambasade zajednički prosvjeduju protiv nerazumnih postupaka u trenutku kada aktivisti Dječje ambasade čine sve kako bi pomogli djeci.

M.B.

Žiro račun Prve dječje ambasade na svijetu: r.b. 10100-678-40916
First Children's Embassy of the World/Bank für Handel und Effekten, cto 61496.

Otkako je počeo rat u Bosni i Hercegovini mirovne organizacije i grupe gradana različitih provenijencija apeliraju na svjetsku javnost — i na svoje sugrađane — da se prekinu neprijateljstva. Pozivaju na razum i nenasilje:

D osadašnji gradonačelnici Sarajeva (od 1945. do danas) optužuju "poremećene političare" koji su "izgubivi vlastitu ljudskost ugrozili sve ljudsko oko sebe. Ipak, gradonačelnici se nadaju da će Muslimani, Hrvati, Srbi, Židovi, Jugoslaveni i ostali pobjediti bezumlje svojim ljudskim dostojaњstvom (11.4.1992.)

G rupa umirovljenih oficira JNA iz Sarajeva osuđuje ratna razaranja, označujući ih kao "put u tragično i besmisleno produbljivanje mržnje, raskola i samoubojstva naše zajednice", a od svih "organova vlasti u BiH da isključivo zastupaju interes svih gradana i naroda u Bosni i Hercegovini i da se bore za njihov mir opstanak i napredak". (11.4.1992.)

S rbi, Jugoslaveni, Bosanci i drugi gradani srpskog etničkog porijekla Bosne i Hercegovine protestiraju protiv rata i izjavljuju da SDS ne predstavlja interes cijelokupnog srpskog naroda. Za katastrofalnu situaciju u kojoj se nalaze optužuju nezajažljive nacionalističke politike vladajućih stranaka. "Naš interes je u nedjeljivom zajedničkom životu s Muslimanima, Hrvatima i drugim narodima". ističu potpisnici ovog antiratnog protesta. (11.4.1991.)

I iz drugih dijelova svijeta stižu apeli za mir. "Mirovne inicijative pri Zelenih Maribora" pozivaju "da se svim mirnim sredstvima, pregovorima, apelima za mir pokuša uticati na političare, vojsku, razne vojne formacije, informativne kuće. Ne smemo dozvoliti, da se rat, kao što je bio u Hrvatskoj nastavi i u Bosni i Hercegovini". (17.4.1992.)

G radanski forum za mir iz Titograda javio je Sarajevskom centru za mir da je akcija mobilizacije rezervista pred 6.4.1992. za odlazak u BiH propao. Ovaj puta Crnogorci odbijaju da učestvuju u prljavom ratu, Oni koji su se javljali, radili su to samo da bi izrazili svoje nego-dovanje i odbijanje kao i protest protiv razbuktanjanja rata u BiH. Crno-gorci mirovnjaci.... pružaju svoju podršku borbi Bosanaca i Hercegovaca svih nacija i konfesija za mir i integritet." (Ovu smo poruku primili od Medunarodnog centra za mir — Sarajevo 12.4.1992.)

CENTAR ZA ANTIRATNU AKCIJU BEOGRAD SAOPŠTENJE JAVNOSTI

U Bosni i Hercegovini počeo je rat po mnogo čemu sličan onom u Hrvatskoj. Ponovo se radi o pokušaju nacionalnog razgraničenja i stvaranja etnički čistih teritorija. Ponovo strada, gine i raseljava se civilno stanovništvo; ponovo smo svedoci najužasnijih ratnih zločina. Ni ovoga puta nijedna nacionalna strana nije nedužna, ali za najveća ratna razaranja ponovo je odgovorna JNA. Pošto nije bila u stanju da se postavi nacionalno neutralno, ona ratuje samo protiv hrvatske i muslimanske paravojske. Ne samo što ne sprečava osvajačke akcije srpskih jedinica, nego zajedno sa njima osvaja gradove na Drini i teroriše Sarajevo. Nekontrolisanom upotrebotem teškog naoružanja Armija proizvodi najveća razaranja i civilne žrtve.

Pose medunarodnog priznanja Bosne i Hercegovine, JNA se našla na teritoriji države čiju suverenost je dužna da poštuje ili da je napusti. Ona se nije odlučila ni za jednu od ove dve opcije i sad predstavlja glavni faktor razaranja te države.

Ovako držanje JNA u najvećoj meri je doprinelo punoj jednoglasnosti medunarodne zajednice u osudi Armije i srpskih vlasti, koje ratuju za isti državni projekat. Zajedno sa srpskim rukovodstvom, ta Armija biće najodgovornija za sve posledice koje će srpski narod snositi zbog totalne izolacije, ako ne i još težih sankcija.

Beograd, 20.04.92.

Branku Kostiću•Blagoju Adžiću•Slobodanu Miloševiću

Obraćam vam se zbog mnogobrojnih poziva gradana iz Bosne i Hercegovine koji traže pomoć, kako bi se obustavilo njihovo uništenje. Mole me da se obratim ovdašnjim vlastima i svima koji bi mogli pomoći. Najviše ih pogada širenje laži o navodnoj ugroženosti Srba ili bilo kojeg drugog naroda u Bosni i Hercegovini. Tri naroda i tri konfesije, istorijski spojeni, žive zajedno uspevši da naprave ljudsku zajednicu. Da li to možete razumeti?

Ta zajednica se sada nasilno kida i seče, kao živo meso. Svim naarodima i gradanima BiH preti uništenje. Ni ta strašna činjenica ne može ih zavarati. Oni dobro znaju da su naseli nacionalnim strankama i dobro znaju da se konci vuku pre svega spolja, iz Srbije i Hrvatske, zbog teritorijalnih pretenzija.

Očajni su i nesrečni zbog gladi, ni mleka za decu nemaju. Očajni su što mirno posmatramo njihovo uništenje. Očajni su zbog pljačke, naročito one koju čine rezervisti, kao na primer u Mostaru, zbog čega je i Armija moral da se ogradi. Ali, NE VREDI SE OGRADIVATI. To je već palo na dušu Srbije i srpskog naroda. Stid ih je što ovdašnji Srbi čute kao da su dušu izgubili i davolu je prodali. Ništa ne vredi objašnjenje da su ovdašnji gradani drogirani lažima vaših medija.

Obraćam se vama kao odgovornima za stanje u Bosni i Hercegovini. Dužni ste da odgovorite na pitanja koja su nam svima na usnama.

Čije su paravojne formacije koje se šalju kao kaznene ekspedicije u Bosnu i Hercegovinu? Ko je odgovoran za njihove zločine? Zašto im se ne судi? Zašto JNA saraduje s kriminalcima i hvalisavim fašistima, umesto da se od njih distancira i štiti sve gradane, bez obzira na nacionalnost?

Radi sprečavanja užasa koji stiže u Srbiju, onog istog koji sada preživljava Bosna i Hercegovina, mora se otvoreno reći:

Najvažnije je da se odmah priznaju od celog sveta priznate države - Slovenija, Hrvatska i Bosna i Hercegovina. To treba učiniti i s Makedonijom. Jer, sutra niko neće priznati nas. Tim činom čitav prostor se uravnotežava i smiruje, a svakom pojedinačno otvara se perspektiva razvoja i demokratije, te izlazak iz fašističkog i nacionalističkog ludila. Otvaraju se šanse za suradnju i sve one veze koje su nas nekad činile jednom državom. Time se sreduju odnosi i sa medunarodnom zajednicom. Ona nam je potrebna - niko ne može sam. Nema zavere protiv srpskog naroda, već samo loša politika koja nas je dovela u sadašnji položaj.

Mi, gradani, ne želimo da budemo "nebeski narod", već obični ljudi pred kojima je budućnost. Račune "nebeskih" ljudi, bilo da se zovu srpski komunisti ili srpski šovinisti, plaćamo uvek mi. Sada je taj ceh u Bosni i Hercegovini. Za njega ste odgovorni i tom narodu možete pomoći. Molim vas za njih.

Vesna Pešić

Aktivistica CENTRA ZA ANTIRATNU AKCIJU

Predsednica Reformske stranke

U Beogradu, 14. april, 1992.g

PRIMITIVCI SVIH NACIJA, JEBITE SE!

IMENOVANJE AGRESORA

Gledano izvana, ono što se posljednjih mjeseci dana dogada (u) Bosni i Hercegovini dovodi na površinu sav pogubni besmisao onoga što pokreće politike na prostorima raspale Jugoslavije: formiranja nacionalnih država s etničkom pripadnošću kao okosnicom političkog okupljanja i djelovanja. Taj besmisao je, svakako, 'dubinski' bio na djelu već i prije, bio je otpočetka nedvojben, ali neuočen. I u Srbiji, Sloveniji i Hrvatskoj moglo se dokazati daje, prevedeno u termine pravnog poretka, emfatičko isticanje nacionalne države ili protudemokratsko, ili beznačajno. Naime, nacionalna država kao poredak koji sačinjavaju pripadnici jedne nacije (dakako, nacije u balkanskom smislu, svedene na etnos), značila bi više-manje isto što i apartheid. Ako se pak prihvjetne značenju nacije kao ukupnosti svih gradana u zapadnim demokracijama koje uvažavaju pretpostavke slobode i (pravne) jednakosti - nacionalna država se prazni, gubeći upravo ono svojstvo zbog kojega je u nju posljednjih godina u Jugoslaviji i investirano toliko strasti.

Već spomenuti ex-jugo-primjer(c)i 'uspjeli' su to dvojstvo 'rješiti' tipično za pretprvne režime - nedosljednošću i proizvoljnošću. Slovom ustava i zakona svi su gradani/državljeni jednaki, ali vlast bez liberalnih i demokratskih kočnica i protuteža zna 'u praksi' pokazati na čijoj je strani. Srbijanski režim u toj 'praksi' vrlo uspješno spaja formalno pravo i stvarni apartheid za kosovske Albance (po potrebi i druge), a netrpeljivost spram etničkih manjina je i nepriznata zbilja Hrvatske i Slovenije. Tamo gdje je, kao u potonje dvije, država uspostavljena otcjepljenjem, dakle kao nova država, jednakost državljanu se potkopava i procedurom priznavanja državljanskog statusa, koja zadobiva značaj tegobnog primanja u povlaštenu organizaciju.

U odnosu na već etablirane nacionalne države, Bosni i Hercegovini nedostaje apsolutna prevaga jedne etničke zajednice, pa zato nije bilo sile koja bi zabašurila sva protuslovja u koja vodi geslo "jedan narod - jedna država". Zato baš tu počinju prava pitanja, koja se dadu svesti na ovo: što biva kad nitko nikome ne može ništa nametnuti, a politički (i svi in)

pravni, ekonomijski, kulturni i socijalno-psihologiski) mehanizmi mirnog razrješavanja konflikata predstavljaju egzotiku, kao u ovdašnjoj civilizaciji?

Prvo što biva jest, dakako, to da će svatko (uzimajući pod tim aktere kakvi se u ovom podneblju jedini mogu profilirati: etno-nacije organizirane u stranke, države, vojske itd.) ipak pokušati nametnuti svoje, sredstvima koja mu se nadu. Značajne razlike slijede tek iz razlika među sredstvima: nekome se řade bratska nacionalna država, nekome izluden službenik hidroelektrane, a nekome cijeli komad federalne armije.

Drugo, iznenaduje kako su ljudi - ne samo u Sarajevu - brzo pokazali da su svjesni bezizlaza situacije u kojoj je dopušteno samo birati ovu ili onu nacionalnu stranu. I pred "probnim" martovskim barikadama, i na početku aprilske nasilja, ljudi se nisu okupljali samo u tri već priredene etno-nacionalne grupacije, nego su u sasvim značajnom broju manifestirali da odbacuju samu takvu raspodjelu. Stoga okupljanje gradana kao gradana nije tek četvrti grupiranje, pored muslimanskoga, hrvatskoga i srpskoga, nego prava alternativa: nešto drugo od etno-nacionalnoga.

Vidjelo se, međutim, i da takvom alternativnom htijenju manjka politički artikulirano rješenje, koje bi gradanskom pokretu dalo realnu snagu na iole dulji rok. Nasasvim sporedan način to se manifestiralo zbrkom sa simbolima. Oni koji upućuju na Tita/Jugoslaviju pokazivali su, doduše, da je sigurnost na vrijednosnoj ljestvici počela opasno pretjecati slobodu, ali su, sa svom očiglednom nemuštošću, barem per negationem iskazali i neprihvatanje samoubilačke etničke (tro)diobe. Uz njih je, međutim, bilo i parola koje su sasvim precizno dijagnosticirale stvari (PRIMITIVCI SVIH NACIJA, JEBITE SE!), ni ne pokušavajući baciti svjetlo na posve neizvjestan poredak u kojem bi primitivci bili doista stavljeni na svoje mjesto. Stoga je vodenje politike do daljnjega ipak moralo biti ostavljeno primitivcima.

Na ovom mjestu treba točnije odrediti perspektivu: ja ne pišem "gledano izvana", nego "gledano iz Hrvatske" - naprsto zato što sam se tu zadesio. A gledanje iz Hrvatske baca na sve B-H dogadaje sasvim osebujno svjetlo. Cijela odozgo vodena politička javnost bavi se značajnim spoznajnim brigama: kada će Bošnaci, Alija Izetbegović, Amerikanci, "svijet"...

konačno imenovati agresora?! Taj fenomen u ratnoj politici nekima će zazučati poznato iz iračko-iranskog rata, kada je jedna strana uporno odbijala svaki međunarodni mirovni aranžman, uvjetujući to imenovanjem agresora. Što se "imenovanjem" hoće postići? Spoznaj? Prepoznavanje? Kaj god, pa svi su ti ljudi marljivo preskakali sve povode u kojima je doista trebalo pokazati malo više smisla za znanje i (točno) imenovanje. Riječ je o nečem mnogo prostijem, o zauzimanju strana. Tko "imenuje agresora", jasno je stavio do znanja na kojoj je strani. Tko pak - kako, čini se, uza sve nedosljednosti pokušava bosanskohercegovački predsjednik - zna da mora izdržati do uspostavljanja rješenja koje involvira sve strane, ili barem nastoji odvojiti stvarnog agresora od 'njegovog' naroda, sigurno ima važnijeg posla nego da se bez ostatka svrstava po etničkoj liniji diobe.

Hrvatska perspektiva je naznačena kroz medijski tretman zato što je doticaj sa samim činjenicama, putem objektivnih izvora, gotovo ravan nuli. Postoje, međutim, sumnje, koje do daljnjega važe koliko i pouzdane informacije, jer je sasvim legitimno smatrati državu krivom sve dok ona ne dokaže suprotno. Sumnje se odnose na djelatni odnos spram susjedne (formalno priznate) države. Naime, niti ovakva sredstva (in)formirana hrvatske javnosti nisu uvjerljivo pokazala da se u okrajima na područjima BiH s više Hrvata nije radilo samo o obrani, nego i o preventivnom zauzimanju, možda za Hrvatsku, a sigurno s obilnim hrvatskim isporukama vojnog materijala (oružanoga, a i ljudskoga).

A što je s perspektivom mira? Mirovna sredstva sada su bilo zakašnjela, bilo preuranjena. Sredstva prikladna obuzdavanju vojski nisu uglavnom u našim rukama. No, najmanje što bismo mogli bilo bi da armijsko-srbijansku agresiju ne prihvativimo kao dobrodošao dokaz da ionako nema druge nego raskomadati Bosnu i Hercegovinu pa se potrudimo da zgrabimo svoj dio. Kako bilo da bilo, rješenje sigurno neće biti teritorijalno. Stoga je - možda i malen, ali izvjestan - zalog zabudući mirovni proces da već danas, barem onima koji su nam navodno demokratski odgovorni, a nadajući se takvoj akciji i kod mirovnjaka Srbije i Crne Gore, uputimo poruku: DALJE RUKE OD HERCEG-BOSNE!

TA TRI ČAROBNA SLOVA:

SDA, ARK, BBC, CNN

KAKO JE INFORMACIJA IZ ARK-ova KOMPJUTORA DOPJELE U GLOBALNE MEDIJE

Kasno navečer 9. travnja iz faxa u ARKovu uredu iscurio je papir dramatična uvoda dijela u kojem piše kako je više od tisuću ljudi ubijeno i poklano u Bijeljini. Izvor ove poruke bila je centrala SDA u Sarajevu. Razvila se oštra diskusija o tome što da radimo s porukom, jer nismo bili sigurni je li istinita. Odlučili smo, ipak, prevesti prvih nekoliko redaka na engleski i poslati ih u *GreenNet*.

GreenNet je kompjutorska mreža koju koriste mirovni, zeleni i drugi alternativci Evrope i Afrike. Ona, svakako, nije bitan informativni kanal glavnih svjetskih medija. Sjedište mu je u Londonu i povezan je sa sličnim mrežama u sjevernoj Evropi, SAD, Kanadi, Nikaragvi, Brazilu, Australiji. S takozvanim Udruženjem za progresivnu komunikaciju (APC) koristi ga oko 40.000 korisnika u svijetu. Kada informacija uđe u mrežu, počinje živjeti svoj život. Ne samo što putuje oko svijeta putem APC-a, nego se također prenosi i preko elektronskih mreža, poput BitNeta — mreže za sveučilišta i FidoNeta — mreža za kompjutoraše. Drugim riječima, to je vrlo dobar sistem brzog širenja poruka i informacija oko svijeta.

Dakako, ako je netko za poruku zainteresiran. Usvakom slučaju, ništa se ne gubi ako se poruku ponudi. S druge strane, ima li za nju interesa, tada je osigurano da će na najbrži način doći do najvažnijeg dijela čovječanstva, do ljudi koji na ovaj ili onaj način rade na računalu. To je efekt suprotan masovno prisutnoj poruci na krivom mjestu: npr. da za nju zna milijarda Kineza koji ne mogu uraditi ništa.

Poruka o Bijeljini doprla je do prijatelja u Nizozemskoj, koji su odmah reagirali pitajući nismo li napravili

"tipfeler", jer je TV mreža CNN izvjestila o samo 10 ljudi koji su tog dana tamo ubijeni. Dan kasnije, iz SAD-a je stigla poruka da to vjerojatno nije greška, jer je CNN upravo izvjestila da je 1000 ljudi ubijeno u Bijeljini, a kao izvor navela isti kojeg smo imali i mi — Centralu SDA u Sarajevu. Informacija koju smo posredovali putem GreenNeta počela je djelovati poput bumeranga. Netko iz ARK-a počeo je alarmirati nacionalne i lokalne novine o masakru u Bijeljini, koristeći malu poruku s GreenNeta (o tome kako je CNN objavio vijesti iz Bijeljine) kao dokaz da je originalni fax iz SDA bio točan.

Lokalni tisak je bio zbnjen svim ovim različitim imenima i spominjao je ARK i *GreenNet* kao izvor informacije. Tu informaciju preuzeo je svjetski tisak. Tako se dogodilo da je 16. travnja i BBC objavio u vijestima u 21 sat.

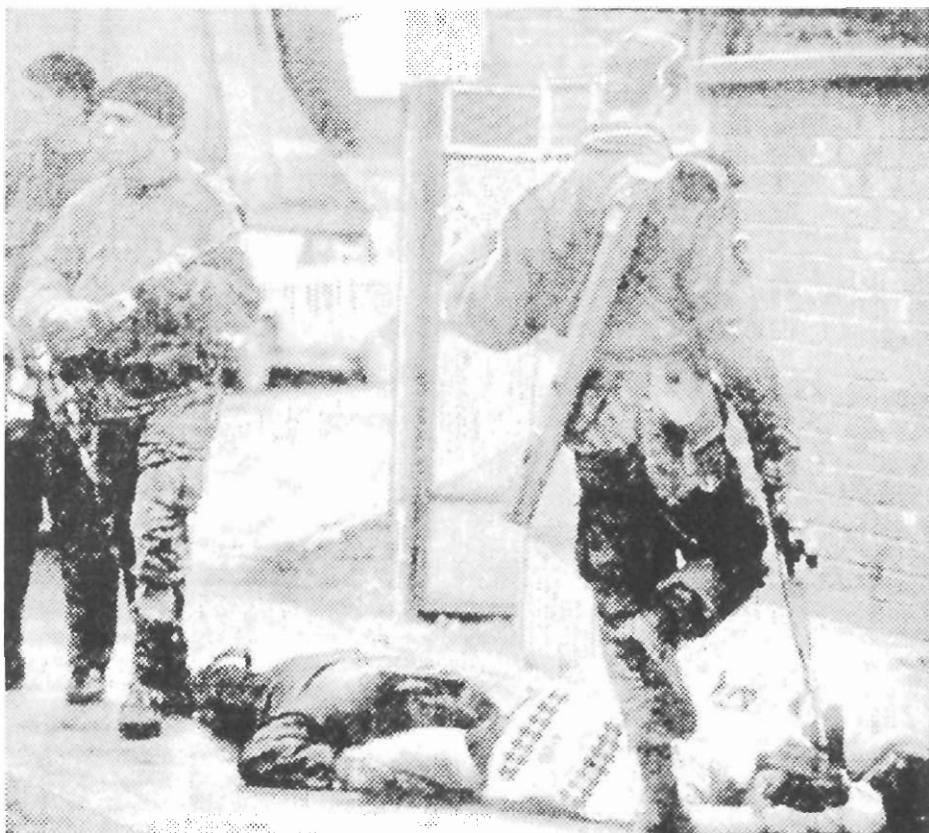
Ponovno su mediji u Hrvatskoj pomislili kako je to vruća vijest, jer je objavljena i preko BBC-a i CNN-a. Sve to vrijeme povećava se zbrka oko pravog izvora, SDA. Čak je i SDA spomenuo da su od ARK-a i CNN-

a primili potvrdu istinitosti svoje informacije (sjetite se, bila je to samo mala poruka s GreenNeta od prijatelja koji je poručio da je na CNN-u vidovala da govore o ubojstvima u Bijeljini).

Da bismo zatvorili krug nesporazuma poslali smo čitavu priču Amnesty Internationalu u London i oni će, nadamo se, saznati što se zapravo zabilo u Bijeljini, jer se zbog nastale zbrke, može zaboraviti da je izvorna informacija bilada je ubijeno 1000 ljudi, a to je i dalje alarmantna poruka.

Wam Kat

SLIKA IZ BIJELJINE KOJA JE OBIŠLA SVIJET

Čudesno je da, u nas, jedna vijest — čudesna u svojoj užasnosti — koja se i prije objavljuvaju u globalnim medijima *zna*, dobiva na važnosti samo zato što je objavljena *tamo*, a ne zbog onoga što u njoj stoji! Što vijest koju *znamo*, postaje ponovno vijest zato jer pred njom stoje tri čarobna slova, CNN ili BBC. ARK je, našim medijima, slao svoje informacije. Ali, nije dovoljno to što i ARK raspolaže s tri slova u firmi. Važna su *prava* tri slova, zar ne? Još je čudesnije što imamo Ministarstvo informiranja, koje umjesto da brine o disperziji provjerjenih vijesti o Hrvatskoj i ratu na ovim prostorima, brine prizemnu kombinatoriku o tome što će biti s kojim medijem, svrstava ih na ove i one, a ne može se dosjetiti, ili pitati, kako da se, i kojim medijem, dopre do važnih, utjecajnih adresa. A to je tako lako, kada znaš. (ur.)

Američki fotoreporter našao se s Arkanovim dobrovoljcima u Bijeljini. Njegova fotopriča, s malo teksta i četiri stranice fotografija, objavljena u globalnom tjedniku TIME, govorila je o pravoj prirodi »oslobađanja« tog istočnohercegovačkog gradića. Vojska je na masakre gledala prekrivenih lica. Potresna fotografija, koju donosimo, doznaјemo da konkurira za ovogodišnju Pulitzerovu nagradu u žanru ratne fotografije.

HOĆE LI I NOVA HRVATSKA IMATI SVOJE JAZOVKE?

Sredinom ožujka »Amnesty International« objavio je novi izvještaj o kršenju ljudskih prava na području ratnih operacija u bivšoj Jugoslaviji. Objavljeni podaci odnose se na zbijavanja između listopada i prosinca prošle godine, a posebna je pažnja posvećena dokumentiranju primjera zločina nad civilnim stanovništvom (Lovas, Škabrnja, Nadin, Voćin, Hum, Joševica, Glina, Staro Selo, Divoš, Paulin Dvor, Vukovar, Gospic, Daruvar, Sisak).

Slučajevi su se ranijih mjeseci spominjali i u domaćim medijima, a ovaj, kao i drugi izvještaji sličnih međunarodnih organizacija, izdvaja se od većine sličnih domaćih dokumenata, ne samo ozbiljnošću pristupa, već ponajprije nepostojanjem drugih ambicija osim zaštite ljudskih prava. U njima nema potrebe i želje da se podacima mobilizira stanovništvo i širi diskriminativna mržnja prema protivniku, kao u medijima na prostorima bivše Jugoslavije. Po tome su oni ozbiljniji, ali i mnogo strašniji. Slučajevi se samo nižu i prikazuju užas ovoga rata mnogo snažnije od bilo kakvih komentara i naknadnih, prigodnim epitima začinjenih analiza.

Najveća vrijednost tih izvještaja leži u njihovom utjecaju na mnjenje u inozemstvu (a onda, kada su dostupni, i na naše), te na vlade i međunarodne organizacije koje te dokumente uvijek shvačaju i drugačije i ozbiljnije od podataka koje im serviraju zaraćene strane. Pritisak međunarodnih političkih faktora može najbrže dovesti do toga da same zaraćene strane s najvećom ozbiljnošću shvate svako kršenje ljudskih prava. Oni su i nužna priprema vojnih jedinica i zapovjednika da se slučajevi kršenja ljudskih prava svedu na najmanju moguću mjeru. I da se, dakako, svim odgovornima sudi za učinjene zločine. Pridavanje takvog značaja utjecaju međunarodnih organizacija nije bez osnove, što pokazuje i jedna očigledna činjenica: prostor i značaj koji je posvećen najnovijim izvještajima »Helsinki Watcha« i »Amnesty Internationala« neusporedivo je veći prema prostoru i značaju pridavanih ranijim izvještajima o zločinima, s početka rata. Može se, naravno, reći da u situaciji u kojoj su ratne operacije i razaranja većih razmjera manje-više prestali, vlast ima mnogo više prostora da oživotvori svoje (i ranije iskazivano) opredjeljenje za zbiljsku zaštitu ljudskih prava. No, jednaku težinu ima i u

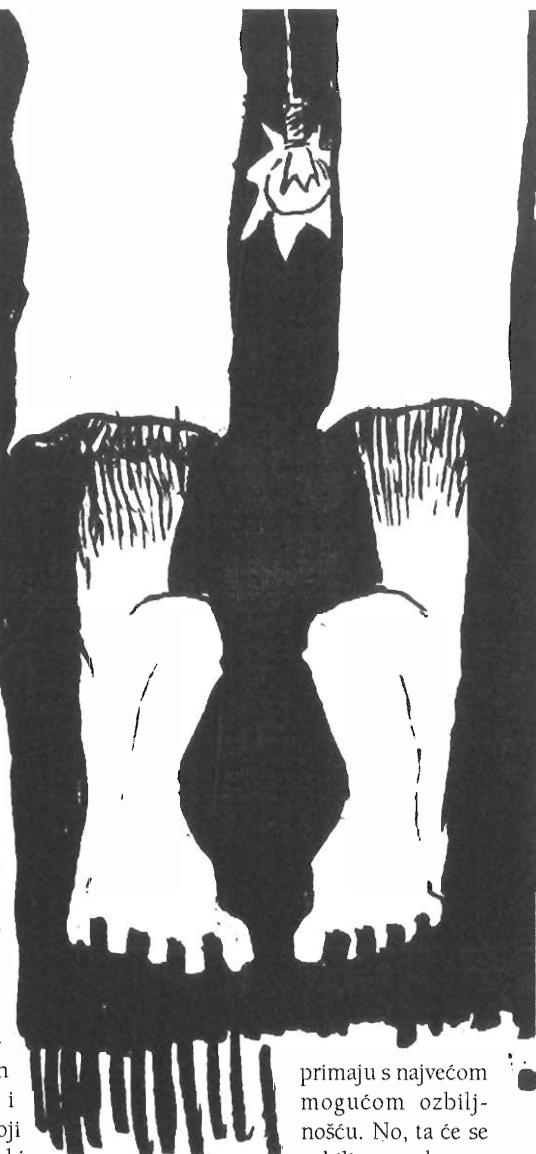
javnosti ne tako vidljiv diplomatski pritisak. Hrvatske, naime, sada međunarodno priznata, i to upravo nakon višestruko ponavljanih zahtjeva za garancijama poštivanja ljudskih prava, te prava manjina. U takvoj je situaciji bilo neophodno pokazati da se sve primjedbe na tu temu, posebno one međunarodnih faktora,

za pretpostaviti je da će do ozbiljnijih javnih očitovanja vlasti prema onim primjerima (Gospic, Pakrac i slično) za koje i državni organi čini se da već imaju dovoljno podataka, doći vrlo brzo nakon smirivanja stanja na ratom zahvaćenim područjima. Drugo je pitanje u kojem je mjeri »duhovna obnova« (u negativnom

smislu), koja traje već duže vrijeme i koja nije rezultat samo ovog strašnog rata, patnji i razaranja, društveni prostor izmjenila u tolikoj mjeri da evropski kriteriji zaštite ljudskih prava ostaju za neko vrijeme moždатек dobrom i iskrenom željom političkih faktora, pogotovo izvan gradskih sredina. U takvom kontekstu i najveći problem Hrvatske danas, a to je povratak izbjeglica u njihove domove, neće se moći ni početi rješavati bez političkog djelovanja vlasti i stranaka na smirivanju ratnih strasti. Ali ponajprije to neće biti moguće bez funkcioniranje pravne države. Postoje jasni znakovi da vlast u tom smislu »misli ozbiljno«. No, nepristajanje na atmosferu hajke i linča kada su, na primjer, u pitanju vojni stanovi ili kuće za odmor čiji su vlasnici državljeni sadar već drugih država, pozitivanje, ali i nedovoljan primjer da bi se Hrvatska do kraja legitimirala kao demokratska i pravna država. U tom je kontekstu od mnogo većeg značaja hoće li vlast (i kada) smoci snage da provede istragu i osudi sve one koji su u ovom ratu bili »na našoj strani« a činili su zločine. Naravno, pravna država mora svakom okrivljenom u takvim slučajevima omogućiti odgovarajuću obranu i nepristrani postupak. Jednako tako, krivcima ne smiju biti proglašeni samo oni koji su zločine činili, već i oni koji su ih poticali, podržavali ili prešutno odobravali. No, možda je najvažnije to da se procesi vode pred očima javnosti, da se i novoj demokratskoj Hrvatskoj jednoga dana ne dogode otkrića kakvih novih Jazovki i sličnih zločina za koje »nitko nije znao« i »nitko nije odgovarao«.

U tom je kontekstu borba za zaštitu ljudskih prava svih državljanima i stanovnika Hrvatske prvi pravi korak u istinskoj »duhovnoj obnovi« ovih prostora. Mi ne možemo utjecati na to hoće li netko drugi, naš ratni protivnik, na primjer, izgubiti i savjest i dušu u ovom doista strašnom bratobilačkom ratu. No, možemo i moramo učiniti sve da strahote koje nas okružuju ne dovedu do toga da i sami izgubimo svoju dušu. Za to nam nijedan, ma kako grozан neprijatelj, nikada ne može biti opravdanje.

ZORAN MILOVIĆ

primaju s najvećom mogućom ozbiljnošću. No, ta će se ozbiljnost tek morati dokazati — jer ona se ne pokazuje prostorom što ga mediji posvećuju ovoj temi, već prije svegastvarnim funkcioniranjem pravne države, i to ponajprije u okvirima državnih institucija (vojska, policija, pravosude). Kako se radi i o politički izvanredno osjetljivim pitanjima, koja se u okružju rata koji ipak još traje, te u kontekstu neprozirnih odnosa unutar vladajuće stranke i cjelokupne vlasti tek mogu naslutiti,

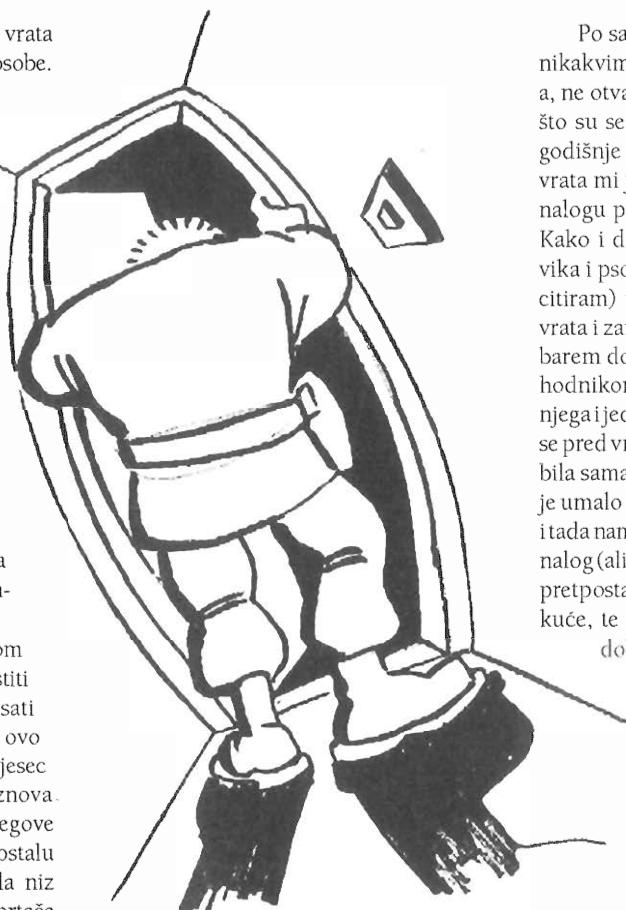
ZAŠTO GRADANI REPUBLIKE HRVATSKE MORAJU SVOJA USTAVOM ZAGARANTIRANA OSNOVNA LJUDSKA PRAVA OSTVARIVATI PREKO EVROPSKE ZAJEDNICE?

STAN

Dana 31.1.1992. godine u 9 sati, na vrata stana pozvonile su mi četiri uniformirane osobe. Predstavili su se kao vojna policija. Tražili su rješenje od stana i zadnjih pet uplatnica od stanarine. U tom trenutku u stanu se nalazilo moje dvoje djece, kći - 11 godina, sin - 22 godine i njegova djevojka.

Pozvala sam ih da uđu što su odbili. Na moj zahtjev jedan od prisutnih lica pokazao je iskaznicu vojne policije na što sam mu predložila rješenje Komande garnizona br. 5-295/81. od 22. lipnja 1987. te ga upozorila da se radi o dodjevljivanju stana udruživanjem sredstava po članku 51. Pravilnika. Udruživanje sredstava izvršeno je sa SDK RH - Podružnica Zagreb, te dijelom vlastitih sredstava od čemu posjedujem urednu dokumentaciju.

Gospodin koji mi se legitimirao potom je izjavio da u roku od 48 sati moram napustiti ili otkupiti stan, a najkasnije do 9 sati 2.2.1992. godine. Napominjem da je ovo treći dolazak sličnih osoba u zadnjih mjesec dana. Zamolila sam gospodina da mi iznova pokaže iskaznicu ne bih li zapisala njegove podatke. On je to učinio. Zamolila sam i ostalu trojicu za isto. Dvojica su odmah otisla niz hodnik, a treći sa bijelim remenom bez optača izjavio je da nema iskaznicu. Nakon još jednog ponovljenog ultimatuma da u roku od 48 sati napustim stan otisli su sa izjavom da imaju običajno stanova. Odvezli su se osobnim vozom, bijelom Ladom. Po njihovu odlasku sa sinom sam se uputila u MUP Trešnjevka. Portir na ulazu inzistirao je čuti o čemu se radi te rekao da oni s tim nemaju ništa. Uputio me na Ministarstvo narodne obrane Trešnjevka. Tam me na šalteru saslušala osoba u civilu. Izjavio je da mi ni oni ne mogu pomoći te da je u ovim prilikama to opća anarhija i da se javim na slijedeća dva broja 350-056 i 350-057. Obzirom da se na tim telefonskim brojevima nitko nije javljao uputili smo se u Zvonimirovu 5. Primljeni smo u sobi broj 3 gdje nam je rečeno da nitko nije poslan od strane Komisije na našu adresu. Uputili su nas nazad u Ministarstvo narodne obrane Trešnjevka tel. 350.056 kod gospodina Modrušana. Pritom su nam naglasili da je glavni krivac naših neprilika suprug odnosno otac koji nas je ostavio, te nam nitko ne garantira da ćemo ostati u našem stanu. Budući da je bilo već 14 sati, na povratku kući svratali smo u Krizni štab MZ "X", obavijestila ih o gore navedenim dogadjajima. Dežurna osoba je najprije sve zapisala, a po završetku razgovora zgužvala

papir i bacila ga u koš za smeće uz izjavu da ne bi voljela upoznati osobe koje su mi dolazile. U 18 sati otisla sam na Trg kralja Krešimira odakle me je nakon saslušanja uputio dežurni časnik u Laščinsku 32 u VP! Tamo me je primio gospodin Ljubić, saslušao me, te izjavio da podaci o osobi koja mi se predstavila nisu kompletni, da ih kompletiram i javim sutra (nedostajali su mi podaci o imenu oca i posljednja dva broja registracije). Kompletirane podatke primio je 1.2.1992. godine Sladić Ivan.

Dakle, na svim instancama su mi rekli da mi ne mogu pomoći budući da me nitko nije osobno maltretirao (tjelesno), ili izbacio iz stana. Iz tog razloga sam se u nemoci obratila Mirovnoj misiji EZ u Hotelu "I". Razgovor sam obavila sa gospodinom dr Danjićem i dr Janjićekom pripadnicima humanitarne promatračke misije EZ. Rečeno mi je da napišem izjavu te da je dostavim MUP-u Trešnjevke i njima lično, a u slučaju njihova odsustva dr Veri Varga.

Medutim, isti dan (1.2.1992. godine) u 16 sati i 30 minuta ponovno je došao gospodin, koji se jedini predstavio, u pratnji još jednog uniformiranog lica.

Po savjetu kojeg sam dobila od policije da nikakvim uniformiranim osobama, osim MUP-a, ne otvaram vrata, nisam ih otvorila, tim više što su se sa mnom u stanu nalazile dvije 11-godišnje djevojčice i susjeda. Kroz zatvorena vrata mi je rekao da dolazi da mi se ispriča po nalogu prepostavljenog, a zbog krive dojave. Kako i dalje nisam otvarala vrata uslijedila je vika i psovka (koju ovaj papir ne bi podnio da citiram) na što je susjeda ipak otvorila moja vrata i zamolila ih da se ne služe tim rječnikom barem dok nose časnu uniformu HV. U taj čas hodnikom je našao moj sin, a nedugo nakon njega i jedan susjed. Cijela vika i galama odvijala se pred vratima stana u kojem je u tom trenutku bila sama bolesna 12-godišnja djevojčica, koja je umalo dobila EPI napad. Malo su se primirili i tada nam otvoreno rekli da oni samo izvršavaju nalog (ali ne postoje pismeni dokumenti) svoga prepostavljenog, a po dojavi nekog od stanara kuće, te da iste podatke možemo provjeriti i dobiti u Glavnom stožeru, Maksimirská ulica. Pri tome nam je pokazao na običnom bloku zapisana imena stanara gdje još trebaju intervenirati.

Zato molim i inzistiram da se utvrdi i meni predloži TKO je poslao tog gospodina sa nalogom kao i potpisnika prijave iz zgrade. Na to imam pravo po osnovu 1. Temeljne odredbe članak 1. Ustavnog zakona o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u Republici Hrvatskoj ("NN" 65/91 od 4.12. 1991.) kojom se RH obvezuje na poštivanje i zaštitu nacionalnih i drugih temeljnih prava i sloboda čovjeka i građanina itd., kao i na osnovu članka 2 gdje RH priznaje i štiti ljudska prava i slobode, a posebice pasus a. Pravo na život (čl. 21 Ustava RH/b.) Pravo da osoba ne bude izvrgnuta mučenju ili nehumanom ili ponižavajućem postupku (čl.23. stav 1 Ustava RH.d.) Pravo na slobodu i osobnu nepovredivost (čl.22 Ustava RH/f.) itd.

Ovo mi je tim teže, što JA građanin RH svoja osnovna ljudska prava moram tražiti kod EZ, jer mi prema navedenom nitko od konzultiranih organa vlasti ne može pomoći.

U Zagrebu, 2.2. 1992.

Ovo pismo napisala je žena čiji je muž bio vojno lice JNA koji se evakuirao zajedno s pripadnicima jedne zagrebačke kasarne. Adresiran je na Promatračku misiju EZ, Antiratnu kampanju i nadležnim hrvatskim vlastima. U njemu su, isključivo radi očuvanja osobnog integriteta oštećenih, izostavljene neke nebitne pojedinosti.

Propušteno je vreme u kojem je ovaj rat pripreman. Mnogo je onih koji su u tome prednjaci. Kada se prešlo na rat kao na posao koji ima da se obavi u ime stvaranja srpske nacionalne države, svakome sa strane izgledalo je da su građani Srbiji najskloniji ratnoj opciji i da samo u njoj vide put do »države svih Srba«. U toj

NE RAČU NAJTE NA NAS!

stvari nije se razliko odnosila ni opozicija. Izgledalo je da se svi slažu da je rat dozvoljen.

Sliku jedinstva nacionalnih voda i ratničkog naroda remetile su vesti koje se nisu mogle sakriti: nedovoljno ispoljeni patriotizam ratnika i elementarni gradanski otpor protiv rata koji su najbolje predstavljali mladi bežeći ispred vojnih poziva. To manjinsko ali drugaćije javno mnenje poziva se na nemačkog humanističkog intelektualca Tomasa Mana koji je imao gradanske hrabrosti da 1937. godine, u vezi sa stvaranjem Hitlerove soldateske, kaže: »Rat nije više dozvoljen«.

Naravno, ono nije dobilo mesto na javnoj političkoj sceni. Prepoznato je kao osporavanje srpskog nacionalnog programa u ime kojeg se vodi rat. Prećutkivano je ili pominjano kao vest o telu bez duše. Mesto su mu našli građani Beograda. Ispred zgrade Predsedništva Srbije, od 8. oktobra 1991. godine, svake večeri okupljali su se ljudi spremni da logici rata suprotstave logiku mira. Stajali su naspram belog i crnog platna na kojemu su crnim i belim slovima ispisivane poruke upućene svima nama iz posećenih svetova. Jedna poruka je ostajala kao simbol — slika nesreće svih nas: ZA SVE POGINULE... Za njih mrtve, za nas žive i za mir upaljeno je 72.650 sveća.

To je jedino mesto na kojem su čitana imena poginulih muškaraca, žena i dece a da se nikо nije pitao o njihovoj nacionalnoj ili vojnoj pripadnosti.

Na drugim mestima se govorilo o dezertima, srpskim izdajnicima a prećutkivana je činjenica da je već u oktobru sto hiljada mladića pobeglo od vlasti koja ih je terala u rat. Opozicija je podizala ton zbog javnog prozivanja dezerta. Odčutala je činjenicu da je u novembru protiv deset hiljada mladih bio pokrenut sudski postupak zbog neučestvovanja u ratu. Na naše mesto dolazili su i oni koji su se skrivali od vojnih pozivara i oni koji su nasilno mobilisani i srećom ostali živi. Mogle su se videti žene u crnom, čutljive i uvek po strani. Zbog njih, zbog nas i zbog mnogih koji su osećali daje ovo mesto i njihovo, ispisana je crnim slovima na belom platnu poruka SOLIDARNOST SA SVIM POBUNJENICIMA PROTIV OVOG RATA.

Kada su vlasti i militantne grupe najviše

govorile o ratu kao jedinom sredstvu sigurne zaštite Srba u Hrvatskoj, na našem mestu je ispisana druga poruka: OPŠTA MOBILIZACIJA ZA MIR. U decembru mesecu, sa ovim rečima pokušao je da se obraćuna Bokan, jedan od najmilitantnijih voda srpskih dobrovoljaca. Pre nego što je uspio da masakrira platno, u dubokom snegu izgubio je nož. Od tada se o njemu govorilo kao o zelembaću koji se ne održava najbolje na mirnom mestu.

Na ovo mesto dolazili su i ratni izveštači iz raznih zemalja da vide i to čudo u Srbiji... Na ovom mestu palili su sveće mnogi koji su u mirotvornom angažmanu građana videli šansu za život u miru: Sajrus Vens, ambasadori SAD, Francuske, Engleske, Kanade, Poljske, predstavnici institucija UN i EZ, članovi raznih političkih i mirovnih organizacija i grupa...

Ova vrsta svakodnevnog građanskog protesta protiv rata završena je 8. februara 1992. godine.

Sa ovog mesta krenula je druga građanska akcija: »100.000 potpisa za mir«. Prvog novembra, zahvaljujući dnevnom listu BORBA, obavestili smo javnost da pokrećemo potpisivanje peticije za raspisivanje referendumu pro-

tiv nasilne mobilizacije građana za rat na teritoriji van Republike Srbije. Pozvali smo građane da nam se pridruže u prikupljanju sto hiljada potpisa birača, koliko je potrebno da bi Skupština Srbije stavila na dnevni red ovu građansku inicijativu. Ni jedna partija ni institucija nije javno podržala ovu našu inicijativu. To je i razumljivo, s obzirom da ni opozicione stranke ne postavljaju pitanje odgovornosti za rat u ime srpskih nacionalnih interesa. Ova peticija govori o činjenicama koje su u neposrednoj vezi sa odgovornošću svih onih koji su organizovali ovaj rat i prećutali ga. Govori i o vlasti i o opoziciji. Zato je u ovom trenutku bez veće političke snage. Njena vrednost je gotovo isključivo u najavi građanske javnosti koja je za preispitivanje dominantnog srpskog nacionalnog programa. Svojim potpisom građani Srbije kažu javno da ih je vlast silom mobilisala za rat i da traže pravo da odlučuju o svome životu. Do sadaje prikupljeno 55 hiljada potpisa. Za mene je ta brojka ogromna. U situaciji kada se preduzimaju represivne mere protiv onih koji odbijaju vojne pozive i kada se čuje samo glas u ugroženom srpskom narodu koji želi da živi u jednoj državi, potpis na peticiji je čin

DEKLARACIJA

Znajući da u Jugoslaviji ne postoje ni etničke, ni nacionalne, ni političke, ni konfesionalne, ni interesne većine,

Ida najveće manjine teže ostvarenju deklarisanog, legitimnog cilja - nacionalnim državama i da nacionalni ciljevi ne postoje sami po sebi - određeni su načinom svog ostvarivanja koji istovremeno pokazuje i trajne ciljeve najvećih manjina.

Osvedočeni da su strah, pratnja i smrt mnogih ljudi jedini, do sada, jasno označeni i ostvareni ciljevi najvećih manjina,

Uvereni da svaki čovek ima pravo na život, slobodu, jednakost i sreću,
Osnivamo:

CIVILNI POKRET OTPORA

koji će se zalagati za prava:

- Ljudi iz nacionalno mešovitih porodica
- Ljudi koji se izjašnjavaju regionalno
- Ljudi koji pripadaju nacionalnim manjinama u jugoslovenskim zemljama
- Ljudi koji su jugoslovenske nacionalnosti
- Ljudi koji pripadaju jugoslovenskim narodima, a žive izvan matičnih država
- Ljudi koji se nacionalno ne opredeljuju ili ne izjašnjavaju, i
- Ljudi koji ne poistovećuju nacionalno opredeljenje sa državnim razlogom.

Kakva god bila sudbina jugoslovenskih zemalja i koliko god se država na jugoslovenskom prostoru bude formiralo, svi ovi ljudi moraju biti prepoznati kao:

- Ljudi koji imaju simultano državljanstvo svih tih država koje im se ne može odreći niti oduzeti,
- Ljudi koji ne podležu vojnoj i radnoj obavezi u sukobima između tih država i ne mogu biti angažovani ni kao dobrovoljci, izuzev ako su te države napadnute od trećih država.

Civilni pokret otpora će se zalagati da svi ovi ljudi, bez obzira na odnose država čiji su simultani državljanji, sa Evropskom zajednicom, dobiju prava jednaka pravima državljanima zemalja Evropske zajednice.

U Beogradu, 29. februara 1992.

M A R I B O R

MIROVNA INICIATIVA PRI ZELENIH MARIBORU

Ustanovljena je bila v novembru 1991. na pobudo nekaj ljudi v Mariboru. Gre za avtonomno skupino pri Zelenih Maribora, ki sicer deluje neodvisno od stranke Zelenih. Član je lahko vsak posameznik, ki sprejema program Mirovne iniciative. Ukvaja oz. podpira klasične cilje mirovne politike. Posebej pa nenasilne posege v naravo in boj proti mučenju živali. Na mariborskem področju je trenutno edina aktivna organizacija te vrste. Mirovna iniciativa pri Zelenih Maribora je vključena v »Koordinacijo mirovnih iniciativ v Sloveniji«. Vodja Mirovne iniciative je Andrej Okreša. Iniciativa ima dobre stike s srodnimi organizacijami v Sloveniji, Hrvaški in Avstriji.

PODPORA MIROVNIM INICIATIVAM V ISTRI

Mirovna iniciativa pri Zelenih Maribora podpira poziv mirovnikov v Istri proti mobilizaciji na področju Istre. Istra kot razdeljeno ozemlje na dve državi je poseljena z tremi avtohtonimi narodi in bi kakršnakoli mobilizacija tudi lahko vnesla nemir med ljudi, trenutno edino oazo miru na Hrvaškem.

S to podporo se tudi pridružujemo pravicam posameznikov, ki so se odločili proti nasilju, saj je to ena izmed osnovnih človekovih pravic. Pozivamo tudi ostale iniciative, gibanja, posameznike da podprejo mirovne iniciative v Istri.

Andrej Okreša

GLOBUS: Iako je u ratu, JA izvozi oružje. Konkretno, najmodernije tenkove izvozi u Kuvajt. Govori se da se ti tenkovi i danas dovršavaju u »Đuri Dakoviću«, u Slavonskom Brodu?

A. TUS: »Đuro Daković« prekinuo je suradnju s jugoslavenskim proizvoditeljima oružja u drugoj polovici '91. Dapače, žari tenkove koji su se zatekli u tvornici, Hrvatska vojska je znala i oni su se mogli upotrijebiti. Do početka ove godine nije, dakle, bilo nikakvih izvoza iz »Đure Dakovića«. Međutim, Vlada RH proglašila je da se u njemu mora izvršiti ugovorna obvezna prema ugovorniku, što znači da se u Brodu doista finaliziraju tenkovi za Kuvajt. »Đuri Dakoviću« preostaje da u zelini preuzme proizvodnju tenka, što je veliki problem, da izade iz posla što će velike posljedice ili da nastavi s ugovorenim obvezama.

• Možda zvuči paradijalno, ali zajednički posao započinje, majka i strana, je i proizvodnja i izvoz oružja trećoj zemlji. Međutim, ti se tenkovi sklapaju kod nas i pod našom su kontrolom.

GLOBUS, 20.3.1992.

SRBI I HRVATI U VOJSCI POD ISTOM ŽASTAVOM

Srbi, Hrvati i Slovenci (sjećamo li se prijeratnoga kraljevskoga "trojneriog naroda") pod istom zastavom, stijegom, barjakom? Danas, u 1992. godini? Nema razloga čudjenju, kaže pukovnik Eugene Cantavour iz francuske Legije stranaca.

Svi oni zajednički pozdravljaju tudu zastavu, francusku, a bogami, pjevaju i Marseljezu, kad je god to potrebno. Dakle, u Legiji stranaca, osnovanoj prije 161 godinu, koja je ljudima svijeta ponudila faustovski dogovor izbjeglištva iz prošlosti ali i sadašnjosti, trenutačno "služi" 67 "Jugoslovena", od toga 30 Hrvata, 30 Srba i sedam Slovenaca. Svi su pristupili Legiji u 1991., a djelomično i u 1990. godini.

Danas

Proveo sam osamdeset dana u Sremskoj Mitrovici i tamo proživio ono što nikome od vas ne bih poželio da proživi. Želja mi je da na kraju ovog susreta donesemo zaključak da Srbe nikada više ne vidimo.

Tim se riječima, izrečenima bez gorčine i s težinom neposredno proživljenog iskustva, predstavio jedan od sudionika radionice o interaktivnom rješavanju konflikata koja je, u organizaciji Antiratne kampanje, održana od 27. do 28. ožujka u Zagrebu.

jeziku donekle nezgrapan termin za neslužbene, neformalne susrete između pripadnika suprostavljenih grupa ili država kojih je cilj razvijanje strategija, utjecaj najavno mnjenje i organizacija ljudskih i materijalnih resursa na način koji omogućava rješavanje konflikta.

Niti trima voditeljicama nije nedostajalo međunarodnog iskustva. Svatko je od njih, međutim, demonstrirao samo jedan dio mogućeg pristupa u rješavanju konflikata. Paula Gutlove upoznala je polaznike s načinom ovladavanja

susret i razgovor s drugom stranom. U pokušaju da svatko ponosači svoju spremnost i sposobnost za razgovor s drugom stranom javio se problem određivanja druge, suprotne strane na individualnom nivou. Svatko je, nai-m, mogao zamisliti nekoga tko se stjecajem okolnosti nalazi na drugoj strani, ali ne spada u sliku neprijatelja. Sudionica radionice iz Osijeka opisala je, ispričavši svoj san, dilemu koju su mnogi prepoznali kao svoju. U njezinu snu žen-a dvoje djece, izbjeglica u Baranju, na suprotnu stranu, kuća na njezina vrata i govori kako se

MOGULI VUKOVARCI OPROSTITI?

Voditelji radionice bili su suradnici američkog Centra za psihološke studije u nuklearnom dobu (Cambridge, Massachusetts): Joseph Montville, Eileen Babbit, Paula Gutlove i Lynne Jones. Centar je usmjeren na bavljenje psihološkim i društvenim snagama koje predstavljaju glavnu prijetnju globalnom opstanku — regionalnim i međunarodnim konfliktima i uništavanju prirodnog okoliša. Jedna od ključnih djelatnosti Centra međunarodnije program rješavanja grupnih konflikata, odnosno promocija metoda interaktivnog rješavanja konflikata (IRK). IRK se, prema definiciji voditelja, razlikuje od tradicionalnih oblika diplomacije utoliko što nastoji oko transformacije protivničkih u kooperativne odnose, razvija osjetljivost za socijalne i psihološke dimenzije konflikata, usredotočenje na osnovne ljudske potrebe kao što su sigurnost i identitet, te zagovara rješavanje problema kroz suradnju.

Na radionici u Zagrebu, kojoj su prethodile dvije u Subotici i Ljubljani, okupilo se tridesetak polaznika iz svih krajeva Hrvatske (Karlovac, Osijek, Rijeka, Sisak, Vukovar, Zagreb) s vrlo raznolikim ratnim iskustvima i mjestimice potpuno oprečnih stajališta u pogledu mogućnosti rješavanja sukoba.

Nekolicina je već na samom početku pokazala izrazitu sumnjičavost prema primjeni psiholoških metoda u ratnom konfliktu. Pokrenuto je i pitanje kako je bilo kakvo posredovanje moguće u situaciji kada je svaka komunikacija prekinuta i kada je komunikaciju suprostavljenih grupa potrebno tek uspostaviti. Neki među sudionicima smatrali su kako je voditelje potrebno upozoriti da, bez obzira na svoje iskustvo i stručnost, sigurno nisu bili u prilici da rješavaju probleme takve težine.

Voditelji radionice stekli su svoje iskustvo uistinu u najrazličitijim konfliktnim situacijama diljem svijeta. Joseph Montville, na primjer, radio je do prije nekoliko godina u američkoj diplomaciji, a posredovao je u dijalogu između Izraelaca, Palestinaca i Egipćana, među različitim muslimanskim i kršćanskim frakcijama u libanonskom gradanskom ratu, te sudjelovao u slični poduhvatima na Sri Lanki, u Sjevernoj Irskoj i Južnoj Africi. Sve to u sklopu koncepta diplomacije na drugom kolosjeku, što je u našem

stereotipima, kojima se pothranjuju neprijateljstva, kroz metodu cirkuralnog ispitivanja u kojima se suprostavljene grupe pokušavaju suočiti sa stereotipima koje o njima ima ona druga strana, dok je Lynne Jones, britanska psihijatrica demonstrirala primjenu obiteljske sistemskе terapije u razrješavanju konflikta među grupama.

Ipak, osnovni je cilj radionice bio u tome da se preko predstavnika pojedinih zajednica pokušaju identificirati specifični problemi ukupnog društva, dase prepoznaju potrebe sudionika i područja na kojima bi se neke od predloženih metoda efikasno dale upotrijebiti. Dolazak američkih gostiju omogućio je susret raznolikih perspektiva koje u ovom trenutku postoje u Hrvatskoj i pomogao sudionicima da imenuju konfliktne područja unutar vlastite zajednice.

Tako je, na primjer, kao jedan od važnih problema istaknuta situacija prognanika. Među onima koji su aktivno uključeni u rad s prognanicima jedan od motiva za sudjelovanje u radionicibilaje potreba zapronalaženjem vlastitog unutrašnjeg mira koji je narušen uslijed snažne identifikacije sa žrtvama, te želja da se savladaju tehniku, da se otkrije kako ljudima pružiti nadu i smanjiti ogorčenost, kako uopće započeti razgovor o povratku. Kao što je primijetila jedna od sudionica iz Ureda za psihosocijalnu adaptaciju prognanika i izbjeglica, prognanci vrlo često imaju nerealistična očekivanja, osjećaju emocionalno neprihvatanje, i nemoći su pred pitanjem kako ponovno živjeti sa susjedima. Pitanje kada u pripremama za povratak pristupiti s ovakvim tehnikama, budući da izgleda kako još nije pravi trenutak: ljudi su ogorčeni i razočarani ponašanjem susjeda, nespremni su za suživot ili se boje. Prisutan je unutarnji konflikt želja za povratkom i strah od njega. Jedan od sudionika, i sam prognanik, naglasio je kako u konceptu povratka nije dovoljno uzeta u obzir slabost onih koji se vraćaju u odnosu na novoformirane političke strukture.

Pokušaj posredovanja u konfliktu između zaraćenih strana mnogima se učinio preuranjenim, s njim se može započeti tek kada oružje potpuno utihne. Nije, međutim, preuranjeno započeti s pripremama za takav dijalog i mnogi su među prisutnima izrazili jasnu spremnost za

želi vratiti i nastaviti život u Osijeku. U snu je dilema i razriješena, Osječanka svojoj sugrađanski otvara vrata i poziva je u stan.

Cilj ove radionice nije bila obuka za konkretan rad niti pokušaj da se bilo koji konflikt proradi u potpunosti, nego da se sudionicima pruži prilika da bolje razumiju jedni druge, da nadiju stereotipe koji pothranjuju neprijateljstva, te da razmotre opcije koje u situaciji polariziranog političkog diskursa nisu u prvi mah vidljive.

Kratkoča raspoloživog vremena nije dopuštala ništa više od demonstracije pojedinih metoda i zapravo bi trebala predstavljati početnu fazu dugotrajnijeg procesa. Na kraju radionice, u toku evaluacije, polaznici su pokušali odrediti buduće aktivnosti: odlazak u okupirana područja i pomoć u harmonizaciji života, što bi istodobno mogla biti polazna točka za suradnju s polaznicima subotičke radionice; organizacija slične radionice s političkim vodama, opozicijskim političarima i građanima; uvodenje sličnih programa u škole i druge obrazovne institucije; rad na demistifikaciji ključnih dogadaja u ovom ratu; posredovanje između prognanika i vladinih institucija; promocija ideje i animiranje ljudi putem medija.

Grupa koja se ovom prilikom oblikovala ima svoju posebnu vrijednost u tome što su se okupili ljudi koji će, zahvaljujući svojoj profesiji ili tek stjecaju okolnosti, imati priliku na konkretan način primijeniti iskustvo stečeno u toku radionice: uz velik broj psihologa, koji su na različite načine već uključeni u rad s prognanicima, vojnicima ili drugim žrtvama rata, u radionicu su sudjelovali i politolozi, mirovni aktivisti, liječnici, novinari, a među njima je bilo i onih koji su i sami na najdrastičniji način bili pogodenovi ovim ratom. Tako velika i heterogena grupa omogućila je uvid u različite pristupe, dok su voditelji pokazali izuzetnu fleksibilnost, naprostoslijedeći i interes polaznika i prirodni razvoj dogadaja i uspjehom stvarajući kontekst u kojem se ljudi mogu uzajamno saslušati i čuti.

Kod mnogih je polaznika pobuden osjećaj vizije, te odgovornosti i mogućnosti da se nešto promijeni, dok su za organizatore radionice najdragocjeniji doživljaj bile završne riječi Vukovarca koji po povratku iz logora još uvek živi u jednoj od zagrebačkih sportskih dvorana: *Nakon dugo vremena osjećao sam se dobro.*

Aida Bagić

Što je zapravo mir?

Hepoćudni udžbenik

Dječji pisac Maršak promatrao je djecu (od 6 do 7 godina) kako se igraju. »Što se igrate?«, pitao ih je. Odgovorili su jednoglasno: »Igramo se rata.« »Kako se možete igrati rata??! Pa znate da je rat zlo. Bolje bi bilo da se igrate mira,« nastavio je pisac. »Zgodna ideja«, reče jedan dječak. Nastade tišina, dogovaranje, pa opet šutnja. Isti dječak upita: »Djedice, a kako se igra mira?«

»Što biste vi odgovorili da ste na piščevu mjestu? Kako se igra mira? Zašto se djeca češće igraju »rata«, a ne »mira«?

Ovdje ćemo opisati mir na tri načina, a vi odaberite onaj koji se vama čini najprihvatljivijim. Možete li i sami predložiti poneki svoj opis?

Mir je:

- stanje kada nema rata (ne-rat)
- stanje koje je regulirano (red i poredak u državi)
- proces koji vodi boljem životu (svjetlu nenasilju, što je zadatak međudržavnih odnosa).

Pošto se proučili cijelu ovu temu, vratite se i provjerite vlastiti izbor. Biste li odgovorili isto?

Pogledajmo neke podatke o ratovima (posljedice kojih, nasreću, nismo morali iskusiti). U drugome svjetskom ratu poginulo je otprilike 55 milijuna ljudi, a još ih je više bilo ranjeno. Mnogisu imali trajne ozljede. Gotovo svi veliki evropski gradovi bili su razrušeni, tisuće je ljudi ostalo bez domova i imetka. Otada pa do danas u Evropi vlada mir. No u ostalom dijelu svijeta neprestano se negdje ratovalo. Tako je, otprilike do 1985. godine, u 127 oružanih sukoba (koje svrstavamo u ratove) poginulo više od 32 milijuna ljudi, a oko 15 milijuna postali su izbjeglice.

Mnogi se ljudi danas svjesno zalažu za mir u svijetu. Načini i oblici tog zalaganja posve su različiti. Osim tzv. mirovnog pokreta, na politiku se može organizirano djelovati preko različitih stranaka i interesnih skupina. Zalaganje za mir sastavni je

dio kršćanskog i drugih vjerskih učenja (npr. hinduizma i budizma) koja njeguju kulturu nenasilja. Crkveni predstavnici velikih kršćanskih zajednica uvijek iznova upozoravaju na važnost mira. Tako se i sadašnji poglavari katoličke crkve papa Ivan Pavao II često obraća vjernicima u ime mira i putuje svijetom u mirovnoj misiji.

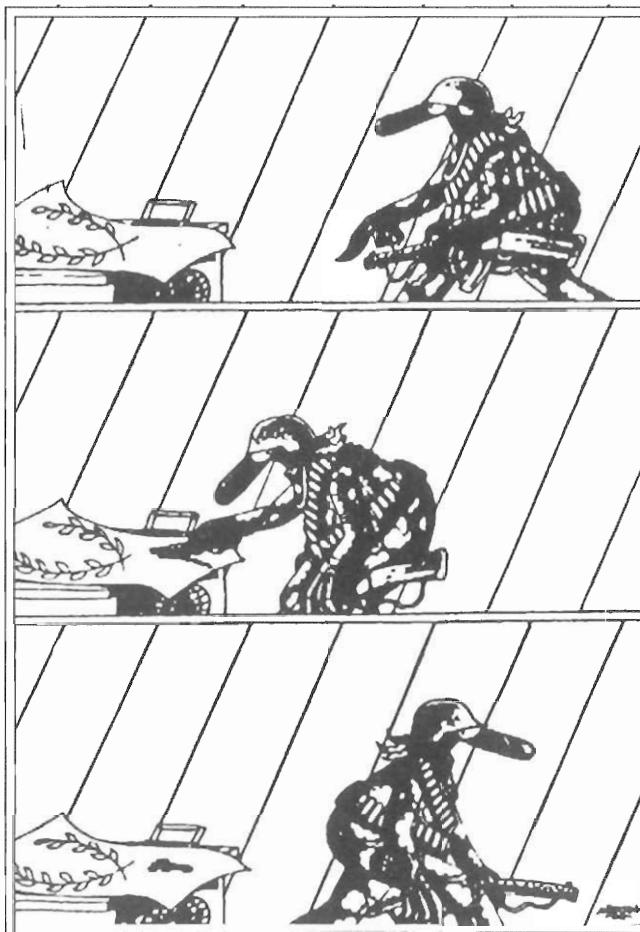
Zaključimo

Ratovi među državama ne izbijaju spontano. Ne započinje ih puk ili narod, odnosno stanovništvo jedne zemlje. Ratove započinju vlade (tj. barem jedna vlada) nekog naroda. Ratovi su — kako su to već znali Macchiavelli, Hobbes i Kant — racionalno djelovanje, tj. planirani su, kalkulirani, »proračunani«, a ne iracionalni izljevi čovjekova agresivnog nagona.

Odlučimo li se za mir, mora se uspostaviti medunarodno pravo koje će ukinuti primitivno pravo samopomoći (koje je dosad prevladavalo u medunarodnim odnosima). Takvo pravo uvodi odgovarajuće instancije na koje je prenesena naša moć i briga za pravo. Ono razumijeva internacionalnu policiju koja se sastoji od predstavnika svih zemalja. Zatim bi sve te države mogle smanjiti svoj arsenal oružja i naposljetku se posve razoružati.

Ovo je jedna od tema iz srednjoškolskog udžbenika »OSNOVE DRUŠTVENO HUMANISTIČKIH ZNANOSTI — POLITIKA I GOSPODARSTVO« koji je tiskan u prosincu 1990. godine. Udžbenik je pripreman i štampan u takozvanom »prijeznom periodu kada se još nisu znali novi nastavni programi. Nije ponovo štampan za školsku godinu koja je u toku jer se još uvijek očekuje konačna odluka Ministarstva prosvjete i kulture tj. novi »nastavni plan i program«.

Da li će i u njima antiratne teme dobiti (»zaslužiti«) svoje mjesto?

NJEMAČKI MIROVNI ADRESAR

Njemačka veza

Slično kao i u medijima bivše Jugoslavije, tako i u njemačkim medijima malo ili nimalo nalaze viesti o mirovnim aktivnostima stanovništva, ili o djelovanju mirovnih grupa, bilo bivše-jugoslavenskih, bilo njemačkih. Izvještava se samo o ratnim sukobima, stradanju civilnog stanovništva i diplomatskim aktivnostima tzv. međunarodne zajednice. *Good news is no news.* Posebno se, pak, njemačkim grupama prigovara neaktivnost i nezainteresiranost, a to zapravo ne odgovara činjenicama. Doista je točno da nema velikih i spektakularnih akcija, ali to samo znači da su se morali pronaći drugi modusi djelovanja. Uspostavlja se direktna suradnja sa grupama iz svih republika bivše Jugoslavije i pruža im se materijalna i druga pomoć, prikuplja i šalje humanitarna pomoć za stradale, te nastoji medijskom aktivnošću nadoknaditi manjkavosti ovdašnjeg izvještavanja i pružiti informacije koje ne odgovaraju stereotipima.

Osnovna načela rada svih grupa su uspostavljanje neposrednih kontakata s mirovnim grupama u bivšoj Jugoslaviji, dosljedno zalaganje za nenasilno rješavanje konflikata te nepartijnost (isto, međutim, ne znači da se svi trpaju u isti koš i da se ne prave razlike među pojedinim sudionicima u sukobu, ali znači da se ne nasjeda postoećim stereotipima o »dobrima« i »lošima« i da se načelno uvida odgovornost državnih struktura na obje strane za izazivanje oružanih sukoba). Grupe se razlikuju po svojoj organizacijskoj strukturi i po načinima djelovanja, ali im je svima zajednička ukorijenjenost u načelima djelovanja civilnog društva i izvanparlamentarne akcije.

Bund für soziale Verteidigung (BSV, Savez za društvenu obranu) nastao je 1989. Različite mirovne grupe su se udružile kako bi promovirale principe društvene obrane, tj. nenasilni otpor građana protiv oružanih napada. Od početka sukoba u Sloveniji, početka rata u Hrvatskoj pa do njegovog sadašnjeg nastavka u Bosni i Hercegovini članovi Saveza su putovali u Ljubljano, Zagreb, Sarajevo i Beograd, uspostavljali kontakte i, prvenstveno u Zagrebu i Osijeku, održali niz seminara o nenasilnom rješavanju konflikata i o medijaciji — posredovanju u konfliktnim situacijama. Sakupljaju novac namijenjen mirovnim centrima i grupama, a u Njemačkoj u okviru informativne djelatnosti rade na razgradnji dezinformacija o konfliktu u bivšoj Jugoslaviji. (adresa: Bund für soziale Verteidigung, Friedensplatz 1 a, 4950 Minden, BRD, tel. + 49(0)571 29 456; fax. + 49 571 23 019).

Komitee für Grundrechte und Demokratie (Komitet za temeljna prava i demokraciju) je organizacija s relativno malim članstvom (uglavnom istaknuti intelektualci i sveučilišni profesori), ali s prilično velikim ugledom i širokim krugom simpatizera. Predstavnici Komiteta više su puta boravili u Jugoslaviji, sudjelovali na skupovima i manifestacijama povodom rata (počevši s Evropskom karavanom mira u ljetu 1991.) te prikupili velika novčana sredstva koja su stavili na raspolaganje prvenstveno mirovnim grupama iz Zagreba, Sarajeva i Beograda. Prikupili su i na ugrožena područja poslali i znatnu humanitarnu pomoć. U posljednje se vrijeme posebno angažiraju oko situacije u Bosni i Hercegovini. (adresa: Komitee für Grundrechte und Demokratie, An der Gasse 1, D-6121 Sensbachthal, tel. + 49(0) 6068 2608).

Netzwerk Friedenskooperative (Mreža mirovne kooperacije) je koordinacija njemačkih mirovnih grupa sa sjedištem u Bonnu. Mreža posreduje informacije između različitih mirovnih grupa, organizira ili sudjeluje u različitim akcijama, seminarima i konferencijama, koordinira rad različitih grupa angažiranih oko zajedničke teme. Prikuplja novčana sredstva za pojedine akcije i izdaje dvomjesečni časopis *Friedensforum*. Središnja tema broja 1/92 je rat u Hrvatskoj i djelovanje mirovnih grupa kako njemačkih, tako i onih iz Hrvatske i Srbije. Mreža je prvenstveno informativno čvoriste. (adresa: Römerstr. 88, D-5300 Bonn 1, tel. +49(0) 228 69 29 04/05, fax +49(0) 228 69 29 06)

Initiative für Frieden, internationalen Ausgleich und Sicherheit

(IFIAS, Inicijativa za mir, međunarodnu ravnopravnost i sigurnost) je mirovna grupa bliska njemačkim socijaldemokratima. Osnovne teme su im pitanja mira, razoružanja i odbijanja vojne službe. U okviru Projekta: *mir u Jugoslaviji* IFAIS potpomaže rad mirovnih grupa u bivšoj Jugoslaviji, prvenstveno Antiratne kampanje iz Zagreba, sudjeluje u organiziranju skupova i manifestacija protiv rata u Hrvatskoj i sada Bosni i Hercegovini, prikuplja novčana sredstva za podršku mirovnim grupama i nastoji utjecati na formuliranje politike njemačke SPD u vezi s ratom i modusima njegova okončanja. (adresa: IFAIS, Straßunder Weg 50, D-5300 Bonn 1, Projekt: Frieden in Jugoslawien, tel. +49(0) 228 66 44 42, fax +49(0) 228 66 58 43)

Deutsche Friedensgesellschaft — Vereinigte KriegsdienstverweigerInnen (DFG-VK, Njemačko mirovno društvo — ujedinjeni protivnici/ce vojne službe) najstarija je njemačka mirovna grupa i djeluje kao njemačka sekcija *War Resister's International* iz Londona. DFG-VK ima nekoliko ureda u cijeloj Njemačkoj koji su vrlo aktivni u organiziranju demonstracija protiv rata u Hrvatskoj, a u više su navrata organizirali i gostovanja predstavnika mirovnih grupa iz Srbije i Hrvatske. Ipak, osnovna im je aktivnost briga o dezerterima iz Jugoslavije. Objavili su nekoliko brošura i letaka s informacijama za vojne bjegunce, i vlastitim zalaganjem pridonijeli da oni za sada u Njemačkoj imaju službeni status *trpljenih*, a otuda im i pravo na boravak i rad dok traje rat.

(adrese: DFG-VK Hessen, Vogelsbergstr. 17, D-6000 Frankfurt/Main 1 tel. +49(0)69 431 440, fax. 49(0)69 49 90 007

DFG-VK Baden Württemberg, Boeckhstr. 13, D-7500 Karlsruhe 1, tel. +49(0)721 814 067, fax. + 49(0)721 813 178.

DFG-VK Berlin, Pacelliallee 61, D-1000 Berlin 33, tel. +49(0)30 83 25 497, fax. +49(0)30 82 15 237.

DFG-VK Bonn, Stralsunder Weg 50, D-5300 Bonn 1, tel. +49(0)228 666 752, fax. +49(0)228 665 843).

Pax Christi je međunarodna katolička mirovna organizacija koja se od početka rata aktivno uključila, prvenstveno posredstvom katoličke crkvene organizacije, u akcije kojima je cilj, s jedne strane, razgradnja atmosfere neprijateljstva i netolerancije, a s druge, zbrinjavanje nastрадalih, svih žrtava rata. Njemačka sekcija blisko suraduje s mrežom hrvatskih katoličkih misija u BRD, a njeni su članovi i sami više put boravili u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Sve izbjeglice i dezerteri mogu se obratiti organizaciji za pomoć.

(adresa: Pax Christi, Postfach 1345, Feststr. 9, D-6368 Bad Vilbel.).

Initiative zur Unterstützung der Friedensbewegung in Jugoslawien (Inicijativa za podršku mirovnog pokreta u Jugoslaviji) nastala je u oktobru 1991. u Berlinu. Namjera je, kao što se i iz imena vidi, podrška mirovnim pokretima i grupama na cijelom području bivše Jugoslavije. Prikupljeni su novci za rad mirovnih grupa, organizirane su tribine s gostima iz različitih republika bivše Jugoslavije, a najvažnija je djelatnost grupe izdavanje časopisa »Jugomedia« u kojem se prevode tekstovi iz nezavisnih i opozicionih glasila (Vreme, Danas, ARKzin...) koji zastupaju antinacionalističke i antiratne pozicije. Taj se časopis pokušava suprostaviti jednostranim i schematiziranim informacijama njemačkih medija.

(adresa: Initiative zur Unterstützung der Friedensbewegung in Jugoslawien, Martin Niemöller Haus/Friedenszentrum, D.1000 Berlin 33, Pacelliallee 61, tel. +49 30 823 54 97 (17-19 sati).

• Grupa studentica i studenata iz Heidelberga — svi porijeklom iz Jugoslavije — započela je krajem prošle godine na njemački jezik prevoditi časopis ARKzin. Do sada su prevedeni nulti broj, te brojevi 1 i 2/3. Njihovi su prijevodi nekih tekstova objavljeni i u časopisu »Jugomedia«. Organizirali su tribine u Heidelbergu s predstvincima mirovnih grupa iz Beograda i Zagreba.

(za kontakte obratiti se na adresu: Suzane Sabani, Lessingstr. 6, D-6832 Hohenheim).

travnja 1992, Bonn

Zoran Arbutina-Risch

KAKO JE I ZAŠTO VIS BIO ZABRANJEN?

JUGO NA VISU

Nakon dva dana putovanja, sa želucem u grlu, stigli smo na Vis. Pust grad i sumorno sivilo južine dopunjavalо je desetak sivih patrolnih čamaca s obje strane ulaza u višku luku. Središte je prizora teškometalna oklopnička, koja, umjesto ikakvih oznaka ima sasvim jasne namjere: cijevi topova uperene prema Visu.

U hotelu Issa, nas, dvadesetak mirovnjaka iz Njemačke, Austrije, Francuske, Slovenije i Hrvatske, Komižanin Zoran Franičević dramatično obavještava da je danas, 2. travnja u 14 sati, telefonom, M. Brezak definitivno zabranio konferenciju. Trenutak šutnje i zbumjenosti. Tā, radi se »samo« o znanstvenoj konferenciji o demilitarizaciji! Nismo došli ni protestirati, ni bilo koga izazivati.

Želimo doznati točnu kronologiju dogadaja:

- 31. ožujka Z. Franičević podnosi prijavu skupa »Međunarodna mirovna konferencija Vis — otok mira« policijskoj

stanici Vis. Istog dana stiže zabrana, obrazložena »pribavljenim mišljenjem gradana i operativnim radom došli smo do saznanja da postoji osnovana sumnja da bi moglo doći do narušavanja javnog reda i mira u većem obimu. Kako ne bi moglo došlo do ugrožavanja osobne sigurnosti osoba koje će prisustvovati na tom skupu, a kako se radi uglavnom o stranim državljanima te s obzirom na situaciju u kojoj se okupirani otok Vis nalazi temeljem članka 9. stavak 4. Zakona o javnim skupovima« konferencija se zabranjuje.

»Pribavljeno mišljenje gradana« je pismo, prijetnja trojice članova mjesnog ogranka Matice hrvatske (na čelu s viškim župnikom don Paulinom) u kojem stoji i ovo: »Otočani koji su svjesni da će o prisustvu Hrvatske vojske (sic!) nije li Vis još uvijek pod okupacijom JNA) odlučivati državni organi Republike Hrvatske, ako se ne može drugačije, svojim će prisustvom osuđiti skup.« Zanimljivo je da OVO mišljenje ima veću težinu od npr. zahtjeva za demilitarizaciju otoka zbora gradana Komiže iz srpnja 1991.

- Slijedeći dan Zoran pokušava prijaviti skup u Komiži. Ponovno neuspješno.

Brezakov odgovor na žalbu upućenu Ministarstvu unutrašnjih poslova znali smo već od prije. Dozajemo da su prije mjesec dana na otoku boravili ministri M. Granić i D. Rudolf zbog pregovora s A. Rašetom i da je tada g. Granić zabranio upotrebu riječi demilitarizacija u kontekstu Visa. Zašto — ne zna se!

Odlučujemo da zbog osobne sigurnosti inicijatora, suorganizatora projekta, razapetih između straha od sumanutih poteza JNA i stigme nedovoljnog patriotizma, ne održimo planiranu konferenciju, ali da ipak nastavimo s radom. Za početak, poslali smo informaciju o zabrani konferencije Antiratnoj kampanji u Zagreb, koja ju je odmah proslijedila na adresu svih mirovnih grupa iz inozemstva s kojima smo u kontaktu, uz zahtjev da protestiraju Vladi RH zbog nedemokratskog postupka, kao i mjesnim vlastima općine Vis. U sljedeća dva dana stiglo je u Zagreb tridesetak protestnih faxova!. I sami smo Vladi poslali pismo negodovanja zbog ograničavanja elementarnog prava na okupljanje i slobodnu raspravu (*déjà vu*). Napisano je i protestno pismo Generalštabu JNA (fragmente ova spisa objavljujemo). Delegacija sudionika skupa otišla je sutradan do predsjednika

koncepta kojim bi se izbjegla kolonizacija i devastacija otoka uz istovremeno otvaranje otoka, njegovu preobrazbu iz tvrdave u most, raskrijeve puteve i kulturnih utjecaja.

Dogovoren je da prvi korak bude otvaranje Mirovnog ureda na Visu i osnivanje udruženja gradana »Vis-otok mira« (u Njemačkoj već postoji Komitet za podršku projektu, član kojeg je i poznati književnik Günther Grass). Zadatak ureda bio bi upoznavanje otočana s osnovnim idejama kako bi se izbjegli mogući nesporazumi, te prenošenje informacija o projektu pomoći E-maila (elektronske pošte) ekološkim i mirovnim aktivistima u cijelom svijetu. Ideja je da se pozovu mirovnjaci i ekolozi ovo ljeto na Vis i da se u zajedničkom druženju pripreme sljedeće akcije.

Otišli smo s Visa, takoder s mučinom. Ne od morske bolesti. Imamo ih koji se sjećaju olovnih

vremena, kada je riječ zadnjeg oficirica na otoku vrjedila više od kolektivnih uzdisaja svega preostalog otočkog puka, uključujući prvake njegove civilne vlasti. U to se vrijeme bar imalo protiv koga *lajati*, a i znali su se rizici. Danas za sve što se dogodilo, pogotovo o načinu na koji je odbijena inicijativa za puki razgovor, koji je po svemu naklon Hrvatskoj, rezultat je da će neki još jednom razmisli o slobodama u Hrvatskoj.

Razgovor je, da je održan, mogao pretresti četiri moguća scenarija budućnosti otoka:

- a) JNA budućnost, koja je, po svemu bespredmetna
- b) budućnost s Hrvatskom vojskom
- c) budućnost s NATO vojskom
- d) budućnost bez vojske.

Jedina ozbiljna opcija, o kojoj bi se govorilo, bila je zapravo gradanska budućnost otoka. Njegovo okretanje samom sebi, vlastitim, a ne dovedenim potencijalima, etničkim korijenima koji su izbljedjeli pred dominirajućim vojničkim običajima, rješenjima problema depopulacije, kao i perspektivnim programima napuštanja otoka koji bi se mogao otvoriti svijetu, ali tako da ništa sâm ne gubi, nego da, naprotiv, pridonese raznolikosti mjesta na svijetu — na čiji jedinstven fon bi svijet mogao računati. Ili je otok ipak rezerviran za neke druge prioritete?

V. J.

FOTO: S. GRIEMERT

Izvršnog vijeća i predsjednika Skupštine općine Vis pokušavši im objasniti da se u konceptu demilitarizacije ne radi ni o kakvim spekulacijama s teritorijalnim suverenitetom RH, nego o pokušaju drugaćijeg promišljanja budućnosti samog otoka. Uostalom, sami otočani najbolje znaju posljedice polustoljetnog života »izažice«. Argumenti su se, na žalost, sudiovali s barijerom »sada nije vrijeme za razgovor o tome«, ali i s tvrdom državotvornom logikom u kojoj je buduća prisutnost Hrvatske vojske bitna oznaka pripadnosti Visa RH. Nevjerojatno je kako su naš angažman, potpuno u neskladu s trenutnom situacijom, i lokalne i republičke vlasti neprekidno interpretirale kao atak na hrvatsku državnost, suverenost i sl. Kome i zašto je to potrebno? Pozitivan program demilitarizacije otoka sadržan je u ideji *Evropske kuće* — mjesto susreta tradicionalnog načina života i suvremenih, zapadnih, prvenstveno ekoloških postignuća. Radi se o pokušaju iznalaženja novog razvojnog

- grupe građana otoka Visa, Hrvatska
 - Odbora za demilitarizaciju otoka Lastova, Hrvatska
 - Antiratne kampanje Hrvatske, Zagreb, Hrvatska
 - Mirovnog instituta, Ljubljana, Slovenija
 - War Resisters International, London, Velika Britanija
 - Komitee für Grundrechte und Demokratie, Sensbachtal, SR Njemačka
 - Alpen-Adria-Alternativ, Graz, Austrija
 - Pax Christi, Beč, Austrija
 - Evangelische Akademie, Beč, Austrija
- sastali smo se na otoku Visu (od 3. do 5. travnja 1992) u tegobnom trenutku opasnosti za stanovnike otoka. Naša je namjera da pokrenemo projekt "Vis: otok mira" koji se zasniva na ideji demilitarizacije Visa i Lastova. Naše pogledi iskazuju slijedeći

M A N I F E S T

Očigledna je i zabrinjavajuća činjenica da su hrvatski otoci Vis i Lastovo još uvijek pod okupacijom ostataka Jugoslavenske narodne armije. Unatoč tome što dosad nije bilo ozbiljnih

P R O T E S T N A I Z J A V A

Generalstab JNA

Vaša vojska, koja sebe još uvijek naziva jugoslavenskom, svojim je bezobzirnim postupcima na Kosovu, u Sloveniji i Bosni i Hercegovini, a osobito brutalnim ratom u Hrvatskoj, odavno izgubila pravo na to ime. Unatoč svim potpisanim sporazumima, još uvijek držite pod okupacijom otoke Vis i Lastovo koji su dio hrvatskog teritorija. Na ovim otocima koncentrirali ste golemu razornu moć koja prijeti cijelom Jadranu.

Užasnuti smo činjenicom da je JNA pretvorila stanovnike otoka u taoce, kojima se u pregovorima o okončanju rata ucjenjuje Republika Hrvatska. Takav odnos već je došao do izražaja prilikom blokade otoka. Mještani Visa i Lastova žrtve su militarističke logike tokom gotovo pola stoljeća. Zbog vojnih razloga izolirani su od svijeta. U ime slobode oduzeta im je sloboda, a u ime života ugrožen im je život. Danas su preostali stanovnici otoka suočeni s činjenicom da im prijetnja smrću i razaranjem dolazi od onih koji su tu bili pod izgovorom da ih brane.

Vis i Lastovo neotudiv su dio Republike Hrvatske i vi nemate pravo osporavati hrvatski suverenitet nad njima. Prema sporazumu koji ste pod međunarodnim nadzorom potpisali, obavezni ste se povući s otoka.

Želimo da Vis više nikada ne bude tvrdava, nego most na Jadranu, te da ne bude prijetnja nikome. Zalažemo se za demilitarizaciju Visa i Lastova kao najvažniju prepostavku pretvaranja Visa u Otok mira i ovog područja (Vis, Lastovo, Hvar, Brač, Korčula) u ekološku zonu bez oružja. Projekt "Vis: otok mira", koji razvijaju i podržavaju mirovni pokreti u svijetu, može učiniti Vis i Lastovo ponovo raskrižjem puteva i kulturnih utjecaja na Jadranu i Mediteranu. Vis i Lastovo postat će simbolom kulturnog i privrednog razvoja na tim novim načelima. Vis i Lastovo neće biti prijetnja nikome i bit će jamac mira i razvoja na cijelom Jadranu.

Na Visu, 4. 4. 1992.

Mi, predstavnici mirovnih organa

MANI

sukoba na otocima, valja naglasiti vrlo veliku vjerojatnost nasilnih vojnih sukoba u bliskoj budućnosti. Dugotrajni ratni pritisak koji ugrožava lokalno stanovništvo i potpuna neizvjesnost u pogledu njihove budućnosti očituju se u velikim razmjerima depresije među ljudima. U ime mira na ovom području i na Balkanu u cjelini, u ime života otočkih stanovnika i u ime dolazećih generacija, inzistiramo na konačnom povlačenju JNA s tih otoka: i to na nenasilan način i u dogovoru s hrvatskim i lokalnim vlastima.

Istovremeno predlažemo koncept na kojem smo radili posljednjih nekoliko mjeseci, ideju Visa kao otoka mira, otoka bez oružja.

icija i inicijativa iz različitih zemalja

FESTI'

Uvjereni smo da bi otok Vis bez vojske mogao odigrati izuzetno važnu ulogu u dugoročnom procesu demilitarizacije Jadranskog mora i cijelog Sredozemlja. Umjesto utvrda, skladišta municije, radarskih stanica, topova i ratnih brodova predlažemo koncept demilitariziranog otoka Visa bez oružja, otoka na kojem bi se mogle organizirati mirovne konferencije, kampove za mirovni trening ljudi iz cijelog svijeta, otoka na kojem bi se mogla provoditi ekološka istraživanja te druge humane i humanitarne aktivnosti koje su toliko poželjne u postojećoj konfliktnoj situaciji u Evropi. Umjesto opasnosti od ubijanja i bombardiranja predlažemo "pozitivnu utopiju" definiranu na osnovi života u

miru, suradnje te života u skladu s prirodom i kulturnom povijesu, čiji su tragovi još uvijek prisutni posvuda na ovome lijepom otoku.

Jadransko more treba postati more mira, more bez oružja. Otok Vis, kroz povijest poznat kao "ključ Jadrana", mora biti prvo mjesto od kojeg će započeti mirotvorni proces demilitarizacije Jadrana. Ovaj MANIFEST, koji je prihvatala i kojeg potpisuje inicijativa projekta "Vis: otok mira", upućujemo svim nacionalnim i međunarodnim subjektima, svim vladama i međunarodnim organizacijama — primjerice OUN, KESS-u i Evropskom parlamentu - kao i mirovnim organizacijama, uz poziv da nam se pridruže. Pozivamo časnike i vojnike JNA da se na miran i nenasilan način povuku s otoka Visa i Lastova, te predlažemo hrvatskim vlastima, nadasve hrvatskome Saboru, da podrže naš mirovni projekt te da pokažu Evropi svoju dobru volju i aktivnu težnju za mirotvornom politikom.

Stoljećima je otok Vis bio simbol militarizacije. Pokušajmo prevladati tu povijest u pravcu pacifikacije otoka koja treba da postane znakom da se još uvijek može zamisliti alternativna budućnost.

Vladi Republike Hrvatske
Mjesnim vlastima općine Vis
Hrvatskoj i međunarodnoj javnosti

Mi, građani Hrvatske, Slovenije, Njemačke, Austrije i Francuske i aktivisti gradanskih mirovnih inicijativa došli smo na Vis u namjeri da na Prvoj međunarodnoj mirovnoj konferenciji raspravljamo o svjetskim iskustvima demilitarizacije te ukažemo na mogućnost nenasilnog okončanja okupacije Visa i Lastova kojom bi se - uz međunarodno posredovanje - zaštitili životi stanovnika otoka i otvorili putevi za njihovu sigurnu budućnost.

Zatečeni smo i užasnuti zabranom konferencije koju su izrekle lokalne vlasti u Visu, na inicijativu i pod pritiskom vlasti Republike Hrvatske. Krajnje smo uznenireni činjenicom da hrvatska vlast - koja se deklarira kao mirotvorna, liberalna i demokratska - ovim činom u praksi opovrgava sliku koju o sebi nudi međunarodnoj javnosti: zabranom međunarodne konferencije narušava se temeljno gradansko pravo na javno okupljanje i raspravu te se pokazuje prezir prema međunarodnoj gradanskoj inicijativi dobre volje - inicijativi koja je stvorena i za to da bi pripomogla zajedničkom cilju viških i lastovskih građana i Republike Hrvatske - povlačenju JNA s otoka. Također smo pogodeni netolerancijom anonimnih viških građana kojima politička jednostranost onemoguće da prepozna temeljni interes stanovnika Visa i Lastova za očuvanjem života i koji ne žele saslušati ni početne argumente u otvorenom dijalogu. Ta je politička jednostranost u očitoj opreci raspoloženju većine građana Visa i Lastova, o čemu svjedoče zahtjevi za demilitarizacijom otoka iskazani na zboru građana Komiže u srpnju 1991., na zboru građana Lastova u siječnju 1992. kao i peticija za demilitarizaciju otoka čije je potpisivanje u tijeku 1991. inicirao mjesni HDZ otoka Viša.

Vojni efekti na Visu, skica

Samoprikazivanje hrvatske vlasti za nju je poraznije od opozicijske kritike

Rat u Hrvatskoj potaknuo je lepezu međunarodne pomoći i posredovanja, čiji nosioci sežu od velikih međunarodnih i državnih institucija kao i moćnih političkih i privatnih organizacija do nezavisnih gradanskih inicijativa. Svakako je šteta što su međunarodna pomoc i posredovanje tako kasno započeli (uz pravodobnu međunarodnu intervenciju, rata možda ne bi bilo), no Hrvatska danas u tom izvanjskom činiocu ima svoju najveću šansu: niti je okončanje sukoba i dovršenje procesa raspada Jugoslavije moguće bez sudjelovanja međunarodne »treće strane«, niti se ratne rane mogu djelotvorno zaličiti bez strane pomoći. Uvlačenje »treće strane«, međutim, ujedno nalaže i prihvatanje određenih uvjeta njezina djelovanja, koji ne moraju uvijek biti ugodni za hrvatsku vlast (npr. ukoliko se uspostavlja strogi međunarodni nadzor nad poštivanjem ljudskih i osobito manjinskih prava), ali su svakako povoljni za hrvatske gradane. U okolnostima kad je, dakle, Hrvatska upućena na pomoć izvana, hrvatska se vlast suočava sa stanovitim ograničenjem vlastite suverenosti — što je poticajno za razvoj demokracije u Hrvatskoj i što valja pozdraviti, jer unosi visoke međunarodne standarde poštivanja ljudskih i političkih prava.

Projekt »Vis: otok mira« modelski je primjer međunarodno utemljenje nezavisne gradanske inicijative čiji je cilj konkretna pomoć Hrvatskoj i njezinim građanima. Među njezinim su osnivačima (tako) poznate međunarodne gradanske organizacije poput *War Resisters International* (čiji je jedan od osnivača bio i **Albert Einstein**) i katolička mirovna organizacija *Pax Christi* ili pak njemački Komitet za ljudska prava i demokraciju, koji je dosad tijekom rata pomogao Hrvatskoj dopremivši lijekove u vrijednosti od jednog milijuna DEM. Cijeli je projekt trebao u Hrvatskoj započeti međunarodnom mirovnom konferencijom o problemima demilitarizacije koja se trebala održati na Visu od 3. do 5. travnja. Kasniji razvoj projekta trebao je pridonijeti i realizaciji dvaju temeljnih praktičnih ciljeva. Nekosredni je cilj da se mobilizacijom međunarodnoga javnog mnenja potakne brzo i

mirno povlačenje JNA s Visa (i Lastova) i u tom delikatnom procesu spriječi da zbog mogućeg vojnog sukoba na Visu dode do velikih ljudskih žrtava i razaranja. Pritom se polazi od uvjerenja da (europskoj javnosti bliska i potkrepljena hrvatskim mirovornim namjerma) perspektiva postupne demilitarizacije Visa može pridonijeti jačanju međunarodnog pritiska na JNA i stoga ubrzavanju njezina povlačenja. Postupna demilitarizacija znači da je zamisliv višegodišnji proces koji može podrazumijevati i hrvatsko vojno osiguranje otoka do potpunog smirivanja jugo-krize (ali ne i nastavak njegove bezobzirne eksploracije kao vojne zone u kojoj su civilni ciljevi potpuno podređeni vojnim). Dugoročniji cilj projekta jest da se razradi i ponudi koncepcija razvoja otoka koja bi vojnu eksploraciju otočkih resursa (što bi značilo nastavak umiranja otoka i potpuni nestanak njegovih stanovnika) zamijenila kvalitetnim razvojem utemljenim na ekološki obzirnom turizmu i poljoprivredi te primjeni novih visokih tehnologija.

Projekt »Vis: otok mira« naišao je, nažalost, umjesto podrške na opstrukciju hrvatske vlasti: međunarodna konferencija o demilitarizaciji naprosto je zabranjena. Argumenti koji su se čuli u vezi s tom zabranom nisu samo groteskni, nego svjedoče o tome da hrvatske vlasti ne razumiju elementarne postulante demokratskoga gradanskog djelovanja.

1. Lokalna je policija, očito po nalogu odozgo, zabranila znanstvenu konferenciju — koja se imala održati u zatvorenom prostoru i utoliko nije imala karakter javne manifestacije ili skupa na javnome mjestu — ciničnim argumentom o mogućem »narušavanju javnog reda i mira« te »ugroženosti osobne sigurnosti« sudionika skupa, do čega bi moglo doći zbog anonimnih (i očito umjetno isfabriciranih) prijetnji grupa Višana. Policija se tako od zaštitnika temeljenih prava građana, u koje svakako pripada i sloboda znanstvene rasprave, prometnula u izvršitelja volje anonimnih siledžija. Kad bi to postalо općim načelom djelovanja hrvatske policije, završili bismo u vrtlogu državne samovolje umjesto u pravnoj državi kojoj se deklarativno teži.

2. Predsjednik Tudman optužio je na posljednjoj konferenciji za tisak organizatore projekta i mirovne konferencije za miješanje u unutrašnje stvari Hrvatske te za neovlašteno »raspolaganje« hrvatskim otokom Visom. Potonja je optužba potpuno netočna i absurdna, jer su organizatori skupa upravo neumorno naglašavali važnost teritorijalne cjelovitosti Hrvatske i hrvatske suverenosti nad Visom. Prva optužba, međutim, svjedoči o nerazumijevanju same biti svake dobromjerne izvanjske pomoći Hrvatskoj: pomoć naime proizlazi iz brige za ljudska prava ugrožena velikosrpskom agresijom, a ne iz zaljubljenosti u hrvatsku suverenost. I u slučaju viške inicijative primarna je briga za temeljno ljudsko pravo otočana, njihovo pravo na život, kao i njihovo pravo da sudjeluju u odlučivanju o svojoj судбинi (umjesto da budu puki objekt vojnih kalkulacija). Briga za ljudska prava nedvojbeno prelazi državne granice i dobro je što je tako.

3. U svojoj pisanoj reakciji upućenoj zagrebačkoj Antiratnoj kampanji, general-bojnik Praljak cinično je predbacio inicijatorima viškog projekta što kao pravi mirovori ne organiziraju skup u Kninu. Ta nesvesna potreba hrvatske vlasti za usporedbom s razbojničkom družinom u Kninu (mi smo vas doduše zabranili, no odite u Knin pa ćete vidjeti što će vam se desiti) razotkriva samu sebe u svojoj nedemokratičnosti i antiliberalnosti. Očito je, naime, da je europski mirovori drže Hrvatsku dijelom liberalno-demokratske Europe, dok o srpskoj i »krajinskoj« vlasti imaju sasvim drugo mišljenje. Upravo zbog toga je iniciran viški projekt, za čiju realizaciju postoje bar neke pretpostavke, koje u kninskem slučaju nisu dane. Želja da se pomognu stanovnicima Visa (i Lastova) polazi upravo od pretpostavke da se na toj zadaći može suradivati s hrvatskom vlašću i da zajednički treba sprječiti da Vis ne postane drugi Vukovar ili Škabrnja (koje Praljak spominje u svom dopisu). Treba se nadati da će to, i usprkos nerazumijevanju hrvatskih vlasti, poći za rukom. Nadajmo se, također, da će već uskoro na danas okupiranim područjima Hrvatske biti prilike za pokretanje sličnih međunarodnih projekata pomoći.

dr Nenad Zakošek

Koordinacija Zelenih Balkana, Ohrid, 2. veljače 1992.

ZA BALKAN BEZ VOJSKE

PETNAESTO PRIMIRJE rata u Hrvatskoj, za sada, traje, ali to ne znači da je rat u jugoslavenskom prostoru završen. Možda tog rata više neće biti u Hrvatskoj, ali je velika vjerojatnost i opasnost da se on proširi na BiH (što se pokazalo točnim, ur.), Kosovo, Makedoniju, Srbiju i šire. Naročita opasnost za mir na Balkanu je, ne toliko stvaranje novih nacionalnih država, koliko stvaranje novih nacionalnih armija. Samo na razjedinjenom jugoslavenskom prostoru stvorit će se bar osam nacionalnih vojski, koje će biti medusobno krajnje netrpeljive zbog aktualnih nacionalnih politika koje podgrijavaju šovinizam, međunacionalnu mržnju i, naravno, militarizam.

Ovakvu dramatičnu situaciju na Balkanu pogoršava utjecaj inozemnog, izvanbalkanskog čimbenika.

Sve ovo navodi, nās, balkanske zelene i ekologiste, da pokrenemo inicijativu za potpunu demilitarizaciju i denuklearizaciju Balkana. Ta demilitarizacija ostvarila bi se u dvije faze.

U prvoj fazi nužno je »emancipirati i »civilizirati« balkanske armije.

1) U svim postojećim balkanskim armijama morase omogućiti pravo na alternativno, civilno služenje vojnog roka. To podrazumijeva da alternativno, civilno služenje vojnog roka ne bi bilo u funkciji armije i vojnoindustrijskog kompleksa.

Mora se omogućiti da građanin Balkana može obavljati alternativno, civilno služenje vojnog roka i izvan granica svoje zemlje, pa i Balkana, širom planete pod uvjetom da taslužba bude u humanitarne i civilne svrhe (npr. pomoći djeci Somalije).

Alternativno, civilno služenje vojnog roka ne bi smjelo trajati duže od služenja vojnog roka u vojnim jedinicama.

2) U svim balkanskim armijama treba uvesti tzv. vojničke sindikate u cilju demokratizacije vojničkog života i kontrole vojničke elite i časničkog kadra. Vojnički sindikat bi se, prije svega, bavio zaštitom prava vojnika, zatim kontrolom upotrebe oružja koja nisu dozvoljene Ženevskom konvencijom. Vojnički sindikat bi sprečavao i nasilje nad civilnim stanovništvom u ratnim operacijama, nadzirao bi tretman ratnih zarobljenika, štitio bi povijesne kulturne spomenike, nacionalne parkove i životni okoliš. Sindikat bi ustrajao protiv svih časničkih zloupotreba i kršenja vojnih propisa.

Zeleni i ekologisti Balkana su protiv profesionalnih armija i za drastično kresanje

vojnih budžeta, koje mora početi odmah.

Protiv smo dalje proizvodnje oružja i izvoza i uvoza oružja na Balkan. Sve balkanske zemlje moraju razoružati i civilno stanovništvo.

Zeleni i ekologisti Balkana zahtijevaju da što prije počne proces recikliranja svog raspoloživog balkanskog oružja, čime bi se sprječila i trgovina tim oružjem.

Ovako reformirane balkanske zemlje već bi učinile prvi, važan korak k demilitarizaciji Balkana.

Druga faza je dugoročnija, ali i ona mora započeti odmah. Zeleni i ekologisti Balkana zalažu se za dijalog i demokratsko rješenje nacionalnih konfliktaka, bez primjene sile. Upravo u kriznim žarištima treba registrirati sve neutralične točke na Balkanu; i političke i ekološke. Moraju se identificirati sve strane u sukobu i omogućiti im da one same artikuliraju svoje interese.

Globalni potpuna demilitarizacija Balkana podrazumijeva potpuno ukidanje balkanskih armija, zbog kojih imamo čak i militarizirane nacionalne ekonomije. Sve nacionalne ekonomije Balkana podredene su vojno-industrijskom kompleksu. Zato je neophodno dase najkasnije do 2000. godine nacionalne militarizirane ekonomije transformiraju u civilno-ekološke privrede. Smatramo da ovaj zahtjev nije utočiški nego nužan i realan. Krajnje vrijeme da Balkan od bačve baruta postane stabilna demilitarizirana zona i zajednica ekološki orientiranih društava. Zemlje Balkana trebaju postati prepoznatljiva regija u Evropi, regija sa svim svojim geografskim, nacionalnim, ekonomskim, kulturno-povijesnim, religijskim i ekološkim osobinama.

Zapotpunu demilitarizaciju Balkana nužno

je obustaviti sve dalje nuklearne programe i zatvoriti sva nuklearna postrojenja. Jer »miroljubivi« nuklearni programi su uvijek u funkciji vojnih programa i širenja nuklearnog oružja. To podrazumijeva da Balkan bude i zonabez nuklearnog otpada. Nuklearna energija može se zamijeniti alternativnim energijama, racionalizacijom potrošnje energije i prestrukturiranjem ekonomija.

Zeleni i ekologisti Balkana traže osnivanje balkanske konferencije za sigurnost i suradnju. Ovu konferenciju činile bi državne i nevladine organizacije, stranke, pokreti, grupe eksperata idr. Samo tako sastavljena konferencija može postaviti nove temelje sigurnosnoj politici i suradnji na Balkanu kao demilitariziranoj zoni u kojoj granice moraju biti stabilne i mogu se mijenjati samo dogовором i mirnim putem pod pokroviteljstvom UN i KESS. U svim balkanskim državama moraju se zaštititi prava manjina i pojedinaca kao i pravo individualnog i nacionalnog samoopredjeljenja.

Bilješka: Jedan od dvojice Grčkih predstavnika inzistirao je na tome da Turska, kao raščaća vojna sila u regiji, suočava ostale države sa potrebom obrane i održavanja ravnoteže snaga na Balkanu.

Ovo pitanje nije detaljnije razmatrano zbog nenazočnosti predstavnika turskih zelenih. Ohrid, 2. veljače 1992.

**Zelena stranka Bugarske Federacija ekoloških i alternativnih organizacija - Grčka
Zelena akcija Zagreb
Zelena stranka sa sedištem u Beogradu
Pokret zelenih Kosova
Albanska stranka Zelenih - Priština
Zeleni na Makedonija**

RIJEKA URUČENA PETICIJA

• Prilikom horavka u Rijeci 6. ožujka, predsjednik hrvatske vlade dr Mate Granić primio je predstavnike Pokreta za mir i nenasilje Rijeka, koji su mu predali peticiju *Vojni objekti građanima*. U peticiji, koju je potpisalo 3000 građana, traži se od Sabora i Vlade da se postojeći i napušteni vojni objekti u gradu predaju na upravljanje civilnim općinskim vlastima za razvoj kulturnih, zdravstvenih, obrazovnih i privrednih djelatnosti. (Tekst peticije objavili smo u prošlom broju ARKzina.) Predsjednik vlade istakao je zadovoljstvo zbog postojanja takvih gradanskih inicijativa. Vlada će ih u principu podržati kao važan doprinos putu ka pravnoj i civilnoj državi. Izrazio je volju hrvatske vlade za postizanje trajnog mira i demobilizaciju, ali i odbijanje radikalnih ideja o demilitarizaciji. (S.D.)

Mnogo je toga unaprijed davalo naslutiti da ovogodišnja obljetnica stvaranja Nezavisne Države Hrvatske neće biti samo kalendarski simbol, nego politički dogadjaj koji govori o današnjim odnosima i interesima. Medunarodno priznanje Hrvatske oslobođilo je posjednike vlasti — od Predsjednika naniže — kompleksa koji su privremeno zabašurili Tudmanovo pozivanje na NDH na prvom općem saboru HDZ. Splet obrambene i masovnopsihološke mobilizacije uveo je u javnu upotrebu retoriku etničke mržnje, a tim i ustaške simbole kao materijal njenog izražavanja, koji se mogao

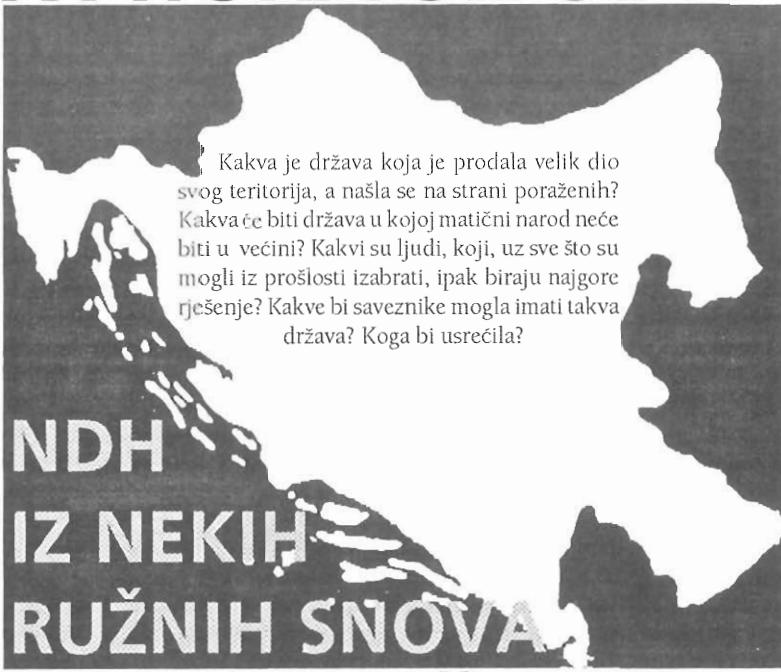
prava izricanju drukčijeg mišljenja, nego o oprezu prema riječima i postupcima koji vode k nestanku bilo kakve demokracije. Za ovih nekoliko godina morali smo naučiti da mržnja, arogancija i šovinizam, izgovoren i s govornice ili napisani u novinama, ne završavaju tamo gdje su izgovoreni, niti kao stare novine u košu za smeće. Završavaju u Vukovaru i Osijeku, Škabrnji i Gospiću. Treba izgraditi Hrvatsku u kojoj će svi njezini građani biti slobodni od straha i siromaštva. Ne da se opravdati uzdizanje jedne kvislinske države s rasističkim zakonima i zločinačkom praksom danas, 50 godina poslije. Nije to samo brisanje antifašističke povijesti

setaka foto-kopija teksta izjave, i potpisivanje je započelo. Neki od onih koji dolaze prigovaraju što je obavijest objavljena samo u Vjesniku, po-neki su i razočarani što se ne održava kontraming. Doista, nema ni razglaša ni govornika. Ipak, atmosferu čini ugodnom upravo to što istodobno nema više od par desetaka ljudi, što se vidi da je potpisivanje izjave individualan čin. Mnogi se (pre)poznaju, ali je dosta i 'outsidera'. Posebno je zanimljivo promatrati srednjoškolce (koji se tu uvijek okupljaju) kako gledaju tekst, uglavnom s izrazom koji pokazuje da tako nešto nisu očekivali. Nekima je to raz-

HRVATSKA SE ODREKLA

susresti ne samo u javnosti, nego i među pripadnicima vojske. Upriličenje televizijski nastup glavnog propagandista ustaške države, a to što nije nastupio na državnoj televiziji kompenzirano je prijemom kod visokih državnih funkcionalara, te njihovim zalaganjem za poseban liječnički tretman pošto je hrvatski Goebbels dospio u bolnicu.

Sve u svemu, obilježavanje 10. travnja nije se dalo svesti na najavljenu manifestaciju Paragine stranke. To je potaknulo nekolicinu ljudi da se javnosti obrate izjavom zabrinutosti što se u današnjem političkom životu Hrvatske ponovo usvaja ono što predstavlja NDH i njena godišnjica.

Tekst su 10. aprila objavili Vjesnik (skraćeno) i Slobodna Dalmacija (u cijelosti):

Želimo izraziti veliku zabrinutost za daljnji razvoj demokracije u Hrvatskoj. Nepochredni povod naše zabrinutosti jest najavljeni organizacija proslave 51. godišnjice osnivanja NDH. Takožvana Nezavisna Država Hrvatska osnovana je nakon vojne okupacije zemlje od strane fašističkih sila u drugom svjetskom ratu, zlorabeći težnju hrvatskoga naroda za vlastitom državom. Nije, dakle, bila nezavisna, a u toku svoga četverogodišnjega postojanja počinila je teške zločine. To što službena srpska politika danas pokazuje mnoge znakove fašizma u svom brutalnom osvajačkom ratu protiv Hrvatske, što četnički vojvoda sjedi u njezinoj Skupštini, njene vojne i paravojne jedinice pale selu i gradove, nije nikakvo opravdanje za NDH. Sva relativiziranja odgovornosti NDH, ustaških organizacija i njihova fašističkog karaktera moralno su neprihvatljiva. Slične zločine na savjesti imali su prije 50 godina kvislinski okupacioni režimi i u nekim drugim evropskim državama. Ali, nitko pri zdravoj pameti ne pomišlja da se s njima poistovjeti ili da današnje države smatra kontinuitetima tih fašističkih tvorevinu. Ne radi se tu o isključivanju

Hrvatske, to je napuštanje vrijednosti kao što su humanizam, tolerancija, sloboda, pravo na različitost — vrijednosti u čijoj je obrani nastao antifašizam i koje su temelj današnje Evrope i ostalog demokratskog svijeta.

U novinama su potpisani:

Žarko Puhovski, Zoran Pusić, Nikola Visković, Ivica Račan, Ivica Percan, Gordana Grbić, Ivan Matija, Miloš Petrović, Mato Arlović, Željko Mažar, Zvonko Erak, Ivo Jelić, Alfred Pal, Jovan Mirić, Rudi Supek, Branko Horvat, Eugen Pusić, Stjepan Steiner, Danijel Ivin, Maja Uzelac, Predrag Vranicki, Ivan Šiber, Vjeran Zuppa i Siniša Maričić

...te obavijest da će svi koji se žele pridružiti potpisnicima moći to učiniti isti dan popodne na zagrebačkom Trgu žrtava fašizma (u posljednje vrijeme prozvanim »Trg žrtava hrvatskih velikana«).

Kritični petak sviće uredbom o zabrani javnog okupljanja. Gradom se šire glasovi da Hrvatska s rarička prava ne kaže poštovati zabranu. U 17 sati je na Trg žrtava fašizma, na prostor između fontane i glavnog ulaza u Meštrovićev paviljon, donesen jedan stol te nekoliko de-

log da odu s podsmijehom (nije bilo nijednog izraza agresivnosti), a neki potpisuju. Kako je i red, upozoravamo da je to za punoljetne.

Oko 18,30 u blizini se zaustavljaju dva puna policijska vozila (kampanjola i kombi s ukupno petnaestak njih), a s druge strane trga zamjećena su i druga. Dogadaj je očito procijenjen kao masovniji. Prilaze trojica u maskirnim uniformama (iz veće blizine vidim policijske značke), traže organizatore, traže osobne karte, traže da organizatori (javljaju se Žarko Puhovski i doljepotpisani) sa svim papirima dodušnjima u policijsku stanicu Medveščak, odmah obećavajući da će svi papiri

biti vraćeni. Ustanici prvo odvojeno ispitivanje kod dvojice (pretpostavljam) inspektora; najviše ih zanima tko je organizator, ali ubrzo dobivam dojam da »tko« znači stranku. Na kraju prihvataju da je riječ samo o pojedinicima, čak su iznenadeni informacijom da je tekst izjave taj dan objavljen u novinama. Potom slijedi poziv na razgovor s nekoliko viših policijskih funkcionara, koji se trude objasniti kako policija ne suzbija politički stav iskazan u javnoj izjavi, nego striktno provodi zabranu javnog okupljanja. Sve završava raspravom o tome jesmo li upriličili javni skup ili individualno potpisivanje na otvorenome. Izgleda da smo uspjeli dokazati ovo potonje, a sugovornici iz policije idu do kraja u dokazivanju da ne proganjaju naš politički stav: policijsku stanicu napuštamo s četiri potpisa više nego što smo u nju donijeli.

Prije 19 sati, akcija je završena (bilo je najavljeni potpisivanje do 19 sati), 150-200 ljudi je iskazalo da se ne slažu s 'kontinuitetom' današnje Hrvatske i NDH.

Srdan Dvornik

**PORUKA HRVATSKOJ JAVNOSTI
U POVODU PRIPREMA HRVATSKIH
EKSTREMISTA**

ZA OBILJEŽAVANJE DANA OSNIVANJA NDH

Obnova ikonografije ustaštva i nacija proslave godišnjice osnivanja NDH u dijelu hrvatske javnosti svjedoče o nastojanjima da se ustaštvo ponovo učini prihvatljivom političkom opcijom u Hrvatskoj. Ta nastojanja potiskuju bitne povijesne činjenice o karakteru ustaštva. Najvažnije među tim činjenicama svakako su slijedeće:

1. Ustaški je režim u Hrvatsku donešen na Hitlerovim tenkovima i trajno je ostao političkom tvorevinom ovisnom o volji fašističkih diktatora.
2. Ustaštvo je utemeljeno na ideologiji velikohrvatskog šovinizma koji nadasve obilježavaju:
 - ideologija krvi i tla, čija su posljedica antisemitizam i rasizam;
 - rasističkom ideologijom utemeljeno antirpstvo za koje su, budući da hrvatsku naciju biologistički definira, Srbi maligno tkivo u Hrvatskoj koje valja odstraniti;
 - teritorijalni ekspanzionizam prema Bosni i Srbiji;
 - odbacivanje svih liberalnih i demokratskih političkih institucija i veličanje osobne diktatorske vlasti führera.
3. Politička praksa ustaškog režima bila je obilježena:
 - antisemitskom i rasnom diskriminacijom i likvidacijom Židova;
 - pokušajem likvidacije autohtone srpske nacionalne zajednice u Hrvatskoj represivnim metodama koje sežu od masovnih ubojstava i deportacija u logore do uništenja institucija nacionalnog identiteta i kulture;
 - potiranjem ljudskih prava, represijom i eliminiranjem političkih neistomišljenika, totalitarnim režimom bez temeljnih demokratskih prava građana.

Uvjereni smo da u Hrvatskoj ne može biti liberalne demokracije dok god se većinska hrvatska politička javnost ne suoči s navedenim povijesnim činjenicama. Nedvojbeno je suočavanje s tim odsećkom hrvatske povijesti, njegova osuda i prevladavanje, dosad bilo izuzetno otežano mitologiziranjem ustaštva unutar srpskog, kao i komplementarnog hrvatskog nacionalizma: srpsko nacionalističko uopćavanje i biologističko pripisivanje ustaštva hrvatskoj naciji, manipulacije brojem žrtava i zanemarivanje hrvatske antifašističke tradicije proizveli su suprotan hrvatski mit koji poriče ili banalizira zlo hrvatskog fašističkog režima. Istinsko hrvatsko suočavanje s hipotekom ustaštva mora odgovoriti i na pitanje razmjera podrške ustaškom režimu — koja doduše nikad nije provjerena demokratskom procedurom — te ujedno prihvati autentični hrvatski antifašizam kao jedini politički izvor i osnovu na kojoj se može izgraditi moderna hrvatska politička zajednica. Današnji srpski šovinizam svojim je rasizmom, ekspansionizmom i autoritarnošću samo zrcalna slika ustaškog totalitarizma. Tu bitnu sličnost i povezanost srpskog i hrvatskog fašizma valja imati na umu upravo zbog razaranja i patnji koje je velikosrpska i armijska agresija naniela Hrvatskoj.

Političko sazrijevanje Hrvatske za demokraciju sudsinski ovisi o sposobnosti za iskreno i autentično suočavanje s povijesnim činjenicama o ustaštву, kako bi opasnost od njegove obnove zasvrgda bila prevladana. Bez takve demokratske zrelosti Hrvatska ne može postati dijelom moderne liberalno-demokratske i antifašističke Europe.

ANTIRATNA KAMPAÑA HRVATSKE:

**REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVU OBRANE**

30. ožujka 1992.

Budući da je već došlo vrijeme da se traže mirovne opcije za dovršetak rata, te s obzirom na prihvatanje evropskih civilizacijskih načela o ljudskim slobodama i pravima, zaprepašteni smo viještu o bezuvjetnoj kazni zatvora od pet mjeseci kojom je, zbog odbijanja odlaska na ratište, vojni sud u Rijeci osudio vojnika R.V. (prema Novom listu, 24. 3.1992) Presuda se poziva na čl. 217, st. 3, preuzet iz Krivičnog zakona bivše Jugoslavije.

Premda iz prezentiranog teksta u Novom listu nije posve obrazložen čin presude, otvaraju se tri načelna pitanja:

1. Vojni sudovi uvedeni su jednom od "uredbi sa zakonskom snagom" koje su pod opravdanjem rata drastično ograničile slobodu i demokraciju. Zašto se po takvim propisima sudi i sada? Zašto se koriste i krivične odredbe bivše SFRJ, kada je vojno sudovanje još pred godinu dana osudila cijela hrvatska javnost?

Kako se uredba o vojnom sudovanju smije primijeniti na čin počinjen prije njenog donošenja?

2. Kako se za vojni delikt smije suditi čovjeku kojem nije bila pružena prilika da iskoristi ustavno pravo prigovora protiv oružane službe?

3. Zašto se za kažnjavanjem poseže u trenutku kada i predsjednik Franjo Tuđman, u svojstvu vrhovnog zapovjednika hrvatskih oružanih snaga, zahtjeva amnestiju za prisilno mobilizirane vojnike s druge strane i za sve one koji nisu sudjelovali u ratnim zločinima?

**ANTIRATNA KAMPAÑA
HRVATSKE
Šavjetovalište za
prigovor savjesti**

NAPOMENA: odgovor Ministarstva obrane Republike Hrvatske nije dospio u Antiratnu kampanju do zaključenja ove stranice; Stoviše, u međuvremenu je, unatoč višekratnim javnim proklamacijama o opsežnoj demobilizaciji (govorilo se o bar 20.000 vojaka u prvom mahu, poslije čega bi uslijedilo novih nekoliko krugova), mobilizirani su i ljudi koji su iskoristili zakonsko pravo za ulaganje zahtjeva za službu u skladu s prigovorom savjesti!

Nekome savjest, očigledno je, ne prigovara baš nimalo! (ur.)

**ODBIO OTIĆI
NA RATIŠTE**

R. V. (25) iz Jurđana osuden na pet mjeseci
zatvora

RIJEKA — Vojni sud u Rijeci donio je, zasada nepravomocnu, odluku kojom je R. V. (25) iz Jurđana osuden na kaznu zatvora u trajanju pet mjeseci. Naime, vojni sud osudio je R. V. kao pripadnika ptičevnog sastava hrvatske vojske zbog krivičnog djela cl. 217 st. 3 preuzetog iz Krivičnog zakona bivše Jugoslavije, zbog toga što je samovoljno napustio svoju jedinicu kojoj je prema rasporedu Sekretarijata za narodnu obranu njezinu vlast. Kako saznajemo i u koju se način je napustio svoju jedinicu, R. V. stigla je iz SNO Općine i od protiv okrivljenog R. V. stigla je iz vojnog suda prijava komandanta čete kojoj je okrivljeni pripadao, a nakon toga je i vojnu turizeljavu donijelo optužni prijedlog.

Kako saznajemo okrivljeni pripadao, a nakon toga redovnim postupkom i nakon desetak dana mobiliziran li-topada uveo je sa ostalim pripadnicima 1. bataljuna 111. brigade otoci sa Ličko ratište. Okrivljeni je odbio ući u vozilo kojim se vojska prevozila na položaje te je napustio svoju jedinicu.

Sudski postupkom utvrđeno je da je R. V. počinio spomenuto krivično djelo te je na glavnici raspravi sud proučio njegu izrekao presudu koja se nastoji u bezuvjetnoj kazni zatvora od pet mjeseci.

R. R.

**U eseju Nenada Zakošeka (ARKzin 2-3), izgleda, nanovo se otvaraju dva pitanja.
Jedno se tiče legitimnosti oružanog otpora a drugo »patriotske« mobilizacije.**

TKO JE ENGLEZ...

... A TKO GANDHI

Legitimnost oružanog otpora

Dilema u vezi djelotvornosti nenasilne borbe protiv totalitarnih režima - uz tvrdnju da je Gandhijevska strategija bila primjenljiva zahvaljujući liberalno-demokratskoj prirodi britanske vlasti - često je bila prisutna u Sloveniji nakon dogadaja u lipnju 1991. Nenad Zakošek jasno kaže da: »U takvoj situaciji (tj. rat u Hrvatskoj) moralno je pravo pojedinaca i kolektiva da se totalitarnoj opasnosti suprostave i nasilnim sredstvima, stoga i hrvatska država vodi opravdan obrambeni rat.« »Pravo da se suprostave... nasilnim sredstvima« ovdje neću dovoditi u pitanje. Ono o čemu želim govoriti je izbor koje ima određeno društvo kad su u pitanju sredstva njegove borbe.

Kada se krajem osamdesetih godina slovensko civilno društvo boriло za ljudska prava, ono se svjesno odlučilo za nenasilnu borbu. Strategija je postojala a sredstva su bila pažljivo odabrana i razmotrena. Osnovno je sredstvo bio javni rad i dijalog sa svim uključenim stranama. Pokret za ljudska prava se suočio s istim totalitarnim režimom koji je već tada nastupao s očitim prijetnjama. Te su prijetnje potjecale od savezne vojne birokracije i bile su usmjerene protiv snaga demokratizacije u Sloveniji. Cijena koju je pokret bio spremjan platiti bila je jednaka cilju koji se htio dostići - ljudska prava i demokracija. Da je pokret izgubio smanjila bi se razina ljudskih prava i demokracije. No pokret je pobijedio. Njegovu su energiju tada preuzele snage koje su za cilj imale stvaranje nezavisne (ne »odvojene«) države. Te su se snage borile za oblik a ne za samu kvalitetu države. Cijena koju su bile spremne platiti postajala je sve neograničenija te su shodno tome i sredstva za dostizanje tog cilja postajala neograničena.

Ne može se raspravljati o djelotvornosti nenasilne borbe a da se ne razmotre ciljevi pokreta (kampanje, borbe itd.) i cijena za koju tvrdi da je spremjan platiti. Važno je reći da je pokret za ljudska prava i demokraciju bio spremjan riskirati samo slobode ljudi koji su u njega bili uključeni, dok je pokret za stvaranje nacionalne države bio spremjan riskirati živote svih. Pokret za ljudska prava je, nadalje, mobilizirao ljude po njihovoj slobodnoj volji dok ih je potonji mobilizirao po zakonu o »nacionalnoj dužnosti« i načelu patriotizma. Gandhi je govorio o istoznačnosti sredstava i ciljeva te o nenasilnim sredstvima i nenasilnim ciljevima. Kada ciljevi postanu isključivi (dajući, na primjer, prvenstvo jednoj naciji) tada se također i sredstva izobličuju.

Stoga se ne može jednostavno zaključiti da Gandhijevska strategija u slučaju Slovenije poslije izbora i Hrvatske tokom 1991. godine ne bi mogla biti djelotvorna. (Takav je zaključak donio slovenski filozof Slavoj Žižek u srpnju 1991., zaključujući pritom da Srbi nisu britanski gentlemeni.) Savez Miloševića i predsjedništva, ne može se, naravno, usporediti s britanskom vladom i ni sa kojim britanskim potkraljem koji se morao nositi s Gandhijem, isto kao što se Tudmanov put ne može usporediti s Gandhijevim bogatim filozofskim i praktičnim pozivanjem na nenasilje (Tolstoj, veze s britanskim pokretom prigovarača savjesti, iskustvo u Južnoj Africi itd.). Gene Sharp - analizirajući Gandhija kao političkog stratega - komentira dilemu o »britanskim gentlemenima« na sljedeći način: »Ako su u susretu s nenasilnom pobunom Britanci pokazali suzdržanima, te se prije može dovesti u vezu sa specifičnim problemima koje je pred njih postavio pokret nenasilnog otpora te s vrstom snaga koje je nenasilno djelovanje pokrenulo, nego s činjenicom da su protivnici bili »Britanci«. Taj isti narod nije pokazao nimalo suzdržanosti u gušenju Mau Mau pokreta u Keniji ili u sistematskom bombardiranju njemačkih gradova.« Osim toga, postoji popriličan broj povijesnih izvora koji govore o britanskoj brutalnosti prema Indijcima.

Sam Gandhi nas dovodi do dileme spomenute u Nenadovom eseju. Gene Sharp piše: »Krajem 1938. i početkom 1939. godine Gandhi poziva Židove u Njemačkoj da se odlupu nacističkim progonima nenasilnim otporom. Od listopada do prosinca 1938. - nakon minhenskog sporazuma (30. rujna) i prije potpune njemačke okupacije Čehoslovačke (kraj ožujka 1939.) - Gandhi poziva Čehe i Slovake da se odlupu njegovom tehnikom borbe.« Gandhi piše: »da su (Česi) znali upotrijebiti nenasilje kao oružje za obranu svoje nacionalne časti, vidjeli bi kako se ruši cjelokupna moć Njemačke zajedno s moći Italije i nadalje »Dodu li nacisti u Indiju, Kongres će im se suprostaviti na isti način kao i Velikoj Britaniji. Ne potcenjujem snagu satyagrahe...«

Patriotska mobilizacija i nacionalizmi

Patriotska je mobilizacija podjednako pogibeljna kao i stavljanje kozmopolitskog mišljenja u okvir identifikacije s nacionalnom državom. Gandhijeva obrambena koncepcija je shvaćana kao »obrana nacionalne časti« i zasnivala se na složenoj filozofiji nenasilja. Obrana časti nenasilnim sredstvima ograničena je na borbu za vlastiti identitet. Riječ je o vlastitom promicanju. Obrana koja uključuje nesilna sredstva je uvijek usmjerena na borbu protiv drugog identiteta. Uzajamno je destruktivna i stalno obnavlja prisutnost xenofobije i etnocentrizma. Nenasilje iziskuje snažnu individualnu volju te se stoga temelji na pojedincu/ pojedinku. Oružani otpor zahtjeva čvrsti sistem subordinacije te ne priznaje pojedinka/pojedinku. Oružani otpor je, dugoročno gledano, kontraproduktivan naprosto stoga što priprema tlo militarizaciji.

Pacifist/pacifistkinja koja/a se nade u klimi patriotske mobilizacije suočava se stoga s osnovnim zadatkom - ostati pojedinac/pojedinku. Kao pojedinac podržavao sam i u potpunosti bio angažiran u slovenskoj borbi za ljudska prava i nacionalni identitet. Svojim sam angažmanom želio pridonijeti širenju politike nenasilja i mira a k tome sam bio uvjeren da je borba za kolektivna prava (kulturna, manjinska, nacionalna, regionalna, itd.) legitimni proces u oslobođanju naroda, iako se osobno izjašnjavam kao kozmopolit i ne želim nikada osjećati nikakav drugi (regionalni, rasni, kulturni, vjerski, nacionalni ili bilo koji drugi) identitet do identiteta ljudskog bića i vjerskog tragača. Ovakav stav stvara još jednu shizofrenu protivurječnost: kozmopolitska se ličnost može naći stjerana u kut između opavdanosti oslobođilačke borbe i patriotske mobilizacije.

(...)

Nacionalni identitet je stvarnost. Ako ga neki ljudi nemaju - u redu. Mnogima od nas to pak nije najvažnija stvar. Ali ljudi imaju pravo da se identificiraju sa svojom nacijom i imaju pravo da budu patrioti. Konačno, oni koji toliko osudjuju nezavisnost Slovenije često izražavaju vrlo silovite projugoslavenske (patriotske) osjećaje. Svaka privrženost državama je iluzija. Pitanje dobrih ili loših nacionalizama i nije od posebne važnosti. Naprosto valjati svjestan činjenice daje nacionalizam snažna identifikacija kojoj treba pristupati s punom pažnjom i senzibilitetom. Njegovo preuvjetovanje ili njegovo potcenjivanje podjednako je kontraproduktivno. Patriotska mobilizacija ne pogada ljudi samo na lokalnoj razini nego i na razini međunarodne zajednice. Većina se ljudi u zemlji i u inozemstvu opredjeljuje za jedan (jugoslavenski) ili drugi patriotizam (patriotizam male države). A ja sve više razumijem dobru staru izreku »država je sranje«. Ram bi rekao: »Htio bih biti malo izvan«.

Marko Hren

U novu domovinu, s novim domovnicama. Kupujte domovnice Ministarstva unutarnjih poslova!

Tako bi mogao glasiti hipotetički reklamni slogan za prodaju uvjerenja o pripadnosti državi za koju se toliko strastveno opredijelio hrvatski puk — ako bi njezino posjedovanje predstavljalo čistu dobrovoljnu manifestaciju patriotizma. No posjedovanje domovnice nije izraz patriotizma, već birokratske prisile kojom nas davi najhrvatskiju od svih hrvatskih vlasti na ovome svijetu. Umjesto obećanog rezanja broja činovnika, državnoj se upravi isto kao i dosad pristupa na način kojim se oni nazao kote, kao miševi. Njihova moć u odnosu na zbumjenu osobu s druge strane šaltera u nekim slučajevima jednaka je kao i prije — apsolutna. Domovnica pobuduje posebnu pažnju kao i redovi naroda koji čekaju, kao što se u zemljama sličnim našoj obično čeka samo na proizvodne prehrambene industrije. Nedavno je postala i predmetom zastupničkih pitanja u Saboru, koje je Nikola Visković uputio buš-ne buš ministru policije, Ivanu Vekiću. Visković je upitao: »Je li Ministarstvo unutarnjih poslova upoznato s praksom u općinama, odnosno s vrlo različitim praksama kod provjeravanja one osnove za stjecanje državljanstva i domovnice koja zahtjeva da se stranka osjeća pripadnikom hrvatskog naroda? Naime, u nekim općinama traže se dodatni dokazi i nije dovoljna ta izjava. Najgorje od svega je što se traže vrlo različiti dokazi — ne znam ovise li o internim uputstvima ili samovolji službenika. Tako se između ostalog, a za to imam svjedočenje, traži i izjava kojoj partiji stranka pripada, i čak za koju je partiju glasovala. Zna li Ministarstvo za ovo, i hoće li dati jasna uputstva za to kako se stječe državljanstvo na toj osnovi, bez dodatnih ili uz neka dodatna pitanja, ali da budu uniformna«?

REPUBLICA

DOMO

kojom se dolazi

Veki na ovo odgovara kratko ijasno: »Način na koji se određeni dokumenti, pa i ~~stati~~^{prib} bivaju, kao i ujeti i svojstva koje stranka treba imati, propisani su zakonom. Nikakav dodatak, nikakva arabes-

ka, nikakva činovnička samovolja i ničije osobno poimanje tih svojstava ne može biti i nije ozakonjeno, ičini je zabitavanje je, učinkovitni, čini nešto protivno zakonskim nalogima».

Decidirani i efektni odgovor, i lagano osojen politički poen fantomskog ministra. Naravno, u očima mnogih sabornika koji blage veze nemaju što piše u zakonima koje su izglasali pred nešto godinu dana. A »Zakon o hrvatskom državljanstvu«, donijet 26. 6. prošle godine, zanimljivo je i indikativno pravno štivo. Određuje da se hrvatsko državljanstvo može stići podrijetlom, rođenjem na teritoriju Hrvatske, prirođenjem i načelima međunarodnih ugovora. Tu je sve više manje korektno, ali uz jedan biser: stranac može stići hrvatsko državljanstvo prirođenjem, pod uvjetom da se između ostalog, »iz njegova ponašanja može zaključiti da poštije pravni poređak i običaje u RH i da prihvata hrvatsku kulturu«. Tako se policijski činovnici, koji provode postupak za dodjelu državljanstva, prethodno vrateći fenomenologe ljudskih ponašanja i usporeditelje s nečim što bi bila svjetla hrvatska kultura i hrvatska tradicija. Ako slučajno pogriješe u procjeni, tu su idu mi-dodi mi Vekić i prije njega ministar Boljkovac da daju posljednju riječ — a oni, kad je kultura u pitanju, ne znaju pogriješiti.

Nikome na pamet na pada da posumnja kako naši prvi policaciјi svojim čvrstim plećima ne bi mogli podnijeti teret odgovornosti dežurnih kulturnologa, etnologa, antropologa. No ne čini li nam se da smo se time

ponešto udaljili od ideja kojima smo rušili komunistički režim (ili smo barem sebi umišljali da to radimo) — o polikulturalnosti društva, pravu na različitost, pluralizmu ideja i dezideologizaciji države?

Prava zavržlana nastaje u poglavlju »Prijelazne i završne odredbe« dakle u dijelu koji bi trebao rješavati tehnička pitanja poput obrazaca za evidenciju, rokova za donošenje nužnih potpisa, i datuma stupanja na snagu. Članak 30. s kojim počinje to poglavlje pokazuje da mu tu uopće nije mjesto jer odjednom otvara posve novu mogućnost za stjecanje državljanstva; a ona je pružena isključivo pripadnicima hrvatskog naroda. Taj članak u stavu 2. kaže: »Hrvatskim državljaninom smatra se pripadnik hrvatskog naroda koji na dan stupanja na snagu ovog Zakona ne ima hrvatsko državljanstvo, a na dottični dan ima prijavljeno prebivalište u trajanju od najmanje 10 godina u RH, ako da pisano izjavu da se smatra hrvatskim državljaninom...»

Utvrdjivanje pretpostavki iz stavka 2. ovog članka obavlja policijska uprava odnosno policijska stanica ...«.

Davanje posebnih povlastica s obzirom na narodnosno porijeklo oblikuje segregacije i protivi se boljim objaćajima vremena u kojem živimo.

Protiv se i republičkom Ustavu koji garantira jednakost i ravнопravnost i priznaje sva prava i slobode neovisno o rasi, boji kože, jeziku, nacionalnom i socijalnom porijeklu. Policijska uprava ovlašćuje se da utvrdi to, da lisu navodi o narodnosnoj pripadnosti istiniti. Kako nigrdje nije navedeno koja je to metoda kojom se može provjeriti narodnosna pripadnost odnosno koje kriterije neka osoba mora zadovoljavati da bi je se smatrala Hrvatom/Hrvaticom, policijski službenik koji revno pristupa svojem poslu mora se naći pred nerješivim problemom. Viskovićev navod onda uopće ne čudi, jer nije teško ponekoj glavici doći do toga da pravi Hrvat mora biti članom najhrvatskije od svih hrvatskih stranaka, ili barem ako ne to, a ono glasovati za nju. Vekićev pak odgovor; da su »uvjeti i svojstva koje stranka treba imati propisani zako-

nom», nije u potpunosti točan. Niti jednim zakonom nisu propisani uvjeti i svojstva koja neki treba imati da bude na policiji smatralo Hrvatom. Predlažemo Vekiću da nakon podnošenja definitivne ostavke posveti nekoliko vremena pisariju knjige o boji kose i očiju i drugim specifičnostima nepatvorenih Hrvata. No nečije nacionalno porijeklo i opredjeljenje ipak mogu biti samo osobna a nikako javna stvar, pogotovo ne politička, policijska ili pravna.

Nô vratimo se domovnici.
Ona je, stoji u Žakonu, »javna isprava kojom se dokazuje hrvatsko državljanstvo«. Ono se primarno dokazuje »važećom osobnom kartom, vojškom legitimacijom ili putovnicom«. Tek u slučaju ako građanin ne posjeduje niti jednu od tih isprava, on bi morao, kaže Žakon, zatražiti od matičnog ureda općine da mu, nakon provedenog postupka za utvrđivanje državljanstva od strane organa MUP-a izda domovnicu. Ova se zakonska odredba u praksi interpretira na najnepovoljniji mogući način. Umjesto da se postojeći legoši postepeno, u najdužem mogućem razdoblju i uz najmanje moguće troškove građana zamjenjuju novima, s oznakama nove države, stvari se rade na prečac. Zahtjevatelji uvjerenja stoje u redu da im se službeno potvrdi građanstvo države za koju su dosad mnogo toga od srca dali. Gorčina u ustima proizlazi iz teško zatomljivog osjećaja da ih ta ista država bezočno ponižava, a pri tom još i pljačka.

REPUBLIKA HRVATSKA

DOMOVNICA

kolem se dokazuje da je

HRVATSKI DRŽAVLJANIN

VEŠTAKKE NOVIH HRAMOVA

Otkada je nacionalizam postao državna ideologija u republikama na jugoslovenskom prostoru, o pravu na samoopredeljenje nacija govorise veoma mnogo. U zemlji u kojoj je jedan kolektivizam (klasa) zamenjen drugim (nacija), pravo na samoopredeljenje svodi se na stvaranje nacionalnih država sa dominantnom ulogom većinske nacije, bolje rečeno, nacionalne oligarhije. Ovakav tip nacionalne države podrazumeva diskriminaciju, marginalizaciju pa i isključivanje svih različitih (u etničkom, ideološkom, seksualnom smislu). Pravo na samoopredeljenje izjednačava se sa stvaranjem države etničkog fundamentalizma/integralizma. Ovaj tip države ne samo da je anahron već nužno podrazumeva sukobe, pobune, stalno nezadovoljstvo, uključujući i rat, kršenje elementarnih ljudskih prava, posebno prava žena.

BITI LOJALNA OTADŽBINI, ŠTA TO ZNAČI?

Nacionalistička ideologija i praksa redukuje identitet žene ovako: žena=majka=nacija=otadžbina. Svi nacionalisti rado govore o svojim nacionalnim državama kao o majkama, mučenicama koje rado ustupaju svoje sinove zaspas ugrožene otadžbine. Oni propisuju oblike lojalnosti/patriotizma koji žene treba da ispune. Šta za mene, kao ženu, znači biti lojalna državi etničkog fundamentalizma; znači: odanost ugovoru postignutom između članova muškog patrijarhalnog bratstva. U zamenu za lojalnost nude mi zaštitu (tlačenje). Njihova zaštita znači pripadanje njihovom bratstvu, negiranje prava na vlastitu autonomiju i na odnose solidarnosti sa drugim ženama. Patrijarhalno muško bratstvo sačinjeno je od svakojakih etno-fundamentalista: izlapelih i frustriranih akademika, intelektualaca, tzv. nacionalnih radnika, braće po oružju. Svima njima na čelu stoji šef države.

Biti lojalna takvoj otadžbini i državi znači prihvati patrijarhalnu politiku koja razdvaja žene na osnovu etničke pripadnosti. Princip patrijarhalnog muškog bratstva jeste etnička isključivost. Ja se zalažem za solidarnost između žena bez obzira na eničku, religijsku pripadnost.

U slučaju rata, kao što je ovaj, članovi jednog bratstva definišu vlastito nasilje kao "odbrambeni i pravedni rat". Njihova nacija (država), kao oličenje dobra, napadnut je od druge nacije (države) kao oličenja zla. Zlo može biti personificirano takođe kroz etničke, ideološke, seksualne manjine, žene, u zavisnosti od okolnosti i potreba. U ratu kao što je ovaj, nema razlike između "branioca otadžbine, kućnih pragova i ognjišta" i onih koje nazivaju agresorima. Dok je rat, a i nakon njega, žene bivaju posebno učutkane. Od njih se očekuje da bespogovorno podrže muškarce koji se bore da "zaštite" njih i njihovu decu. Žene se često plaše da izraze vlastitu neloyalnost i neslaganje, jer ako to učine bivaju proglašene izdajnicama kako od strane muškaraca, tako i od strane žena.

UGROŽENOST NACIJE I NACIONALNOG IDENTITETA?

Jedna od omiljenih tema nacionalističke ideologije i države jeste: ugroženost nacije i nacionalnog identiteta. Ovom temom se najviše bave dve dominantne nacije na jugoslovenskom prostoru: srpska i hrvatska. Njihovi neprijatelji se stalno smenjuju, dok su oni uvek dobri i napačeni. Lično se nikada nisam osetila nacionalno ugroženom, ali zato sam bila vrlo ugrožena kao žena i to od strane muškaraca iste nacije. Uvek sam bila vrlo sumnjičava u uverljivost iskaza i muškaraca i žena o nacionalnoj ugroženosti u državi u kojoj je "njihova nacija" dominantna. Ugroženost žena (a i muškaraca) iz manjinskih etničkih kolektiviteta sasvim je nešto drugo, budući da su oni lično u fundamentalističkim državama izloženi opresiji.

NACIONALNI/DRŽAVNI INTEGRITET - TELESNI I SEKSUALNI INTEGRITET ŽENA

Za sve države, a da ne govorimo o etno-fundamentalističkim, granice i teritorijalni integritet dokaz su moći, snage, ugleda. Države na jugoslovenskom prostoru inzistiraju na čistoti, svetosti granica. Srpski fundamentalisti i nekrofiličari govore dasu "srpski grobovi-srpske granice". Kakav integritet (telesni, seksualni... duhovni, emotivni) uživaju individue oba pola, posebno žene, unutar tih čistih i svetih granica?

Telesni integritet žena podrazumeva pravo žene na seksualno samoopredeljenje: prvo da zadobije kontrolu nad vlastitim telom, pravo na to da materinstvo postane izbor a ne dužnost, pravo na seksualni izbor itd. I pre ovog rata članovi patrijarhalnog bratstva su bili zabrinuti za biološki opstanak, optuživali žene zbog "odumiranja" nacije. Još pre dve godine Beogradski ženski forum je preporučio, ujednom od javnih saopštenja, da "izuze model partenogenetskog razmnožavanja i da sebe kloniraju u bezbroj primeraka". A sada svi govore da je mnogo srpskih sinova poginulo i da to žene treba da nadoknade. Prete zabranom abortusa, pozivaju na svetost života, pravo fetusa, a podstiču na ubijanje i mržnju. Svi ratni huškači (i država i crkva i partija i nacija) negiraju pravo na prigovor savesti, tj. pravo i žena i muškaraca da se samoopredele. Muškarima ne priznaju pravo da odbiju da idu u rat jer se to protivi vlastitoj savesti.

Sve to pokazuje da su žene ovakvih etničko-fundamentalističkih država pokorne i kolonizovane a "teorija na kojoj je bila izvršena i dalje traje kolonizacija jesu - ženska tela" (Deklaracija o četvrtom svetu). Oblici te kolonizacije su: kontrola ženske seksualnosti, zloupotreba reproduktivnih sposobnosti i prava žena, nasilje nad ženama itd.

IZVOR OPRESIJE NAD ŽENAMA

Pored toga što stalno propovedaju o časti, poštenju, etnički fundamentalisti rado govore i o: vraćanju korenima, "našem" poreklu i običajima, o "našim" nacionalnim vrednostima. Zanimljivo je da ženama dodeljuju ulogu čuvarki tih vrednosti a za sebe ostavljaju dosta slobodnog prostora. One vrednosti koje žene same žele da reprodukuju iz vlastite prošlosti i istorije, ili ih zabranjuju ili ne postoje za njih. U istoriju muškog patrijarhalnog bratstva ulaze isključivo žene koje su ispunjavale muške uloge: ratnice.

Na jugoslovenskom prostoru postoje različite tradicije, etničke osobnosti, ali sve one imaju nešto zajedničko: opresiju nad ženama. U nekim područjima osobnosti su: ugovoreni brak, kupovina žena i kodeks časti. Recimo u Crnoj Gori narodni običaji nalažu još uvek ženama tri vrste poslušnosti: ocu, mužu i sinu. Da li žene to ispoljavaju zato što zaista poštuju narodne običaje ili zato što nemaju mogućnost izbora niti pravo na samoopredelenje? Iskustvo pokazuje da nepoštovanje tih običaja podrazumeva ne samo moralne sankcije već i izguranje, ne samo iz porodice, već i iz nacije (države). Tokom ovog rata izdajnicima su proglašavane i žene koje žive u "nečistim" etničkim brakovima.

Feministkinje teže povezivanju žena preko prepoznavanja zajedničkih elemenata opresije koje žene trpe u svim kulturnama uz uvažavanje različitosti, pružanju podrške i solidarnosti bez paternalizma. Mislim da mi, žene jugoslovenskog prostora, bez obzira u kojim granicama i državama žive, imamo dovoljno razloga i potrebe da gradimo mreže solidarnosti iznad svih tih granica.

STAŠA ZAJOVIĆ

(Rad je predstavljen na skupu u Veneziji, održanom od 21-23. 2. 1992, o temi: Ženska solidarnost za mir na jugoslovenskom prostoru)

U organizaciji Pokreta za mir Vojvodine u Novom Sadu je u subotu 7. marta 1992. godine, održana mirovna manifestacija pod nazivom "ŽENE ZA MIR" povodom 8. marta.

Prisustvovalo su predstavnice mirovnih pokreta i grupa iz Novog Sada, Beograda, Bečeja, Sente, Ade, Temerina i predstavnice mirovnih organizacija iz Mađarske, predstavnice Savetovališta za psihološku pomoć učesnicima rata iz N. Sada i SOS telefona iz Beograda.

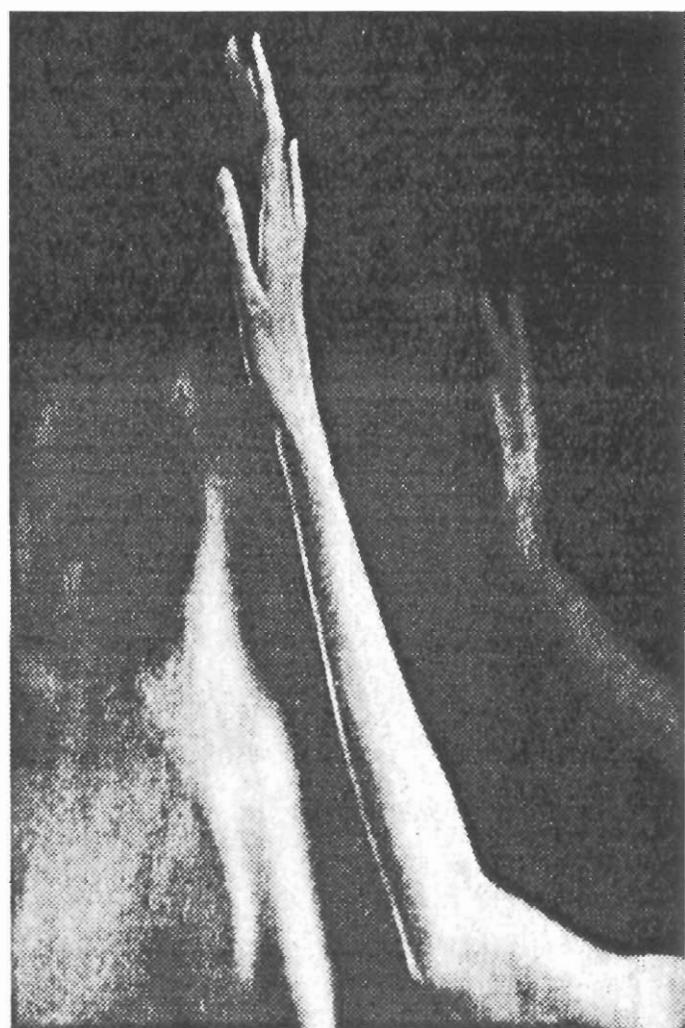
Učesnice je primio predsednik Izvršnog saveta grada Novog Sada, dr. Đorđe Bašić i zadržao se sa njima u dužem razgovoru.

Donet je zaključak sa sledećim zahtevima:

Z A H T E V A M O:

1. Dase politika usmeri tako dase žena rastereti od posledica ekonomskih promašaja i donesu konkretnе mere,
2. da se politika sa ratničkih tema usmeri na rešavanje katastrofalne ekonomske situacije,
3. hitnu DEMOBILIZACIJU,
4. AMNESTIJU za sve one koji su odbili da nasilno obuku uniformu i uzmu oružje, i da im se omogući da se vrate u zemlju i nastave normalno da žive i rade,
5. da se sproveđu energične mere i kontrola nošenja oružja kod raznoraznih naoružanih formacija i pojedinaca,
6. da prestane da se sprovodi politika sile na ovom tlu i u ovo vreme,
8. da se promeni medijska politika koju sprovodi R. Srbija čime se unosi strah, nesigurnost i neizvesnost među građane,
9. da Vojvodina bude demilitarizovana zona,
10. da se neguje multikulturalni i multinacionalni prostor koji čini bogatstvo a ne barijere,
11. da se poštuju ljudska prava,
12. da se osnuje Ministarstvo za žene.

Pokret za mir Vojvodine,
Slavenka Ljubić-predsednica, v.r.

NASILJE

INTELEKTUALNA ODGOVORNOST

NESREĆE SU UISTINU OPĆA STVAR, NO U NESREĆU SE TEŠKO POVJERUJE KAD VAM SE SRUČI NA GLAVU. KAD BUKNE RAT, LJUDI KAŽU: NEĆE DUGO TRAJATI, SUVIŠE JE GLUPO. SVAKAKO DA JE RAT SUVIŠE GLUPA STVAR, ALI MU TO NE SMETA DA TRAJE. GLUPOST NE POPUŠTA NIKAD I LJUDI BI TO PRIMEĆIVALI KADA NE BI MISLILI SAMO NA SEBE.

Albert Camus

Ratuje se zbog ciljeva visokih, monblanovskih. Mi obični smrtnici ne možemo se popeti tako visoko da vidimo kako izgleda ovaj suludi svijet. Svi ratovi započinju na isti način: onog trenutka kad grupa militantnih ljudi misli da je njihova nacija najbolja i najkulturnija nasvjetu, ugrožena i stalno u bijegu zbog svoje ugroženosti, nacija koja nikada nije vodila osvajački rat nego se samo branila.

Veličina njihove nacije važnija je od ljudskog života. Može se samo zamisliti koliko je beznadežan položaj onih koji nemaju sreću pripasti tom svetom kolektivitetu. Ovo je

tragični trenutak kada ljudi komuniciraju samo kao pripadnici različitih kolektiviteta, a militarizirana situacija je ona koja perpetuirata takvu vrstu komunikacije, koja je u ovom vremenu, kolikor besmislena toliko i anakronična. Žene ovog dijela svijeta, koji se karakterizira ratnom komunikacijom imaju najviše prava da se pobune. One su oštećene ratom na specifičan način. Oštećena je njihova ženstvenost, oduzeto im je elementarno pravo da budu žene. U ratnim okolnostima, one bi trebale biti veličanstvene junakinje koje se bore protiv neprijatelja, majke koje ne proljuju nijednu suzu zbog smrti svoga djeteta, trebale bi biti sve samo ne žene.

Ne postoji majka koja bi poslala svoje dijete u smrt zbog "viših ciljeva", nema ideje koja bi mogla biti važnija od realnosti materinstva kao osnove ovoga svijeta.

Ratovi su nesreće što se prelamaju na ledima običnih ljudi, koji se ne bude jutrom s idejom velike nacije, nego s brigama i opterećenjima svakodnevice, s mišiju da li će naći posao ili pak

biti otpušteni.

Rat je proces degradacije čovjeka. Sve njegove napore svodi na jednostavnu logiku: ostati živ, ubiti, jer ako ne ubiješ, drugi će ubiti tebe.

To je ta kamjevska alegorija: ratova će biti dok mislimo samo na sebe, a prestati će kada počнемo razumijevati patnju onoga koji je direktna žrtva nasilja. Izdici se iznad utjecaja ratne propagandne mašinerije nije lako, ali tako je sa svim onim što je stvar savjesti i odgovornosti. Pobuniti se, za Slobodana Šnajdera, zatočenog u zagrebačkom skloništu, pobuniti se za duh Milana Milišića, zatočenog u svom bezivotnom tijelu, pobuniti se za tisuće djece van škole na cijelom Kosovu — pitanje je intelektualne odgovornosti od koje se ne može pobjeći.

Pobunom protiv nasilja ljudi pokazuju da među njima postoji jedna zajednička vrijednost, a tom vrijednošću mora otpočeti razvijati se ludska solidarnost.

Teuta Arifi

ZA SLOBODU JAVNE RIJEĆI

U ponedjeljak 13.04.1992. u 20 sati održan je osnivački skup *Gradanske inicijative za slobodu javne riječi*. Nova društvena organizacija vodit će bri-gu o svim vidovima slobode javnog komuniciranja i promicat će tu slobodu javnim djelovanjem.

S osnivačkog skupa upućen je javni upit Vladu i Saboru Republike Hrvatske: ZAŠTO MEĐU UREDBAMA SA ZAKONSKOM SNAGOM ŠTO IH JE SABOR NEDAVNO UKINUO NIJE I UREDBA O INFORMIRANJU? Kao što je dobro poznato, ta uredba između ostaloga daje organima vlasti pravo da se mijesaju u oblikovanje sadržaja javnih medija, te smjenjuju i postavljaju njihove direktore i urednike, čime se u svakom trenutku bez ikakvog opravdanja može suspendirati sloboda javnog komuniciranja.

Osnivači Gradanske inicijative su se zajedno s drugim javnim dje-latnicima već bili oglasili u javnosti svojom Izjavom br. 1, 21.3.1992., kojom su upozorili na nedostatak jamstava pune slobode javnog informiranja u prijedlogu Zakona o informiranju. Smatrajući da do os-tvarenja tog cilja preostaje još dosta vremena i akcija, sada su odlučili uspostaviti i propisno registrirati stalni oblik okupljanja. Svima koji se žele priključiti javnom angažmanu za slobodu javne riječi poručuju da će Gradanska inicijativa za slobodu javne riječi biti otvorena za sve.

Osnivački skup je prihvatio Programska načela i statut, a u prvi Izvršni odbor izabrani su Vesna Kesić, Božo Novak, Nikola Gamilec, Zvonko Letica, Gordana Grbić, Ivan Gecan i Srdan Dvornik.

GRAĐANSKA INICIJATIVA ZA SLOBODU JAVNE RIJEĆI

Zagreb, Savska 25

Zagreb, 13. 04. 1992.

Istinske demokracije nema ako država nije pod kontrolom građana. Kontrole građana nad državom nema ako nema slobodne, budne i aktivne javnosti, koja podrazumijeva poštivanje pluralizma izvore informacija i ravnopravnost interpretacija. Gradanska inicijativa zalagat će se za slobodnu javnost kao preduvjet demokratskog društva i liberalne političke kulture. Gradanska inicijativa će svoja programska načela ostvarivati u suradnji s odgovarajućim vladinim i nevladinim organizacijama i pojedincima u zemlji i inozemstvu.

PROGRAMSKA NAČELA

1. Potreba za gradanskim inicijativom za slobodu javne riječi postojat će sve dok pravni i politički sustav i praksa u Republici Hrvatskoj budu postavljali bitna ograničenja toj slobodi, te dok prevladavajuća politička kultura hrvatskog društva bude prihvaćala takva ograničenja.

2. Prvenstveno polje djelovanja Gradanske inicijative bit će zalaganje za zakonodavstvo koje jamči:

- slobodu javne riječi u svim oblicima iskazivanja,
- slobodu i ravnopravnost vlasništva nad sredstvima javnog komuniciranja,
- jednakost svih potencijalnih sudionika u javnom komuniciranju,
- onemogućavanje svakog monopola u objavljinju i distribuciji javne riječi,
- onemogućavanje upotrebe državne moći za oblikovanje javnog mnenja, te
- zaštitu privatnosti građana.

3. Gradanska inicijativa za slobodu javne riječi zalagat će se za zaštitu slobode javnog komuniciranja u pojedinačnim slučajevima kršenja te slobode koje pouzdano utvrdi. Takoder će poticati javno razjašnjavanje nejasnih takvih slučajeva i situacija.

4. Uvažavajući da je i najliberalnije zakonodavstvo samo nužan, ali ne i dovoljan uvjet za punu slobodu javnog komuniciranja, zalagat ćemo se za postupno razvijanje javnih medija i na neprofitabilnoj osnovi, slobodnih kako od države, tako i od imperativata profita.

GLAVA NA PĀNU

IZJAVA MJESECA

U sarajevskom Oslobođenju od 19. travnja o.g. objavljen je intervju s Radovanom Karadžićem, predsjednikom SDS-a BiH.
Na pitanje: »Što mislite o najavi da će nakon ultimatuma Srbiji Milošević Vas trtvovati da bi se priklonio onome što Evropa traži od njega?«, Karadžić odgovara:»DA BI ME ŽRTVOVAO, MORA ME UHVATITI.«.

Dragi Wam,

Možda si čuo da su i u nas etničke napetosti. Jučer je porota, sastavljena isključivo od Bijelaca, oslobođila četvoricu policajaca optuženih na osnovi jasne amaterske video snimke da su gotovo do smrti pretukli vozača, Crnca. Od prošle noći grad Los Angeles gori. Do sada, kažu, šteta prelazi 40 milijuna dolara. Mislim daje to više nego od potresa prošlog vikenda. Čuo sam, večeras, da su se demonstracije otele kontroli u San Franciscu i da je gradonačelnik tamo proglašio izvanredno stanje.

Ljut sam jer sam pročitao jednu nepromišljenu poruku u BBS konferencija. Pisac za sve okriviljuje pobunjene crne Amerikanke. To izvitopereno mišljenje kao da ima sučuti za »tanka plavu crtu policijskoga kordona«; ljudi su se pobunili jer su izdani. »Tanka plava crta« je probijena ne zato jer se nije mogla nositi sa snagom opće srdžbe, nego zato jer oni sami nisu imali snage da vide koliko je krivde u pravdi što je oslobođila njihove kolege zbog onoga što, uostalom — pa i gore od toga — sami rade svakoga dana.

Prije 25 godina, za vrijeme nemira u Wattsu, mladi je Crnac plesao i urlao: »Spali, baby, spali!« Večeras se užasan ples ponavlja. Dogada se to stoga jer je Policijska uprava u LA-u dopuštala da stvari u njoj idu tako kako su isle. Ljudi iz Los Angelesa kažu ovako: »To što sada radimo nije ništa drugo do onoga što nam se, stalno, i uvijek nanovo dogada.« Izvlače ljudi iz automobila, tuku ih, katkada nasmrt. Pucaju. Spaljuj zgrade.

Kažu: »Tako postupate s nama.«

Ljut sam jer je Predsjednik imao priliku da se pokaže kao mirovitorac, jer je mogao jasno i glasno izjaviti, bez susetezanja, da je presuda kriva, te da će urediti sve što može putem Ministarstva pravde da bi se izvršila pravda. Na tim je osnovama mogao tražiti da se prestane s nemirima.

Umjesto toga, rekao je da bi mogao nešto urediti, te da je je isplanirao sve što je bilo moguće — a, naravno, krug nasilja će vratiti na početak onoga od čega je godinama patila crna zajednica — da bi se ludilo zaustavilo i brutalno izražavanje osjećaja crnih Amerikanaca da ih je sistem izdao.

Ništa drugo, osim još ovoga što se događa, ne može se u budućnosti ni očekivati. Tim kukavičkom, osjećam, predsjednik Bush odbija od sebe naklonost ove zemlje. Wam, prijatelju: reci ljudima u Hrvatskoj da ne zamišljaju Ameriku kao čudesnu zemlju slobode. Pomozi im da vide kako ono što se noćas događa ovdje i nije toliko različito od svega što ih je dovelo do rata. I večeras ovdje radimo da nenasilnim rješenjima: sutra se moja kvekerska Služba pretvara u Službu za ozdravljenje i brigu. Želimo da se nasilje zaustavi. Znam neke crne Amerikanke, pogodene nepravdama kako se to samo njima možedogoditi, koji ulažu sve napore da njihov odgovor bude ne-nasilan. Pomažu ljudima da se podsjetje kako je upravo Crnac, dr. Martin Luther King bio najveći zagovornik i provoditelj nenasilnoga načina u ovoj zemlji.

Pritisak na crne Amerikanke je strahovit. Katkada ne mogu proći ulicom a da ne naleti na postupak prema njima kao prema kriminalcima. Vidio sam crne tinejdžere koje su odveli u zatvor samo zato jer su ih bijeli tinejdžeri nepravedno cinkali svojim roditeljima. Bio sam u prilici da se umiješam kada su ih policajci izazivali. Pustili su ih jedino zato što sam ja, bijelac, rekao lijepu riječ u njihovu korist. Volio bih kada bi njihova takva riječ vrijedila i za mene.

Ljudi u Hrvatskoj imaju svoje brige i ovo u Americi im se ne mora činiti sličnim. Ali ja već dugo sumnjam kako se neke stvari provode, a neke stvari i u nas ne čine, isključivo radi sebičnosti nekolicine. Večeras smo, i u Americi, svjedoci etničkoga nasilja. Zamoli prijatelje da se mole za nas. Trebamo njihove molitve očajnije nego što mogu zamisliti u svojim najprijezajnjim snovima.

L.A. 1. svibnja,

Joel

Oni su antiprotivni

»Nijednom muškarcu nije lako izbjegći ženskoj seksualnoj provokaciji koja je prisutna na svim mjestima i u svakoj dobi dana i noći. Ulicama gradova žene održavaju svoje modne revije a većinom je naj-modernije ono što je najseksi. Kao i svakoj publici muškarcima je dopušteno samo gledanje, dok svoje reakcije i želje moraju potiskivati. Probudena seksualna glad ne nalazi utjehu u videoklubovima ili pornočasopisima, koji su jedino dostupni, naprotiv, glad postaje još veća. Sa svih strana bombardiran lažnim ponudama, papirnom erotikom muškarac postaje nervozan i frustriran. Njemu je pružen način života nalik na prisilni rad, zadovoljstva su mu oduzeta... One, većinom svoje tijelo poklanjavaju samo u dugotrajnoj ozbiljnoj vezi. A muškarcu se ne čeka. On želi seks odmah i sad... Ulicama ne tumaraju horde radodajki, već kaluderice u mini suknjama. Njihov je kredo tridesetgodišnji bračni lonac iz kojega nema povratka. One ne razumiju problemi i nemaju milosti za hormonalne tegobe muškarca. On je spremjan moliti, platiti, podmititi, nagovarati, lagati i mazati ako je rezultat toga pogodak. Ali, kako to već biva, pogodak je malo, golgeter je rijetka ptica. Zaista, čemu lovci u oskudnom vremenu?...«

Upravo ste pročitali ulomak iz napisa objavljenog u novoosnovanim splitskim novinama »Alarm«, glasilu Antiprohibicionističke slobodarske stranke. Odmah valja naglasiti da se Alarm u svojem podnaslovu pobliže određuje kao političko-informativno-satirički list.

Što hoće antiprohibicionisti?

S jedne strane antiprohibicionisti ukidaju ropstvo, da bi se nekoliko redaka ispod zauzimali za legalizaciju prostitucije — ženskog (i muškog) ropstva par excellence. Jedno od temeljnih načela ASS-a manifesta jest »ostvarivanje uvjeta doživljavanja apsolutne individualne slobode (što je to? — da li takvu slobodu ostvarujem bezbrižnim »apsolutno slobodnim« ubojstvom prvog slučajnog prolaznika? Prema svemu sudeći za antiprohibicioniste sloboda je samovolja u najlošijem smislu te riječi.) Potom čitamo: Heroin odbacujemo. On stvara ovisnost, ukida slobodu. DOZVOLITE MI, GOSPODO, DA »APSOLUTNO SLOBODNO« IZABEREM VLASTITU OVISNOST. Jer ipak, kako vi kažete »STRAST ZA DESTRUIRANJEM ZABRANA STVARALAČKA JE STRAST«.

»Slobodni ljudi« pripadnici ASS-a zabranjuju, »prohibiraju« druge osobe koje bi im se možda željele pridružiti i zajedno s njima pokušali ostvarivati temeljna slobodarska načela, jer »u članstvo stranke neće se primiti ona osoba čija je prošlost u suprotnosti s načelima ove stranke. Zbog toga, na primjer, u članstvo se neće primati bivše sluge komunističke diktature.«

Nije lako stranci koja je već od svojeg osnutka okrenuta ka prošlosti, koja u svojem prvom tekstu najavljuje otvaranje tudi dosjeda i traženja »mrila prošlosti« (nisu li nam takve metode odnekuda poznate?).

Pažnju privlače i dvije ankete. U jednoj je riječ o legalizaciji marihuane, a druga se bavi legalizacijom erotskih usluga. Rezultati anketa — odgovori ispitanika nedvosmisleno pokazuju da je Split najslobodarski grad na svijetu — nitko od anketiranih nije se usprotivil »legalizacijama«. Nema »drugog« mišljenja. Prije će biti da je »cijenjeno uredništvo« odabralo mišljenja koja idu u prilog njihovim idejama i »demokratski« usmjerilo anketu koja bi trebala prikazati presjek javnog mnjenja na svoj mlin.

Uz sav proklamirani individualizam, alarmovi se, kao i svaka »pristojna novina«

bavi i gospodarstvom i brinu za prosperitet mlade nam države.

Kako? Pišući o prostituciji (koju potpuno neprimjereno izjednačuje s erosom) gospodin Joško Kovačić bilježi:

»Dok je oko 300.000 talijanskih prostitutki pomoglo da se godišnji turistički prihod u Italiji digne na oko 10 milijardi dolara, u Jugoslaviji su se borili da isčupaju miliardu. Ali to je komunistima ionako bilo dovoljno jer ni s kim nisu dijelili... turizam umnogome ovisi od erotske ponude. Dok se to ne shvatiti, imat ćemo slab devizni ulov u toj grani privrede...«

Istini za volju, nije ni Crno more potpuno crno. Ako zanemarimo direktnu unutarnju alogičnost Manifesta ASS-a (a i drugih napisa »Alarma«) za svaku je pohvalu pokretanje akcija koje se direktno tiču mojih (i tvojih) gradanskih i ljudskih sloboda ne obazirući se na svakodnevne floksule o loše odabranom trenutku, o primarnijim zadacima vezanim uz rat. Demokracija, ljudska prava i civilno društvo moraju se stvarati, razvijati i štititi u svim okolnostima, u svakom trenutku.

ASS se, kako sama navodi, bavi — i bavit će se — izravnom humanitarnom pomoći ugroženima i gladnjima kroz osnivanje besplatne javne kuhinje u kojoj bi oni najsiromašniji mogli dobiti topli obrok. Ta će akcija trajati dokle god u Hrvatskoj bude gladnih i dok se posljedice rata ne saniraju.

Program stranke predviđa i osnivanje komune za liječenje ovisnika o teškim drogama. (Inače, ta se akcija zove »Svjjetionik života«).

Evo što o toj akciji govore sami ASS-ovci:

»Imamo plan o osnivanju komune za liječenje narkomanu na udaljenom otoku-svjjetioniku. Garantiramo da bi većina splitskih narkomanu pristala na jednogodišnji boravak u toj komuni. Na taj način trgovci drogom ostali bi bez tržišta, a splitske ulice bez provalnika-narkomana koji godišnje nanesu materijalnu štetu gradu u iznosu od nekoliko milijuna maraka... Oni (narkomani) ne bi bili prisiljavani da rade, da mole boga, da se odriču bilo čega, oni ne bi bili zatvoreni ni maltretirani. Na Svjetioniku života bavili bi se raznovrsnim aktivnostima, ali samo po vlastitoj volji i izboru. U godinu dana njihov bi se organizam potpuno oporavio i želja za drogom u njima bi bila ugašena...«

ASS poziva roditelje narkomanu da se uključe u tu akciju. Osnivački odbor Svjetionika života radi svakog dana od 10 do 14 sati. Telefon na koji se narkomani i njihovi roditelji mogu javiti je 058/582-303.

Bilo bi dobro kad bi barem neki od alarma koje je uključio ASS razbudio one koji imaju moć i mogućnost. I dobar sluh.

Do sljedećeg broja.

Vladimir Desnica

C

O

T

O

ECOTOMIA KROZ VRIJEME

Nakon autobusnih turneja Evropom 1987. godine (tzv. Šumske ture), trebalo je pronaći nove zanimljive aktivnosti koje bi privukle ljude iz cijele Evrope i dale priliku grupama da se obrazuju i razmijene informacije.

Igrajući se nekim idejama 1987. održana je prva pre-Ecotomia u Sittardu (Nizozemska). Još se nije zvala Ecotomia, ali je ideja bila tu: kombinacija radionica o okolišu i umjetnosti podijeljena u tri tematska tjedna. Sudjelovalo je oko stotinu ljudi.

Slijedeće godine skup je održan u Freiburgu u Njemačkoj. Dva i pol tjedna potrošili smo raspravljujući o budućnosti EYFA-e (European Youth Forest Action). Tu je nastao "petogodišnji plan", ime kojeg je došlo sa Zapada, a ne Istoka. Mladi Istoka su ovaj kamp učinili prvim sveevropskim iskustvom. Oko 150 ljudi došlo je u naš lijepi kampa koji se nalazio pokraj jednog auto-puta. Tada smo

ECOTOMIA '92 U BUGARSKOJ

SNQVI O REALNOSTI POČINJU MIJENJATI SVIJET

Ecotomia je dogadjaj koji je teško opisati. To je "selo snova", pokušaj dostizanja (nedostignog) idealja ekološkog svijeta. To je pokušaj alternativnog životnog stila, ali i ljetno sveučilište, sastajalište za Zelene aktiviste iz cijele Evrope, most za međunarodnu razmjenu i kulturnu konfronciju. Duh Ecotomije postoji u okupljanju nekoliko stotina (mladih)

ljudi iz tuceta zemalja, koji donose svoje snove o realnosti i počinju mijenjati svijet ovdje i sada. Nastojimo izvući praktične zaključke iz naših ideja. Jedemo vegetarijansku i organski uzgojenu hranu, gradimo solarne tuševe, separiramo i recikliramo naš otpad, koristimo bicikle umjesto automobila, gitare umjesto kazetofona. Zamjenom novca u Eco-valutu pokušavamo izbjegći nepravde koje postoje u cijeloj Evropi zbog nejednakosti raspodijeljene ekonomске moći. U suprotnosti sa današnjim svijetom, zajedničkim životom u Ecotomiji dominira povjerenje. Što moguće više izbjegavamo sve vrste kontrole. Pokušavamo živjeti bez šefova, voda, svatko je odgovoran. Odluke se donose na dnevnom sastanku kampa gdje svatko može sudjelovati i svatko može govoriti. To također znači da svatko treba pokazati odgovornost preuzimajući inicijativu, prihvatajući odluke i dobrovoljno obavljajući zadatke.

MI NISMO KAMP ZA ODMOR

Ecotomia nije alternativni kamp za

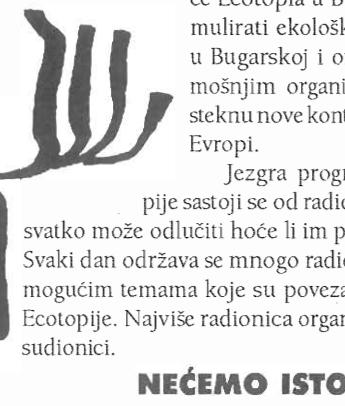
odlučili da svake godine tokom prva tri tjedna kolovoza održimo Ecotomiu negdje u Evropi.

Prva prava Ecotomia održana je u Kölnu. Bilo je to poučno iskustvo, s malo previše sadržaja, ali se ipak 600 ljudi odlično zabavljalo i shvatili smo da ideja funkcioniра.

Slijedeća Ecotomia održana je u selu Bugazu, u Madarskoj. Nitko od nas prije nije čuo za to mjesto. Veze nisu bile najbolje, ali su se nakon Kôlna vijesti širile po Evropi i za tri tjedna trajanja došlo je preko tisuću ljudi u Puzta kamp.

Prošle godine Ecotomia je održana u Tuddalinu u Estoniji. To je mjesto bilo još nedostupnije, ali ni to nije zadržalo ljude kod kuće. Došlo nas je više od 1500 i ponovo je bilo uspješno. Ideja da se održi kamp bez pravila i pravog programa funkcionišala je. Tokom godina broj i sadržaj radionica i ostalih aktivnosti povećavao se i produbljivao.

zimljem u kojima se ove godine održati Ecotomia, i učiti iz njihovih problema, iskustava, znanja. Ideja Ecotomije trebale bi se proširiti cijelom zemljom izvan kampa Ecotomije. Razmatramo mogućnosti organiziranja akcije oko jednog od najvećih ekoloških problema u Bugarskoj. Naposljetku, nadamo se da će Ecotomia u Bugarskoj stimulirati ekološke aktivnosti u Bugarskoj i omogućiti tamošnjim organizacijama da steknu nove kontakte u cijeloj Evropi.

NEĆEMO ISTO

Pokušat ćemo izbjegći da Ecotomia bude

svake godine ista: isti kamp, isti ljudi, iste radionice, samo različiti teren u različitom pejzažu, u drugom kutku Evrope. Ovogodišnja Ecotomia održava se u Bugarskoj i povezana je sa situacijom u Bugarskoj. Prvenstveno, svako sudionik koji dode u Bugarsku - čak i oni

RATNE ŠTETE U HRVATSKOJ POLJOPRIVREDI

GLAD!

Ekološki pokret Zelena akcija Zagreb pripremio je knjigu »Ratom izazvana razaranja okoliša u Hrvatskoj« koja će izaći iz tiska za Medunarodni dan zaštite okoliša, 5. lipnja. Na knjizi je radilo 15-ak autora obradujući različita područja. Ovdje donosimo ulomke iz poglavlja posvećenog poljoprivredi.

Razaranje temelja privrednog života kao ključna strategija neprijatelja u agresiji na Hrvatsku u poljoprivredi je možda izrazitija nego bilo gdje drugdje: štete su u ovoj privrednoj grani relativno najveće. Osim trenutačnih posljedica smanjene proizvodnje i prihoda, raznolike štete za okoliš ostati će godinama i biti će potrebljano pet do šest godina da se saniraju, čak i ako ne bude daljih razaranja.

Razoreni temelji života

Prije nego što predemo na prikaz pojedinih šteta, treba naglasiti da je ključna posljedica ovoga rata razaranje samih temelja života ljudi i prekidanje povijesnog kontinuiteta postojanja naroda na prostranim područjima. Razoren sučitava sela, uništena domaćinstva i gospodinstva, razoren je materijalna osnova tradicionalnog kulturnog, socijalnog i vjerskog života. Ponašanje agresora nedvosmisleno pokazuje da je sistematsko razaranje (praćeno pljačkom) bilo namjera agresora. (...)

Ipak, u toj tmurnoj slici postoje i zrnci optimizma. Svako razaranje, koliko god bili strašno, istovremeno daje šansu za stvaranje novoga. Hrvatska (i jugoslavenska) poljoprivreda patila je od ozbiljnih strukturnih teškoća. Potreba poslijeratne obnove daje priliku da se neke greške isprave i stanje mijenja nabolje, prateći suvremene »post-industrijske« trendove u poljoprivredi najrazvijenijih zemalja. (...)

Štete u poljodjelstvu

Borbe koje su se rasplamsale u drugoj polovici 1991. godine nanijele su teške štete proizvodnji bilja. Jesenska žetva je otežana ili onemogućena, takoder i sjetva. Niz zahvata nije proveden ili je proveden na neadekvatan način i izvan optimalnih rokova. Ovo proljeće ne nagovještava nimalo bolju situaciju.

Da bi se shvatile razmjere šteta, treba naglasiti da je Istočna Slavonija, jedno od područja gdje su vodene najžešće borbe, područje sa najplodnijim tlima u Hrvatskoj (černozem). Isto vrijedi i za Baranju u kojoj doduše gotovo uopće nisu vodene borbe, ali je u cijelosti pala u ruke neprijatelju i više od polovice stanovništva je izbjeglo. To naravno nije ostalo bez posljedica za tekuće poljoprivredne rade, ali i dugoročno. Srpski okupator naseljava u kuće izbjeglih Hrvata i Madara (pa i Srba koji se nisu slagali sa ekstremističkom politikom) nove naseljenjika — Srbe, izbjeglice iz Zapadne Slavonije i drugih

dijelova Hrvatske. Ovi se seljaci medutim osjećaju krajnje neugodno utudoj kući, ne shvaćaju to kao trajno rješenje, boje se povratka proganjenih pravih vlasnika. Osim toga značajna je i pljačka stanova i imanja, pretežno od strane »dobrovoljaca« iz Srbije. (...)

Statistički zavod Republike Hrvatske sačinio je procjenu ukupne biljne proizvodnje u 1991. godini. Za područja koja su zahvaćena ratom ili su okupirana procjena je napravljena na bazi podataka o zasijanim površinama, koji su dobiveni istraživanjem obavljenim još u proljeće. Ove procjene su moguća biološka proizvodnja na zasijanim površinama (dakle ne kazuju koliki je dio uroda propao). Ova godina bila je, inače, za mnoge kulture vrlo povoljna, pogotovo za kukuruz (prosječan prirod po hektaru za 26 posto veći od priroda u 1990. godini).

Ukupno je 1991. godine u Hrvatskoj zasijano nešto više od 1.300.000 hektara. Od toga se 69 posto odnosi na žitarice, a slijede krmno bilje, povrće i industrijsko bilje. Od ukupnog uroda, na područja zahvaćena ratom otpada od najznačajnijih kultura:

pšenice	23%
kukuruza	34%
krumpira	29%
šećerne repe	55%
suncokreta	60%
soje	35%

Osim toga, na područjima zahvaćenim ratom prema procjenama ostvareno je od ukupnog uroda

šljiva	41%
grožđa	25%

Još drastičniji su podaci o jesenskoj sjetvi, dakle iz doba najžešćih sukoba. Područje koje je zahvaćeno ratom sudjelovalo je godinu dana ranije, 1990. godine, u ukupno zasijanim površinama u jesenskoj sjetvi sa 34 posto. Zbog ratne opasnosti, nedostatka radne snage zbog izbjeglištva i sudjelovanja u borbama, nedostatka poljoprivredne mehanizacije i drugih čimbenika, ni na preostalim površinama sjetva nije izvršena u potpunosti. Tako je ukupno zasijano 202.340 hektara, što je samo 51 posto u odnosu na prethodnu godinu. Za pšenicu (ukupno zasijano 157.919 hektara) to iznosi 49 posto.

(...) Pojavio se još jedan problem: golema količina eksplozivnog materijala (mine i neeksplodirane granate) zaostala na svim područjima gdje su se odvijale ratne operacije. Agresor, snabdjevajući se iz golemih zaliha bivše JNA, neštedimice je koristio ova eksplozivna sredstva. U sanitarnom stožeru Republike Hrvatske procjenjuju da je ostalo oko 100.000 neeksplodiranih granata i nekoliko stotina tisuća, pa možda i milijun mina! (...)

Zoran Oštrić

koji stignu organiziranim prijevozom do ulaza u kamp — trebaju dobiti priliku da iskuse kakva je zemlja Bugarska, kako ljudi u njoj žive, i koja vrsta ekoloških problema postoji. Zbog toga ćemo organizirati prezentacije, radionice, izlete koji će reći nešto o Bugarskoj: zemlji, kulturi, politici, ekologiji, poljoprivredi, ekološkom i demokratskom pokretu itd. Molimo sudionike da se malo pripreme za putovanje u Bugarsku.

**VJETROM PROTIV
NUKLEARNE ENERGIJE**

Drugo, predlažemo da većina radionica i akcija slijedi temu *Obnovljivi izvori energije protiv nuklearne energije*. Jedan od najvećih ekoloških problema Bugarske je energetska situacija. Bugarska dobiva skoro 40% energije iz nuklearne elektrane Kozluduy, koja se nalazi oko 80 km sjeverno od mjesta gdje se održava Ecotopia. Kozluduy se sastoji od šest reaktora istog tipa kao u Černobilju, ali s većim greškama u konstrukciji. Korištenje ovih elektrana je ozbiljna opasnost, ali njihovo zatvaranje bi izazvalo nestaću energije u Bugarskoj. Politika EZ-a je u tome da pomogne Bugarskoj s tehničkim znanjem i rezervnim dijelovima (na primjer iz Stendhala u istočnoj Njemačkoj) da bi se rekonstruirali reaktori i dala mogućnost da nuklearni lobby uđe na istočnoevropsku tržišta i istovremeno poboljša sliku o sebi na Zapadu. Želimo to zaustaviti i pokazati da postoji alternativa: tehnologija obnovljivih izvora energije, štednja energije, recikliranje, smanjena potrošnja.

POZIVAMO!

Pozivamo sve antinuklearne aktiviste iz Europe u Ecotopiju da se susretnu, opišu stanje u svojoj zemlji, razmijene informacije o akcijama, da rade na širokoj evropskoj strategiji protiv nuklearne energije i za zatvaranje Kozluduya.

Pozivamo i ljudi iz Evrope koji se bave obnovljivim izvorima energije i sistemima štednje energije da dodu u Ecotopiju kako bi prezentirali svoje pronalaska i na jednom mjestu zajedno raspravili svoje ideje. Zainteresirani smo za sve vrste ideja i pronalazaka koji štene energiju, lako ih je izgraditi i kojima bi se mogao služiti prosječni sudionik Ecotopije.

WAM KAT

FELJTON:

**METODE NENASILNE AKCIJE, ILI, KAKO BEZ NASILJA
SRUŠITI DIKTATORA NA 54 NAČINA (2)**

Blowin' in the Wind

(nastavak Formalnih iskaza, kao nenasilne metode)

4. POTPISIVANE JAVNE IZJAVE

- Prvenstveno su namjenjene javnosti, ili istovremeno javnosti i neprijatelju.
- Nakon Krvave nedjelje 9. siječnja 1905. 16 članova Akademije znanosti u St. Petersburgu založilo se za promijenu vlade. Pridružili su im se vodeći univerzitetski profesori. Taj dokument poznat je pod nazivom »Izjava 342-ce«.
 - U Čehoslovačkoj je 1968. godine 14 članova vlade sastavilo izjavu kojom podržavaju legalni ustav i političke vlasti, a invaziju nazivaju »ilegalnim činom«.

5. IZJAVE OPTUŽBI I NAMJERA

Izjave koje govore protiv nepravdi u društvu ili se odnose na namjere pojedinaca ili grupe mogu postati značajni dokumenti.

- To je slučaj s Američkom deklaracijom neovisnosti, koja je usvojena 4. srpnja 1776.

6. GRUPNE ILI MASOVNE PETICIJE

To su pisani zahtjevi ili traženja, potpisivane od velikog broja ljudi.

- 1898. godine 500.000 Finaca (od ukupno 3 milijuna stanovnika) potpisalo je peticiju neslaganja sa novim ruskim zakonom, po kojem finski mladići moraju služiti rusku vojsku i to pet godina.
- Poslije lipanjskog ustanka radnika u Jeni (bivša Istočna Njemačka), 7. srpnja 1953. 1500 radnika tvornice Zeiss

potpisuje peticiju kojom se traži puštanje na slobodu Echardta Norkusa i ostalih štrajkača koji nisu krivično gonjeni.

KOMUNIKACIJA SA ŠIROM JAVNOŠĆU

7. SLOGANI, KARIKATURE I SIMBOLI

- Studenti pripadnici grupe otpora Weisse Rose (Bijela Ruža) pišu od ljeta 1941 do 1942. po zidovima Münchenu »Dolje Hitler«.
- Nakon ruske invazije na Čehoslovačku u kolovozu 1968. najpoznatiji slogan na zidovima Praga bio je: »Lenjine, probudi se, Brežnjev je poludio!«.

8. TRANSPARENTI, POSTERI I IZLOŽBE

- Zavrijeme govora predsjednika Wilsona u kongresu 4. prosinca 1916, pet članica organizacije za prava žena, odmatale su u holu kongresa transparent: »Gospodine predsjedniče, što će te Vi učiniti za prava žena?«
- U jutro nakon ulaska trupa varšavskog pakta u Prag 1968., osvanuli su veliki posteri: »Okupatori, idite kući! ili »Prijateljstvo, ne okupacija!«.

9. LECI, PAMFLETI I KNJIGE

- Grupa židovskog pokreta otpora (Baum) u Berlinu 1941. i 1942. slala je antinacističke letke, brošure i pamflete na privatne adrese, urede ili ih je noću lijepila po zidovima. Isto je u Münchenu radila grupa Weisse Rose.
- U Čehoslovačkoj su 1968. tiskali »Apel vojnicima Varšavskog pakta«, u kojem se između ostalog kaže »napustite naš teritorij kao prijatelji i ne mješajte se u naše unutrašnje stvari«.

• Neke knjige postaju značajne u poticanju i izražavanju mišljenja u vremenima sukoba i doprinose su u širim akcijama i promjenama.

10. NOVINE I ČASOPISI

Časopisi i novine, bilo legalne ili ilegalne, pojavljuju se kroz povijest društvenih i političkih sukoba kao mediji za promicanje naprednih ideja.

- Ilegalne novine i časopisi igrale su, tako, značajnu ulogu u ruskom revolucionarnom pokretu u 19. i 20. stoljeću.
- Ilegalne novine tiskane su za vrijeme Drugog svjetskog rata u Norveškoj, Danskoj, Nizozemskoj i Poljskoj.

11. PLOČE, RADIO I TELEVIZIJA

Pod određenim okolnostima ploče, radio i televizija postaju instrumenti nenasilnog protesta i uvjerenjivanja.

- Tako je pjesma Boba Dylana Blowin' in the Wind imala značajan društveni utjecaj u šezdesetim godinama ovog stoljeća.
- U Čehoslovačkoj je 1968. na ploču snimljena deklaracija 14. izvanrednog partijskog kongresa. Preko radijase pozivalo na otpor nenasilnim

sredstvima. Isto je činjeno preko televizijskih emisija koje su se odašljale iz privatnih stanova.

12. PISANJE PO NEBU I PO ZEMLJI

- Avionom je na nebuh 15. listopada u Bostonu nacrtan simbol razoružanja kao prosvjed protiv rata u Vijetnamu.
- Kao prosvjed protiv stalnog nadlijetanja vojnih aviona u San Diegu, farmer koji živi pokraj vojne baze, izorao je na svojoj njivi: **TIŠINA**

GRUPNO PREDSTAVLJANJE

13. POSLANSTVO

Prosvjed i neodabranje sa određenom političkom odlukom izražava se i posjetom pojedinaca ili predstavnika jedne ili više organizacija službeniku koji je djelomično dogovoran za određena pitanja.

- Nakon demonstracija 400 afričkih studenata 18. prosinca 1963. poslanstvo studenata otišlo je na razgovor u Ministarstvo obrazovanja kako bi protestiralo protiv diskriminacije stranih studenata u Moskvi.
- Ženevski komitet roditelja iz Londona, poslao je delegaciju žena u Ženevu sa ciljem da se susretnu sa predstavnicima predstojeće konferencije o zabrani nuklearnih proba, kako bi izvršile pritisak na zaustavljanje nuklearnih proba.

14. IMITIRANJE NAGRADA

Satiričke »nagrade« dodjeljuju se protivniku sa ciljem predstavljanja problema javnosti ili su apel primaocima »časti« za korekciju problema.

- U Massachusettsu je u 11. mjesecu 1969. Ekološka akcija iz Bostona predala Edison kompaniji nagradu »Zagadivač mjeseca«.

15. GRUPNO LOBIRANJE

Lobiranje parlamentarnih poslanika od njihove baze, kako bi se utjecalo na njihovo glasanje u parlamentu ili skupštini. To može raditi manja ili veća grupa ljudi.

- U proljeće 1966. grupa ljudi je svake srijede kroz nekoliko tjedana posjećivala svoje kongresmene i senatore u Washingtonu kako bi sa njima porazgovarali o politici SAD u Vijetnamu.

16. OKUPLJANJE

To je način poticanja ljudi na određenu akciju i to fizičkim prisustvom na mjestu koje je povezano sa određenim problemom. Ljudi stoje, sjede ili šeću i uz to mogu nositi plakate ili mogu distribuirati letke. Aktivisti mogu pokušati razgovarati sa drugima u cilju promocije svojih ideja. Na Zapadu je okupljanje često povezano sa štrajkovima. U tim okolnostima agitiranje može biti sredstvo informiranja javnosti o postojanju štrajka i njegovih ciljeva i traženja podrške. Okupljanje se također može povezati s bojkotom i političkom nesuradnjom.

Ono može biti i ilegalno.

U zemljama sa znatnim civilnim slobodama, sakupljanje se često upotrebljava kao sredstvo javnog protesta protiv vladine politike i politike stranih vlasta. Ambasade, konzulati, sudovi, vladini odjeli, agencije, itd. mogu biti fokusne točke takve vrste prosvjeda.

- Prvi takav protest održao se pred Bijelom kućom 10. siječnja 1917; nekoliko dana pobornice za prava žena, pokušale su skrenuti pažnju na nepostojanje glasačkog prava za žene.

17. IMITIRANJE IZBORA

Opoziciona grupa može, kao sredstvo protesta, održati nelegalne izbore ili direktno javno izjašnjavanje o određenim pitanjima.

Tu metodu mogu upotrebljavati značajnije manjine ili manjine kada im izborni sistem potpuno ili djelomično priječi sudjelovanje u izborima, ili to može biti reakcija manjine kada one osjećaju da su im potrebna dodatna sredstva da svoj problem predoče javnosti.

(nastavit će se)

ISPOVIJED VETERANA

VUKOVARAC

Covjek je djelovao žestoko i krajnje opasno. Vukovarskog veterana upoznao sam, na sreću, o sasvim benignom povodu, preko prijateljskih veza. Izbjegao sam, tako, niz početnih nesporazuma i strahova u kontaktu, jer sam na neke nesvakidašnje reakcije bio unaprijed upozoren.

Cetiri mjeseca poslije pada Vukovara, taj je čovjek središtem Zagreba i dalje hodao u maskirnoj uniformi, pod kacigom, okićen ručnim bombama, ne ispuštajući iz ruku autornatku pušku *zbrojovku*. Tek sam mjesec dana poslije našeg dvodnevног kontakta čuo, kao kuriozitet, da je prestao lijetati sa šljemom na glavi. Ustred Zagreba, u uglednom hotelu! Do kraja našeg dvodnevног druženja, za njega se ne bi moglo reći da se otvorio, ili da je postao osobito pričljiv. U razgovoru nikada ne bi upao u brbljanje, u svemu je precizan i gotovo ništa o čemu smo razgovarali nije popratio nekom emocijom. Neke sam, više osobne i manje egzemplarne, dijelove njegova iskustva u sažimanju ispuštilo. Govori zdravom slavonskom mješavinom ekavice i jekavice, kaže *mleko*, ali i *kruh, stožer*, ali i *dejstvo*. Svjestan je toga i ne pada mu na pamet da je zbog toga — manje Hrvat.

Imao je, kaže, *blizak susret* sa zagrebačkim vojnom policijom. Grad koji je posljednji put imao ozbiljnu izbunu u ranu jesen, polako se pribrao i počeo, bar na svojim ulicama, uvoditi neke oblike reda. Vojnicima i policajcima, koji nisu na nekakvoj dužnosti, zabranjeno je na javnim mjestima nositi oružje *duge cijevi*. Vojni su ga policijaci, onako sličkovita, zaustavili na ulici. Bilo je i drugih ljudi u njegovoj prutnji, ali oni kao da su postali nevidljivi kada su ga dvojica mladića u bijelim optačima zaustavili i pitali kamo će tako opremišten.

— 'Ađe, pokušajte me razoružati, pa da vidimo tko će ostati razoružan.

Doživio ih je, kao finu, zbrtinu dječu. Nose najbolju opremu, u službi su i gradu odake sti, mnogi se šminikati i junačiti u posvje bezopasnim okolnostima. A nitko im ne može predbaciti kako izbjegavaju vojsku.

Razgovarao je u tonu neubiočenog pojednostavljivanja i neprekidnog sumnjičenja svih i svega oko sebe. S osobitim cinizmom govorio je o Vukovarcima koji danas u Zagrebu predstavljaju službeni Vukovar: općinske službe u progostvu, službenu vukovarsku brigadu — koju je uz mnogo medijske pompe i porinjenogata, te s mrkvom srednjivanja socijalnoga statusa tih dana okupljalo hrvatsko Ministarstvo obrane — Klub Vukovarčana, Ministarstvo i vojni ustroj... Za njega je jedina Vukovarska brigada ona u kojoj se borio. — Ja znam, od početka, otkako sam u ruke uzeo pušku, samo za 124. brigadu. A i znam tko je iz njena sastava još živ. U proboju nas je krenulo 160, a u Vinkovcima nas je, u autobusu za Zagreb, bilo tridesetak.

Zagreb je sav, za njega, metafora u koju nije parnetno imati povjerenje bez rezervi. Zagreb su i sačuvani skupi, općinski i privatni automobili vukovarske registracije.

Iz njega bi o Zagrebu kardak još štočta eruptivno prokuljalo. Karakteristična je priča o posjetu vrhovništvi i ministarstvu obrane s delegacijom branitelja Vukovara u danima najžešćih napada na grad, danima najveće nestasice vojnog materijala. Susret s intendanturom.

— Čovjek, stražar ustred Zagreba nosi pancimi prsluk! A tek oružja i municiju! Puni redenici! Ispale su nam oči pri pogledu na kutije s *motorolama* (prenosivim ultrakratkovitim stanicama) koje su bile spremne za transport. Eh, da sam imao jednu, pa da se čujem s *pajtosom*. Armija bi ostala s trideset tenkova manje. Posegnuo sam da odmah uzmem bar dvije, jer, mislio sam, ovo i tako mora s nama u Vukovar. Kad, tamo se neki *naušo* da prigovori! Da me nisu zadržali, prešarao bih tog balavca. No, i sâm sam mogao stradati kada sam na krovovima policijskog satnackog hotela video PAM-ove. Popeo sam se i već sam imao plan da će ga prevrnuti i baciti, a oni dolje neka ga brzo spremre u kombi, pa za Vukovar. Zadržali su me mnoji, jer bi domaćini vjerljivo oružjem branili svoj PAM, koji im sigurno nije ničemu služio. A mi smo, u Vukovaru, znali nanizati tenkove i potjerati četnike, ali nas je hvatalo očaj kada bi nas nadletio avion, u njemu pilot koji bi znao da mu ništa ne možemo, i bombardirao nas.

Bio je to onaj znamerniti posjet Vukovaraca sa zapovednikom, dopukovnikom Dedakovićem. Pitao sam ga što misli o Jastrebu, jer je istina da je uživao povjerenje svih branitelja?

— Kada je bilo vruće, kada je bio s nama, sve je bilo u redu.

Ništa posebno, ali sve O.K. Ali, ne znam što da mislim o čovjeku koji točno zna kako diše vukovarska obrana, da smo svi spremni do zadnjega ostati u gradu, a on ga je napustio, prerano.

Povod koji nas je povezao bio je zadatak koji je dobio od svojih je ratnih drugova: dizajniranje i izrada tridesetak amblema za vukovarske veterane. Prave veterane, a ne one koji iskupljuju nečišću savjest u novostvorenoj brigadi. Dađe, takav, mrk i trajno gorak, osvanuto je u uredništvu u društvu s mojim prijateljem, zaposlenom u stožeru. Rekao mi je da *dadija* Vukovarce, te da bih za sve njih mnogo uradio ako bih stavio na papir njihove zamisli.

Znak je trebao prikazati obvezati hrvatski crveno-bijeli štit. Ne nužno i *zverinjak* (krunu s pet povijesnih grbova). Bio ni to nekakav strahotan amblem — s kakovitom pićinom, stiliziranom lubanjom i sličnim. Natpis *veteran* bio bi iz kakvog »divljeg i krvožednog« pisma i s obavezna dva slova: VU, za Vukovar.

— Prvo polje šahovnice, bijelo ili crveno? — pitao sam ga. Pogledao me ispod šljema, a potom rekao: — Crveno. Shvatio je da dilema nije bila samo formalna. Bijelim poljem, po nekim, počinje ustaška, a crvenim normalan grb. Ali to je bila i moja mala kušnja njegovih orientacija. — Stavi, svakako, crveno — potvrdio je tonom u kojemu sam razabrao da izgled znaku mora ipak podnijeti i poneki kompromis, zbog javnosti.

— Ali slova VU moraju biti jako naglašena. Velika kao grb. Ne štedi s tim »U«, dečki će biti zadovoljni — i pritom me značajno pogledao.

Pitao sam ga, poslije, što misli o ustašama.

— O onim ustašama? Sve najgorje. Ali, mi smo gori od njih. No, nismo ustaše.

Što je pod tim mislio, povezao sam tek poslije.

— Ustaško znakovlje, *ustaške pjesme*, *ustaška fama* — to je u redu, ako se time nešto postiže. A postiže se, na drugoj strani. Ovi se ne stide što su četnici. A jesu. I tako se poнаšaju. Ali su i kukavice. Najbolje se to vidi po zarobljenima. Misle da ćemo se prema njima, kada se ne mogu braniti, ponosati kao oni prema nama. Na svoje sam oči video kako, na pedeset metara, hladnokrvno nožem kolju naše. A ja im ne mogu pomoći. Ili siluju. Izredaju se na jadnici — koju poslije, ako imaju milosti, ubiju — onakvi pijani. Posebno su zadovoljni ako znaju da je poznajemo, a još više ako znaju da joj je ovđje muž, otac, brat.

— Tko bi im to dojavio?

— Naši, vukovarski Srbi, koji su s njima ulazili u grad. Ili su ih samo dočekivali, uvlačeći im se tako da su pokazivali na kuće branitelja i ljudi u kolonama koje bi potom vadili i ubijali.

— Kako vidiš život u Vukovaru? Imali još života sa Srbima?

— Nemoj me krivo shvatiti. Mi smo tu ovom ratu svi podivljali. I oni i mi. Oni više, jer su za ljudilo imali više goriva, jer im se ljudilo sistematski serviralo. I, pazi, ovo nije rat Srbija protiv Hrvata. Ni Srbije protiv Hrvatske. On to bar nije bio u Vukovaru. Vukovarski je rat bio rat Armijske protiv Vukovara. Oni su se namjerili na grad, i željeli su ga uništiti. Ne osvojiti, nego uništiti. Vukovar nije ključno križanje cesta ili pruga, na Dunavu nema mosta. Vukovar su tenkovske kolone, jednostavno, mogle obići i nastaviti prema Zagrebu. Išli bi brže i bili bi bliže ostvarenju nekih ciljeva. Četnici su iz Borova Šela Vukovar je bio slijdući cilj, a Armija im se u tom ljudilu pridružila. I u tom ljudilu, kada su vidjeli da ga ne mogu osvojiti, oni su ga uništavali. Tako je nastala i klaonica. Na vukovarskoj strani, među suborcima, bilo je Srba, ljudi iz ulice, koji su tukli po Srbima jer su shvatili da oni žele uništiti Vukovar, dakle i sve njihovo. A oni su, najprije pred sobom, morali dokazivati da su bolji borci od onih. I zato su ginali više nego što su morali, u hr-vatskim uniformama. Pa i bili veće ustaše od nas, Hrvata.

Suzivot, kaže. To je jednostavno: Srbi s naše strane mogu ostati. Oni s one — ne. Srednjega nije bilo.

Ali, osjetili smo, ni Zagreb nam nije bio prijatelj. Svi znaju da smo osjećali kako smo narušeni. A Zagreb smo doživjeli kao neprijatelja, jednako lukavoga. Jedino, četnici su nam bili pri ruci. Što smo misili o onima koji nam, ni poslije javnih traženja, nisu slali protuoklopno oružje, možete misliti. Mi smo više od mjesec dana branili grad tako da smo pužali do njihovih ubijenih da bismo uzelj par metaka. Što smo i kako misili o Zagrebu kada smo gladni davaljali hranu ženama i djeci u podrumima. Treba samo zamisliti što znači voda u takvom ratu. U peterokratnici, spaljenoj, u kojoj se čovjek može skloniti tek na višem katu, treba zamisliti kako od govana smrde hodnici. Ljudi nemaju to gdje obaviti, ako uopće imaju što jesti. Dosta je što ne znaš hoće li se onaj, koji se žrtvuje da ide po vodu, vratiti s vodom. Tri mjeseca, čovjče, bez vode! Hranu si iz svih dučana podijelio, odavno si popušio sve cigarete i čajeve, a onda ti se, radiom, javi četnik i kaže da upravo puši originalni Marlboro, i gleda što je još stiglo s jedinom upamćenom zračnom pošiljkom iz Zagreba, koja je završila na njihovoj strani!

— U tom općem ludištu dogadale su se i smiješne stvari. Ustred tucičnih borbi, s prijeke strane na našu je dobačuju mrtav-pijan četnik. Klatio se preko ruševina i poginulih, pjevao je nešto opako i našao se medu nama. Kasno je shvatio o čemu se radi, jer smo uz ostatke brlje od njega mnogo saznali. Kad se *burazer* pribrao, samo je zmrkao. — Očel'te sad da me koljete? — pitao je. Smijali smo se. Ponudili smo ga telefonom. — Čao kevo! Evo, ovi tistaši dali mi telefon — javio se majci nekamo u Bosnu. I izbrbljao je još koješta. Ostao je s nama, koliko znarn, do kraja. Spremio je za nama i nije se mogao načitati kalvi smo to, mi, s ove strane. Bio je, zapravo, izgubljeni slučaj. Potpuno nesposoban da shvatiti rat. Tako ih je slomljениh ljudi bilo i u Vukovaru. Zvali smo ih *grobari*. Nisu uzimali oružje, ali su se izlagali velikim opasnostima kada su pod paljborn, potpuno bezvrijuni, sakupljali mrtve i pokapali ih. U Vukovaru je bilo toliko mrtvih da je na ljesove potrošena sva gradevna drvenatija. Na kraju, slagali su ih u sanduk uništenoga kamiona, s namjerom da ga napunjenog polju benzinom i zapale. Kada je taj kamion bio već prilično popunj, a njih nekoliko slagali su posljednje leševe, izravno su pogoden granatom. U zrak su zajedno poletjeli njihovi udovi i trulo meso jednina mrtvaca. Zastale su nas neprepoznatljive krpe krvišnih dijelova tijela i oborio nas je smrad. Isti onaj smrad, s početka rata, koji je privlačio vrane u kultkutuz, a nama je bio znak da bi se s leša možda moglo još stogod skinuti. I na mrisu smo se navikli. Jedino, kada smo se nakon probaja okupali i presvukli, te sjeli u autobus za Zagreb, osjetili smoga u kabini. Mirisali smo na smrt još tijednima.

— Znaš, ja ti nisam ni hadzevac. Nisam bio u ratu dok nije došao na prag Vukovara. Nisam bio ni na izborima, ali sam otišao na referendum, jerje tada bilo sve jasno. Svi smo mi bili mornci iz ulice koji su dobili loše oružje s ciljem da si bolje — otmu. Svi smo prošli strah od pucnjave. Pa strah od tenka. Ali se na sve navikneš. Pa i na to da je s druge strane neprljatlj, kojega treba ubiti, a uz tebe čovjek, kojega treba spasiti. I naučiš ratovati, dobro ratovati, a da to i nisi htio.

— Je li istina da na Mitnici ima još boraca koji zagorčavaju život okupatoru?

Nasmiješio se na to, značajno.

— Nije istina. Ali,ako čuješ vijest na radiju da je tu-i-tu, na njihovu teritoriju došlo do pucnjave, kao, zbog medusobnog obračuna, možda sam tamo bio ja...

Poslije sam čuo da on, i još nekoliko njegovih ratnih drugara, nestanu na par dana, najčešće sami...

— Što poslije rata?

— Ne znam. Neinam više nikog svog, osim ove naše grupe. S njima ču nekamo.

— U legionate?

— Van nikada. No, možda u Dalmaciju. Moram posjetiti čovjeka koji nam je, sâm, dovezao više *alata* nego što smo ga dobili od države. Već sam bio tamo i pokazao neke stvari tamošnjim ljudima. A možda i u Bosnu.

— A kada dođe mir? Posao u »Borovu«, za plaću i penziju?

— Ne znam. Ne mislim o tome. Imao još nedovršenog posla. Ne mogu zamisliti da imam obitelj. Rat je danas sve što znam raditi.

— A Bog? Ne kažu li da je ovo i vjerski rat?

Na to pitanje nije brzo odgovorio.

— Koliko sam toga uradio, nikad mi neće biti oprošteno...

Miroslav Ambroš-Kiš

VODIČ ZA POVRATNIKE IZ BORBE I NJIHOVE OBITELJI

POVRATAK RATNIKA

PENTAGON sudionicima Pustinske oluje

ŠTO OČEKIVATI KAD SE VAŠ SUPRUG/SUPRUGA VRATI KUĆI?

- Postali ste samouvjerjeniji i neovisniji, a i vaš bračni drug se promjenio. Očekujte da će se stvari odvijati drugačije nego prije nego što je on ili ona otišao.
- Normalno je osjećati se nervoznim i tjeskobnim zbog njegovog, njezinog povratka kući. Svi se pitaju: »Hoće li se njemu ili njoj svidati kako izgledam?», »Hoće li se njemu/njoj svidjeti promjene u kući?», »Hoće li biti ponosan/ponosna na to kako sam se snašao/snašla u situaciji?», »Hoće li me on/ona još uvijek trebati?», »Voli li me on/ona još uvijek?»
- Trebati će vremena da se ponovo naviknete jedno na drugo kao i za ponovno uspostavljanje uspješnih seksualnih odnosa.
- U zadnje vrijeme ste oboje navikli da radite što vam se svida u slobodno vrijeme. Normalno je da i nakon što se on/ona vrati, osjećate potrebu za vremenom i prostorom samo za sebe.
- Vaša maštanja o tomu kako će život izgledati kad se on/ona vrati mogu i ostati samo maštanja: Pripremite se za to i budite prilagodljivi.

ŠTO UČINITI DA PRILAGODBA BUDE USPJEŠNA?

- Razgovarajte! Recite bračnom drugu kako se osjećate — nervozno, uplašeno, sretno, recite da ga volite i da vam je nedostajao. Slušajte njega/nju kako vam to isto govori. Razgovor, popraćen aktivnim slušanjem najbolji je način za prolazanje kroz napetosti ponovnog zblizavanja, za postizanje bliskosti i ponovnu uspostavu uloga u obitelji.
- Budite smiren i uporni, ali ne defanzivni, kad raspravljate

o odlukama koje ste donijeli za vrijeme odsutnosti bračnog druga a koje se odnose na nove aktivnosti i navike u obitelji ili novih metoda discipliniranja djece.

- Uvjerite bračnog druga da je on/ona potreban u obitelji iako ste se vi snašli bez njega/nje za vrijeme odsutnosti. Razgovarajte o mogućem očuvanju nekih sloboda i neovisnosti koje ste oboje stekli. Bilo bi dobro da ne nastojite odmah prebacivati sve kućne poslove, posebice one koje sami ne volite na svog bračnog druga koji se upravo vratio sa ratišta.

ŠTO MOŽETE OČEKIVATI OD VAŠE DJECE?

- Djeca mogu imati iste zbumujuće osjećaje kao i vi i vaš bračni drug — zabrinutost, strah, sreću, uzbudenje. Ovisno o dobi, djeca ne mogu razumjeti kako ih je roditelj mogao ostaviti ako ih on/ona uistinu voli. Zbog ovog razloga, djeca mogu ponekad osjećati ogorčenje, ljutnju ili krivicu.
- Djeca mogu biti nesigurna u tomu što očekuju od roditelja koji se vratio. Mogu se osjećati neugodno u njegovoj/njezinoj prisutnosti i doživljavati njega/nju kao stranca.
- Promjena izazvana odlaskom izazvala je stres, ali će povratak roditelja isto tako izazvati stres.
- Djeci je teško kontrolirati uzbudenje. Dopustite im dovoljno vremena s roditeljem koji se vratio prije nego što vas dvoje povučete u intim bračnog odnosa.

- Reakcija djece prema povratku roditelja ovisit će o dobu
- dijete do godinu dana starosti: plče, odmiče se od roditelja koji se vratio i pripaja se uz roditelja kojeg poznaje, odnosno osobu koja se brinula o njemu, često dolazi i do promjena u dnevnom rasporedu djeteta;
- dijete od 1 do 3 godine: stidljivo je, također se pripaja uz poznatog roditelja, ne prepoznaže roditelja koji se vratio,

plače, ima izljeve bijesa, dolazi do po-

novnog javljanja ponašanja koje je dijete preraslo (na primjer mokrenje u pelene itd.);

- predškolska djeca: osjećaju se krivom i odgovornom za odlazak roditelja, potrebno im je vrijeme da se zblje s roditeljem koji se vratio, zahtjevna su, imaju napade bijesa, neposlusna su i na svaki način nastoje privući pozornost;
- školska djeca: uzbudena su, vesela, neprestano govore nastojeći obznamiti roditelju koji se vratio sve što se dogodilo za to vrijeme. Hvale se i prave važni zbog roditelja, osjećaju se krivim da mu nisu bila dovoljno dobra ili učinila dovoljno koliko su mogla;

• tinejdžeri: uzbudeni su, osjećaju se krivi da nisu bili dovoljno dobri, zanimaju se i zabrinuti su za pravila ponašanja i pitanja odgovornosti, osjećaju se preodraslim i nesprenim su da promjene svoje planove zbog povratka roditelja.

JOŠ NEKOLIKO SAVJETA

- Planirajte dan povratka. Dogovorite s bračnim drugom koji se vratio plan za nekoliko sljedećih dana. Kako ćete organizirati vrijeme sa djecom? Hoće li doći i vaši ili njegovi roditelji, prijatelji?
- Budite svjesni da će dan povratka biti posebice stresan. Vi i vi vaš bračni drug možda ćete biti nespavani i premoren od pripremanja za susret.

• Djeca će biti uzbudena, možda i neposlusna. Pribavite to i porazgovarajte o tjelesnim, emocionalnim, mentalnim promjenama kao i promjenama u stavovima. Planirajte vrijeme za sebe kao i obitelj te za vas dvoje kao par.

- Razgovarajte o dogadajima za vrijeme odsutnosti bračnog druga.
- Dajte jedno drugome dovoljno vremena za privikavanje i zblizavanje. Poštujte jedno drugo i posao koji ste obavili u doba razdvojenosti. Izbjegavajte govoriti:

»Meni je bilo gore.«

- On/ona je mogao proživjeti neka teška i uznemirujuća

iskustva. Normalna reakcija na ta nenormalna iskustva uključuje strah, nervozu, razdražljivost, umor, probleme sa spavanjem, hirovitost, trzanje na neočekivane zvukove i pokrete, teškoće u koncentraciji, osjećaj umrvljjenosti i često razmišljanje o nemilim dogadjajima. Vrlo je važno da povratnik iz borbe ima mogućnost razgovarati s ljudima koji su bili sudionici u tom dogadaju i/ili savjetodavci.

- Odmaraјte se. Ne pretjerujte u broju društvenih dogadaja i okupljanja u kojima će te sudjelovti.
- Objasnite bračnom drugu nova pravila ili promjene u dnevnom rasporedu obitelji.
- Razgovarajte i podjelite osjećaje i želje u svezi s ponovnom uspostavom vašeg seksualnog života — nekim ljudima je potrebno ponovno udvaranje.
- Obitelji se stalno mijenjaju pa bi se i odnos između djece i roditelja trebao mijenjati kako djeca rastu. Uzmite to u obzir pri povratku bračnog druga u obitelj.
- Iskažite svoju ljubav bračnom drugu.

ZA RODITELJE

- Vama je nedostajao vaš sin/kćer kao što ste i vi njima nedostajali. Ipak, imajte u vidu, da ako je vaš sin/kćer u braku i ako ima djecu, da će njihova odanost i privrženost biti naglašenija obitelji. Budite uključeni u povratak vašeg djeteta, ali pustite ih i da budu sami sa svojim bračnim drugom i/ili djecom.
- Ako vaš sin/kćer nije u braku, a posebice ako živi s vama, možete primijeniti mnoge savjete koji su ranije navedeni za što uspješniju prilagodbu pri povratku. Promjene u kućnom redu mogu djelovati stresno. Polako se privikavajte na činjenicu da je vaš sin/kćer ponovno kod kuće.

APEL HRVATSKOJ JAVNOSTI I VLASTIMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Urat protiv Hrvatske počinjeni su mnogi ratni zločini, djela zabranjena međunarodnim pravom: namjerna razaranja civilnih objekata i ubojstva civila, mučenja i pogubljenja zarobljenika, napadi na medicinsko osoblje i ustanove, protjerivanja stanovništva s okupiranih područja.

Osjećaj nemoći i nevjericu u mogućnost kažnjavanja krivaca stvorili su u dijelu hrvatske javnosti želju za osvetom. Stvara se predodžba o kolektivnoj krivici srpskog naroda, što dovodi do proizvoljnog nasilja protiv pojedinaca. Neodgovorni istupi političara i medija pridonose takvoj atmosferi, koja stvara realnu mogućnost da ratni zločini budu počinjeni i sa hrvatske strane (postoje indicije da se to već događa).

Vlast u Hrvatskoj nije se na pravi način suprotstavila toj pojavi. Štoviše, neki njeni potezi povećavaju pravnu nesigurnost građana. Nedavni je primjer uputstvo Ministarstva rada, socijalne skrbi i obitelji u vezi s povratkom pojedinaca koji su bez dozvole napustili ratom ugrožena područja.

Krvici za ratne zločine u Hrvatskoj ne smiju ostati nekažnjeni, ali krivica se ne može pripisati cijelom jednom narodu niti se pravda može postići osvetom. Krivice različitih stupnjeva ne smiju se izjednačavati: prekršaj odredbe o zabrani napuštanja prebivališta nije isto što i sudjelovanje u oružanoj pobuni, kao što i ovo sudjelovanje nije istovjetno sa ratnim zločinom. Utvrđivanje i kažnjavanje odgovornih za sve prijestupe stvar je isključivo pravosudnih organa.

Pozivamo Predsjednika, Vladu i Sabor Republike Hrvatske da uspostave pravnu sigurnost. U tom bi cilju morali hitno poduzeti barem sljedeće korake:

- ukinuti sve uredbe koje ugrožavaju temeljna ljudska prava (osobito "ratne" uredbe koje dovode u pitanje zaštitu građana od samovolje državnih organa, ograničuju kretanje i slobodu tiska);
- ojačati pravosudne i redarstvene organe kako bi posvuda djelotvorno mogli provoditi pravne norme i onemogućiti samovolju naoružanih

ZA POV RATNIKE KOJI NISU U BRAKU

- Za vrijeme vašeg izbjivanja moglo je doći do nekih promjena u obitelji — novog braka, novorodene djece, novih susjeda, kraja veza ili razvoda u obitelji.
- Roditelji i obitelj bili su zabrinuti za vas proteklih mjeseci. Poklonite im vrijeme i posebnu pozornost.
- Neke stvari će se promijeniti nakon vašeg povratak. Vjerojatno ste stekli nove prijatelje s kojima ste se borili i radili. Prijatelji koji su u braku bit će zaokupirani sa svojim obiteljima. Drugi će se možda vratiti svojim starim prijateljima i ti ćeš se možda osjećati napuštenim od njih.
- Možda imaš u planu novi posao ili se možda želiš preseliti, pokušavajući naći nove ljude, novu vezu. Sve to može izazvati stres.
- Pokušaj se polako vratiti u svakodnevni život. Potraži podršku kod obitelji i prijatelja. Potraži i bavi se aktivnostima koje voliš. Pokušaj naći načina izlaženja na kraj sa stresom — pripazi na ishranu, vježbaj, rekreiraj se — i definitivno — brini se o sebi.

Ako osjećate probleme u prilagodbi, nemojte se sramiti da zatražite pomoć. Mnogi normalni, zdravi ljudi povremeno trebaju pomoći da bi se mogli nositi s teškim životnim situacijama. Potražite pomoć svoga liječnika, u dispanzeru za mentalno zdravlje, kod svog svećenika. Pokrenite grupe samopomoći za ratne veterane gdje možete razgovarati o svojim iskustvima.

Izdavač: Ministarstvo unutarnjih poslova RH, Zagreb, 1991.

pripremila Irena Šarović

grupa i pojedinaca;

- odgovarajućim mjerama, pa i krivičnim postupcima, sprječiti javne prijetnje i političke istupe pripadnika vojske i policije;
- ukinuti sve odluke kojima se ograničava pravo na povratak onih koji su napustili prebivališta. Zabранa povratka ne može biti kazna ni za koji prijestup;
- ukinuti uredbu o zabrani povratka na radno mjesto;
- posebnom deklaracijom Sabora oslobođiti opće sumnje one koji su napustili prebivališta. Sve sumnje za prekršaje i krivična djela moraju se u svakom pojedinačnom slučaju dokazati u redovnom sudskom postupku;
- podržati osnivanje međunarodnog pravosudnog tijela za ispitivanje i kažnjavanje svih ratnih zločina (uključujući i čine eventualno počinjene s hrvatske strane) te već sada pristupiti prikupljanju dokaznog materijala;
- saborskom odlukom priznati nadležnost Suda za ljudska prava pri Evropskom vijeću nad Republikom Hrvatskom.

Pozivamo sve hrvatske građane da se suprotstave samovoljnom iznalaženju i progonu "krivaca" kao i širenju kolektivne netrpeljivosti prema pojedincima druge nacionalnosti ili različitih političkih nazora. U svakoj prilici - na radnom mjestu, u susjedstvu - valja se založiti za dijalog i trpeljivost.

Samovoljna osveta usmjerenja protiv proizvoljno odabranih pripadnika drugog naroda ugrožava slobodu svakog građanina.

Samo Hrvatska u kojoj će vladati pravo, a ne samovolja, moći će se djelotvorno suprotstaviti prijetnji srpskog šovinizma i armijskog terorizma, te postati punopravni član međunarodne zajednice.

U Zagrebu, 18. veljače 1992.

ANTIRATNA KAMPANJA HRVATSKE

info • info •

DOGODIT ĆE SE...

U PETAK, 15. svibnja, održat će se okrugli stol o temi "Prigorov savjeti i civilna služba". Pozvani su ljudi iz nadležnih državnih tijela, Komisije za civilnu službu, vjerskih zajednica (katoličke, adventističke i drugih), odvjetnici i dr. Razgovarat će se na teme:

- Prigorov savjeti: pravo ili dobra volja vlasti?
- Civilna služba: u vojsci ili u društvu?
- Prigorov savjeti i gradanska neposlušnost
- Prava starih vojnih obveznika
- Rat i civilna služba.

Okruglostol održat će se u dvorani na Kaptolu 27 ("Tribine grada Zagreba") s početkom u 10.00 sati.

* * *

SUSRET mirovnih grupa sa područja bivše Jugoslavije održat će se 30. svibnja do 1. lipnja u Beču. Organizator je Inicijativa za hrvatsko-srpski mirovni dijalog iz Beča. Sudjelovat će pet do deset ljudi iz Hrvatske, približno jednak broj iz Srbije i Slovenije, nekoliko iz Crne Gore i Makedonije, a ljudi iz Bosne i Hercegovine — ako se budu mogli probiti.

* * *

PRIPREMNI sastanak za razradu strategije

projekta "Nenasilje u Osijeku" održat će se u Osijeku 22.-24. svibnja. Organizator je Centar za mir i nenasilje Zagreb, a sudjelovat će nekoliko predstavnika evropskih mirovnih organizacija, organizacija za dobrotoljivi rad i dr. Na sastanku će se pripremati dalje akcije u Osijeku i na sada okupiranim područjima u sljedećih godinu dana. Prema sadašnjoj ideji, projekt obuhvaća niz raznolikih aktivnosti — razminiranje terena, gradevinska obnova, gospodarska obnova uz uvodenje novih ekoloških principa, rad sa izbjeglicama i povratnicima, mirovno posredovanje itd. U tome ćemo suradivati i s mirovnim pokretima iz Srbije, naročito iz Vojvodine.

* * *

RADIONICU "Uvod u nenasilne akcije" održat će u Zagrebu od 15. do 17. svibnja naš stari prijatelj Eric Bachman iz Bund für Soziale Verteidigung. Radionica je pristupačna i za one koji do sada nisu prošli kroz ništa slično, ali nužno je unaprijed se najaviti i doći točno na početak rada. Radionica ima smislaj jedino ako se ostane do kraja!

Zainteresirani se mogu obratiti na naš telefon 422-495.

Uredili: Miroslav Ambruš-Kiš, Vladimir Desnica, Vesna Janković

E-mail: GN. ARK

Suradivali: Zoran Arbutina, Teuta Arifi, Aida Bagić,
Milena Beader, Šura Dumanić, Srđan Dvornik, Toni Gabrić, Marko Hren, L.A. Joel, Wam Kat,
Nataša Kandić, Slavenka Ljubić, Zoran Milović, Andrej Okreša, Zoran Oštrić, Dražena Peranić,
Vesna Pešić, Nada Selimović, Irena Šarović, Staša Zajović, Nenad Zakošek.

Ilustracije: Veljko Danilović & MAK (SmART Graph) Fotografije: Sven Griemert i Lidija Japec.

Izdavač: Antiratna kampanja, Tkalčićeva 38, Zagreb, +38 41 422 495, fax +38 41 271 141